

EX LIBRIS

KØBEN
RAA
BIBL

09.369

30

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG

KØBENHAVN 1903

KNUD BOKKENHEUSER
DREJERS KLUB

KNUD BOKKENHEUSER

DREJERS
KLUB

KULTURHISTORISKE INTERIØRER
FRA RAHBEKS KØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG

TRYKT I LANGKJÆRS BOGTRYKKERI
KØBENHAVN MDCCCIII

09.369

Dr 32

h

17874

Ved Afslutningen af dette Arbejde skylder jeg at rette en Tak til alle dem, der ved Oplysninger og Henvisninger har staaet mig bi. Specielt maa jeg takke Hr. Provinsarkivar *Wad* i Odense for hans store Elskværdighed med at give mig Oplysninger fra Arkivet der, Hr. Bibliotekar *Gjellerup* for Velvilje under mit Arbejde paa Biblioteket, Hr. Vicepolitidirektør *Ravn* for Laanet af hans Noter og Fruerne Grevinde *Rose Ahlefeldt-Laurvigen*, *Amalie Holm* og *Tryde*, alle født *Drejer*, for Oplysninger angaaende Drejers Familie. Endelig en Tak til min Fader, Professor *Bokkenheuser*, for megen Støtte under Udarbejdelsen og ved Korrekturen.

4. Decbr. 1902.

Forf.

TIL

MIN HUSTRU.

JACOB DREJER SOM UNG.

Originalen tilhører Fru Grevinde Rose Ahlefeldt-Laurvigen

JACOB DREJER OG KLUBBENS OPRETTELSE

I Odense levede i Begyndelsen og hen imod Slutningen af den første Halvdel af det 18 Aarhundrede en Mand, der hed *Hans Peter Drejer*, og som i 1721 fik kongeligt Privilegium paa at være Farver i Byen. Han var gift med *Deliana Lund*, som efter en Oplysning, der findes angivet paa hendes Portræt, malet 1767, og som endnu eksisterer i Grevinde Ahlefeldt-Laurvigen, f. Drejers Eje, var kommen til Verden Aar 1700, først i April. Hans Peter Drejer synes at have tilhørt een i Odense i nævnte Aarhundrede florerende Handelsfamilie Drejer, der en Tid lang ejede Raschenberg, nu Juelsberg. Han har sikkert hentet sin Brud andetsteds fra, thi hans Bryllup har ikke staaet i Odense; men det har senest fundet Sted i Aaret 1729; thi 1730 fødtes den ældste Søn, *Hans Hansen Drejer*, 1735 fødtes en Datter, *Giertrud*, (senere gift med Præsten *Ørbæk* ved St. Knuds Kirke) 1737 atter en Datter, *Voldborg*, og endelig i Maj 1743 den yngste Søn, *Jacob Hansen Drejer*. I Nyrops og Krafts Litteraturlæxikon og alle senere Kilder, der har taget deres Visdom

herfra, angives Fødselsaaret urigtigt til 1744; derimod er Fødselsdagen, 1 Maj, sandsynligvis den rette; thi han døbtes i St. Knuds Kirke d. 7 Maj 1743. Faderens Farveri er sikkert gaaet godt; thi dels blev han en velstaaende Mand, dels gjorde han sig Umage for at bevare det for Konen, og den 9 Sept. 1740 fik han kgl. Bevilling paa, at hun maatte fortsætte det, hvis hun overlevede ham, hvilket konfirmeredes kort før hans Død og efter hendes anden Mands Død 22 Sept. 1766.

Gamle Farver Drejer døde i 1748 og ved Skiftet, der foretoges d. 26 September s. A. arvede den da femaarige Jacob en Sum Penge, der »ved moderlig Kærlighed« forøgedes til 1084 Rdl. Medens den ældste Søn blev uddannet til Farveriet, maatte Jacob gaa den studerende Vej, og i Henhold til Universitetets Matrikel demitteredes han 1759 »*e schola Otheniensi*«; han blev altsaa ikke Student 1762, som tidligere Kilder har opgivet. Men han maa have været særlig flink; thi han er ikke gaaet Gymnasiet igennem, men demitteret paa Rektors Erklæring til Universitetet. Ved sin Immatrikulation valgte han den bekendte Historiker *Bernhard Møllmann*, som havde vikarieret for *Holberg* og nu var hans Efterfølger, til Præceptor. Det ses imidlertid ikke, at han har drevet noget Studium i de c: 7 Aar, han opholdt sig i København, og han har da væsentligt æstetiseret, hvorved han har erhvervet sig den noget tvivlsomme Titel »Litteratus«, der klæbede ved ham omtrent til hans Død. Der er

derimod ingen Tvivl om, at han har gjort sig meget afholdt, og at han i denne den mindst oplyste Periode af sit Liv har erhvervet sig Venner, der har været af største Betydning for ham senere.

Jacob Drejers Moder havde allerede samme Aar, som Faderen døde, i Følge kgl. Bevilling giftet sig igen med *Christian Friederich Stitzer*, som var Søn af en tyskfødt Læge, der praktiserede i Haarby paa Fyen. Dette nye Ægteskab var i al Fald ikke økonomisk heldigt. Han ejede nemlig ved Ægteskabets Indgaaelse intet, men fik 1750 Børgerskab i Odense som Farver og indlod sig derpaa i vidtløftige Spekulationer med Konens Penge, især Køb af Jordegods ved Krongodsets Salg paa Fyen 1764, og da han døde d. 4 Maj 1765 efter et barnløst Ægteskab, efterlod han sig et vidtløftigt og insolvent Bo, der først sluttedes 1769. I Følge hans Testamente af 1755 var Enken hans eneste Arving; men hun var klog nok til at fragaa Arv og Gæld, og da hun jo havde faaet sin Bevilling til at fortsætte Farveriet fornyet, maatte den ældste Søn, Hans, være hende behjælpelig med at drive det til hendes Død, der indtraf i April 1783, da hun var 83 Aar gammel. Imidlertid har dette indviklede Pengesforhold, hvor den ældste Søn maatte opgive at drive Munke Mølle, som han havde ejet siden 1763, for at købe Moderens Gaard og Farverredskaber tilbage ved Auktion, gjort, at Jacob Drejer nødtes til at vende hjem til Odense, mulig allerede 1766, for at tage fat

med, idet han overtog Driften af Munke Mølle. Fra den Tid stammer det eneste eksisterende Billede af Jacob Drejer, det er malet 1767 af Dahlin og findes nu i Fru Grevinde Rose Ahlefeldt-Laurvigens Besiddelse. Munke Mølle, der jo endnu eksisterer, er en ældgammel, historisk Ejendom, der er anlagt i det 12 Aarhundrede, og i 1175 fik den et Privilegium, i Følge hvilket den var den eneste, hvortil Odense Borgere maatte føre deres Korn. Den ejedes af St. Knuds Klosters Munke; men Nonnerne havde Ret til at male een Time ugentlig paa den. Jacob Drejer lod i sin Tid, — Møllen var indtil 1846 udelukkende Vandmølle — Aaens mellemste Løb forene med det nordlige.*) Han har aabenbart i de første Aar været sin mere velhavende Broders Bestyrer; men i 1768 gik han i Kompagni med *Christen Pedersen Blangsted* og afkøbte Broderen Møllen og en Gaard i Tommerup for 16143 Rd. 3 Mk. 12 Sk., idet Hans Drejer dog vedblivende var Jacobs Kavtionist for de i Ejendommene indestaaende Penge. Det er i Begyndelsen gaaet godt; thi han har haft Raad til at hæve Kompagniskabet med Blangsted, og d. 10 Oktober 1769 fik han Evne til at gifte sig med velædle og højfornemme Jomfru *Frederica Amalia Ebbesen* (eller *Ebsen*), en nær Slægtning af Prof. *Peder Raschs* Hustru; thi i dennes Hjem fandt Brylluppet Sted.

*) Se Engelstoft: Odense Bys Historie i »Samlinger af Fyens Historie og Topografi.«

I de første Aaringer derefter er alt gaaet godt, og Jacob Drejers Familie forøgedes tre Gange; først fødtes en Søn, *Peder Rasch Drejer* (døbt 18 Decbr. 1770), dernæst en Datter *Margrethe (Grelhe)* (døbt 1 Maj 1772) og endelig en Søn, der maa være død som Barn *Hans Peter* (døbt 25 Januar 1774).

Det begyndte imidlertid at gaa tilbage med Møllen, og Jacob Drejer laante Penge i den først af Justitsraadinde *Lindegaard* til Hellerup, senere af Generalinde *Juel* til Ravnholt og tilsidst 2000 Rdlr. af sin Onkel, Justitsraad *Chr. Hamann Drejer*. Følgen blev, at han ikke kunde svare til sine Forpligtelser. Møllen kom 1775 fire Gange til Auktion, uden at antageligt Bud opnaaedes, og i Juni Maaned 1775 har Hans Drejer ved Mortifikationsdom overtaget Møllen, »formedelst hans Broders, Jacob Drejers, Insuffisance til at betale.« Elleve Aar efter gik Munke Mølle ud af Drejernes Besiddelse, idet Broderen solgte den for 18500 Rdlr.

Efter saaledes at have været sin Familie en ret dyr Søn drog Jacob Drejer i Sommeren 1775 med Kone og 3 smaa Børn til Hovedstaden, hvor han og hans Gerning snart skulde knytte hans Navn til en Institution, der for stedse vil spille en Rolle ved Studiet af Datidens kulturelle Historie, nemlig den saakaldte *Drejers Klub*, hvis officielle Navn var: *Selskabet stiftet i November 1775*.

Det borgerlige Samliv havde ikke i det attende Aarhundredes første Perioder sat sig noget særligt Mærke i det offentlige Liv;

ganske vist findes der Gæstgivergaarde, Kroer og Forlystelseshaver; disse sidste grupperede sig nærmest om de store Kirkegaarde, hvorhen tarveligere Folk tyede med deres Aftensmad, bredte en Dug over en Ligsten og havde det »hyggeligt.« Denne Skik holdt sig i det første Tiaar af det nittende Aarhundrede, indtil der udstedtes Forbud mod, at der serveredes paa Kirkegaardene. Studenterne gik til Vibes Kro udenfor Vesterport eller en Have ved Nørreport, der hed »Stockholm«, naar de ikke havde Raad til at gaa paa Edingers Vinhus i Kongensgade eller søgte til »Tyskølsvrageren« Mads Persen paa Nørregade, hvor ogsaa Traktørhusene »Dyrkøb« og »Godtkøb« ved delikat Mad hidlokkede mere kræsne Ganer.

Af Gæstgivergaarde var der »Store Lækkerbidsken« paa Amagertorv, det var *Stadens* Gæstgiversted, hvor fornemmere Folk tog ind, eller »Oxenkoppen« (efter et Studehoved over Døren) paa Østergade, hvor nu Kong Salomons Apothek og en Del af Efterslægstens Grund ligger, og endelig Henrik Müllers Værtshus, hvor nu Kancellibygningen staar paa Slotsholmen.

Paa Værts- og Vinhuse trivedes et ret livligt Hasardspil, især *Passe dix*, *Femkort*, *trente et quarante* og *pour et contre*, der imidlertid officielt var forbudt. Ogsaa Drikkeriet gik lystigt. Allerede paa femte Kristians Tid sang *Jens Steen Sehested**):

*) Se O. Nielsen: Kbhvn.s Historie og Beskrivelse.

Mig drikkes til, jeg gør Besked,
 saa længe som mig lyster,
 det bedste Raad, som da jeg ved,
 er: Tønden har en Søster.
 Jeg bliver da som nylig fød,
 min Gæk vil til at svømme,
 da faar mit Liv i Sorgen Død
 af Bacchi søde Strømme;
 da springer Hjertet i mit Liv
 ret som en Lammerumpe,
 tit lader jeg til Tidsfordriv
 mit Glas i Gulvet dumpe o. s. v.

Vinstuelivet holder sig længe og vækker Usikkerhed og Uro paa Gaderne, hvor de »Løgtedrenge«, der henter deres ravende Herre hjem om Natten, bevæbner sig mod Overfald, indtil Kongen under Straf af Hensættelse i den mindre hyggelige Raadstuekælder forbyder Folk at være væbnede paa Gaden om Natten. Noget senere er den livsglade Landsdommer *Tøger Reenbergs* skæmt-somme Drikkevise:

»I et Vinhus vil jeg sige
 mit Farvel og sættes ned,
 tæt ved Tønden vil jeg ligge,
 under Tappen Hovedet«.

I *Holbergs* Komedier har vi ogsaa kulturhistoriske Minder fra hin Vinstuernes Blomstringstid, f. Ex. i »Mascarade«, hvor Henrich siger:

»Unge Folk har sine Tiidsfordrive og gamle Folk sine. Ungdommen fornøyer sig ved Spill, Dantz og deslige Lystigheder, gamle Folk her i Landet ved at sidde paa et Viinhus om Aftenen og igiennemheygle Ungdommens Feyl, indtil de af 4re Vægttere maae sig lade slæbe drukken hjem«.

Endnu *Rahbek**) erindrer, at den Skik ikke i hans Barndom var gaaet af Brug, da der samledes en saadan Kreds hos *Plum* i Højbrostrædet, og da hørte han mange Anekdoter om den Gang endnu levende Mænd, som deres Koner om Aftenen med Lygter hentede fra Vinkælderen. Endvidere fortæller *Rahbek*, at den berømmelige Skuespiller *Rose*, hvis Datters Bortførelseshistorie jo for nylig er opfrisket, meddelte ham, at *Pilloi's* Vinkælder under Komediehuset var meget søgt. Da Dronning *Louise* var frugt-sommelig, og hendes Nedkomst daglig ventedes, tog *Pilloi*, som var en gammel Mand, det Løfte af *Rose*, at han, hvis det blev en Prins, skulde indfinde sig i Vinkælderen og drikke alle de kommende til paa Kronprinsens Velgaaende. En Aften, som *Rose* allerbedst sad ved en *L'hombre* i »Sorte Christians Krog« ved Rosenborg Have, hvor han og flere af den Kreds søgte, og just havde faaet en Solo med 5 Matadorer, begyndte Kanonerne paa Volden at gaa; og idet det første Skud af anden Omgang lod sig høre, saa man var vis paa, at det var en Prins, kastede *Rose* Kortene og »fløj paa sin Post«, hvor han af *Pilloi* »med en Halvpottepokal god gammel Rhinskvin ventedes med Utaalmodighed«. Han maatte nu 27 Gange tømme dette Krus, hvad han dog selv kaldte »en hvas Tjeneste, selv om det gjaldt Kronprinsens Velgaaende.«

Det gik altsaa tit alvorligt til paa disse Vin-

*) Nyt Aftenblad 1825.

stuer, og meget bedre var det næppe paa Værtshusene, af hvilke de lavere endog havde Skøger til Huse, se f. Eks. det fra »11te Junii« velkendte »Paradis«, der laa, hvor nu det nye Hotel Bristol er opført. Holbergs Skildring er sikkert rigtig, selv om den virkelige Vært ikke hed Jacob. Hasard og Dobbelt finder stadig Sted paa disse Gæstgivergaarde, Politiet har evigt Vrøvl dermed. Korrespondanceprotokollerne vrimler af Sager, selv Officerer dobler midt under Aftensangen. I Nyhavn laa »Dusehuset«, hvor Matroserne fik Øl, de kaldte »Dus«, fordi det »rusede saa brav«. Enkelte Steder gik det pænere til som i »Syvstjernen« i Landemærket, hvor Holberg og andre Professorer søgte.

Paa *Griffenfeldts* Tid indførtes The, Kaffe og Chokolade her i Landet; men det nødes i Begyndelsen kun i fornemme Huse. I 1691 tog *Hans Kristoffer* Borgerskab som »The- og Kaffeskænker«, og i Løbet af det næste halve Hundredaar kom en Mængde Kaffe-huse, hvor der til en Begyndelse spillede Billard, men senere ogsaa Kort og Hasard, og at det ikke var lutter The og Kaffe, der serveredes, ses af, at der findes Politiplakater, der forbyder Udskænkning af Vin, Akvavit og Brændevin i Kirketiden paa Kaffe-husene.

Det offentlige Liv bestod altsaa af Drik og Dobbelt blandt Mændene, medens Kvinderne holdt sig hjemme; endnu over Midten af det nittende Aarhundrede fandt man det ikke stemmende med Sædelighedens Krav, at Damer viste sig paa offentlige Steder, end

ikke i Følge med deres Mænd. Da Oplysnings Tid kom med Kravene til Nytte, Afholdenhed og Borgerdyd, var det ganske nødvendigt, at Opmærksomheden blev henvendt paa Livet paa offentlige Steder, og at man stræbte at forædle dette.

Rahbek fortæller, at der blandt Kaffe-husene i hans Ungdoms tidligste Tid navnlig var tre meget søgte: *Md. Neergaards*, *Md. Juels* og *Md. Fiks*. Men da Selskabet her, skønt hvert af disse Steder havde sin faste Stok, naturligvis ofte faldt noget blandet, mere end de daglige Gæster ønskede det, fremkom snart hos disse den Ide at have et Sted, hvor de, naar de vilde, kunde samles i Fred og for sig selv. Derfor lejede de et Par særskilte Værelser der i Huset, hvor ingen andre maatte komme, medens det naturligvis stod dem frit for, naar de ikke fandt Selskab, at besøge den almindelige Kaffestue. — »Det, som heri foregik med Eksemplet, men som vistnok havde endnu en anden og ædlere Drivfjeder, nemlig at aabne Muserne en Helligdom, var *det norske Selskab*, stiftet den 30. April 1772, og var *O. G. Meyer* den, Selskabet erkendte og ærede som sin Stifter. Dette havde sit Lokale til *Juels*, og var vel Selskabets værdigste Lemmers oprigtigste Agtelse og grundede Hengivenhed for den i enhver Henseende højst hæderværdige *Madam Juel*, som de vilde forvise en taalelig Forfatning, en ikke lidet medvirkende Grund til dets Oprettelse. Midlertid vedblev der endnu tillige en Tid

at være Kaffehus, hvor man søgte i den Indbildning, man blev et vittigt Hoved ved at drikke Kaffe i Hus med *Wessel, Wiberne, S. Monrad* o. fl., som i Paris ved at besøge Café Procope«.

Ogsaa hos Md. *Neergaard*, senere Md. *Stadius*, samledes en Kreds, den saakaldte *Rosenstand-ske*, om Brødrene *P.* og *Ph. Rosenstand-Goiske*. Her kom *Enevold Falsen, E. Horn* en Nordmand *Porsgrund, Abrahamson* o. fl. Da man ogsaa her følte sig generet, »da Øretudere og Spyttslikkere dels løb med, hvad der paa saadanne Steder kunde være sagt og sket, vel og undertiden for ikke at gaa tomhændede,

KØBENHAVN PAA KLUBBENS TID.

med det, der aldrig var tænkt paa, og da der og var blandt den Tids mægtige og store, der var smaa nok til at høre efter og lægge Mærke til, fandt ogsaa her adskillige det klogere at træde ud af Vrimmelen og samles i egne Værelser ovenpaa.« Herved opstod den senere *Fabricii* Klub, der fik Lokale paa Købmagergade og Navn efter Bygningens Vært. Dette skete i Aaret 1774 eller 75 eller omtrent samtidig med *Drejers* Klubs Stiftelse. Da denne Klub senere — som vi skal se — sluttedes sammen med *Fabricii*, stammer vel herfra den Misforstaaelse, at *Drejers* — som Vicepolitidirektør *Ravn* antager i sin fortræffelige Skildring af Musikens Historie i København, Musikforeningens Jubilæumsskrift — skulde være opstaaet af Selskabet »ovenpaa til Neergaards.«

Inden vi gaar over til Skildringen af, hvorledes *Drejers* Klub blev til, er det dog vel værd at lægge Mærke til, at Oprindelsen til disse separate Selskaber paa Kaffehusene, der igen bliver en Art Mødre til Klubberne, sikkert bunder dybere i Tiden og dens Livsanskuelser end i det rent tilfældige, at en Kreds — som *Rahbek* siger — dels vilde sikre en Kaffeskænkerske hendes Eksistens, dels vilde være fri for Øretudere og Sladderhanke. Hele den moraliserende Tendens i Tiden vendte sig ganske naturligt med Væmmelse og Harme fra det Liv, der udfoldede sig paa offentlige Steder, og saavel Nytteprincip som Trang til Oplysning og

Borgerdyd føler sig lidet opbygget ved den Lediggang, Tidsspilde og Menneskeværdet forringende Gaaen paa Værtshus og Dobbelt, der var saa meget mere almindelig, som det ikke var saa forfærdelig mange Aar siden, at Livsglæden var sluppen ud af Pietismens og Hængehovederiets Taareperse. Der var en Trang til at docere og opdrage bag ved denne Bevægelse hen imod Klubberne, et Ønske om at give Livet mere aandeligt Indhold for den enkelte, at sætte Virksomhed for Samfundets Bedste i Stedet for det Spild af gode Borgerkræfter, der ødtes paa Veje og Stier til Tab for Staten. Det norske Selskab viste sig jo ogsaa hurtigt at være andet og mere end et tilfældigt Sammenskab af Stamgæster paa et Kaffehus. Selskabet er Reaktionen imod den herskende Smagløshed i dens første Form: det er en Flok unge betydelige Mennesker, der søger at bringe mere ind i og ud af Samlivet end blot og bart Fylder og Kroskraal. De søger ganske naturligt der hen, hvor Ungdommen altid lever mere intensivt og i bedste Forstaaelse med hinanden, de finder deres Virkefelt paa det litterære. Da der er nok at rode op i, da Opposition altid ligger nær for de unge, og da Oppositionen altid har lettest ved Livet og lettest ved at vække Opsigt og Sympati, saa er det ej heller underligt, at det gik, som Rahbek siger, at mange kom til Juels blot for at spise i samme Hus som disse vittige unge Mennesker, hvem man i den Tid tilskrev saa at sige alle de mor-

somme Indfald og Sarkasmer, der kom i Omløb mod den toneangivende, stærkt-tyske Hastemthed i vor Litteratur. Rahbek luskede jo selv saa længe rundt om Huset, hvor det norske Selskab boede, til han fandt en Indgang og slap ind i Selskabet, skønt hans Sympatier i al Fald den Gang slet ikke hørte hjemme der; men Rahbek var noget af en Snob overfor alt, hvad der hed Kunst og Litteratur, og som det gik ham, gik det flere. Verden har altid nok af den Slags Folk.

Naar man imidlertid paastaar, at det i 1775 stiftede *danske Litteraturselskab* skulde være opstaaet som en Modvægt mod det norske Selskabs altfor negative Kritik og specielt som et Forsvar for *Ewald* mod Norske Selskabs Angreb, saa gør man sig sikkert skyldig i noget af en Fejltagelse. Efter alle samtidige Udtalelser at dømme er det danske Litteraturselskab ikke blevet til som en Modsætning til, men som en slet og ret *Efterligning* af det norske. De 16 unge Mennesker, som stiftede Litteraturselskabet, lededes af en lignende Trang til at faa noget Udbytte af deres Samvær. De skulde samles een Gang ugentlig, og ved disse Møder skulde de efter Tur medbringe et af dem selv forfattet Stykke Poesi eller Prosa og oplæse det, hvorefter de alle næste Gang skulde aflevere en skriftlig Kritik over det læste. *Abrahamson*, som selv var blandt Stifterne og eet af de virksomste Medlemmer, siger saaledes i sine avtobiografiske Notitser

i Lahdes Kobberstik-samlinger 1805, at Selskabet i de første Aar var meget virksomt i denne Retning, hvilket ikke gav ham lidt at bestille. »Efterdi vi kun var faa Medlemmer og samledes hver Ugedag, saa kom enhver ofte til at læse, og over hvert Stykke, der læstes, maatte forfattes skriftlig Kritik, hvilket ligeledes tog ikke saa lidt paa Tiden«. Det første Stykke, Abrahamson læste op i dette Selskab, var *en Samtale mellem Holberg og Londemann i Elysium*; den findes trykt i *Schwartz*: »Lommebog for Skuespil-yndere«. At det ikke fra først af har været Hensigten særlig at værne om Ewald og hans Retning, fremgaar ogsaa af Breve fra Abrahamson til Ewald, og deraf, at man først, da Angrebene paa Ewalds Poesi fra den anden Side blev for stærke, fandt paa at vælge ham til Æresmedlem; men han var ikke den eneste, der blev det. Han delte Æren med sin Kurator, Dr. *Schönheider*, der just ikke skal beskyldes for at have været Ewald-Dyrker eller Ewald-Kender, samt *Tyge Rothe* og *Bastholm*. Det var imidlertid ganske naturligt, at Beundringen for Ewald maatte være stor i denne Kreds; thi foruden Abrahamson, som var hans Ven, tæller vi blandt Medlemmerne flere andre til den store Digter personlig knyttede Folk, f. Eks. den senere Præst *Wøldike*, der ægtede *Anna Hedvig Jacobsen*, hvem Peter Hansens Litteraturhistorie i 2den Udgave atter bringer et Billede af, skønt det synes historisk godtgjort, at Ewald aldeles ikke har villet gifte sig med

hende, endvidere begge Brødrene *Trojel* og *Ewalds Redningsmand*, *Grev Fr. Moltke*. Af de øvrige Medlemmer var *Jens Wadum* sikkert den mest ivrige. *Rahbek*, der aldrig forsømmer nogen Lejlighed til at give sin Beundring for denne Mand Udtryk, kalder ham i denne Forbindelse*): »senere Bondevennen *Chr. Reventlows* nidkæreste, retsindigste, selv-tænksomste (!), uafhængigste og indsigtfuldeste Medarbejder, der havde haft en Hovedandel i den i 3 Bind udkomne kritiske Fortegnelse over Skrivefrihedens Skrifter og uden Tvivl den Gang gik svanger med et Forehavende i mere end een Henseende at blive Danmarks *Nicolaj* *).« Dernæst var senere Professor i Filosofi *Lars Smith*, senere Professor *Holst*, der blev Præst i Sorø, og den berømte »Musernes Beskytter« *Scavenius* Medlemmer. Kort efter traadte *Ove Malling*, Oversætteren *Dræby*, *Marcus Wøldike Kall*, *M. T. Cold* og *P. D. Bast* til, og vi ved desuden, at de Tredjerangs Forfattere *Tostrup* og *Clementin* og de mere betydelige *H. C. Sneedorff* og *Thomas Thaarup* blev Medlemmer. For at uddanne Folk, der var endnu yngre end Medlemmerne selv, havde man 4 »Auscultanter«, som fik Lov at være til Stede i Møderne i Haab om, naar Tidens Fylde kom, at blive virkelige Medlemmer.

*) Hertha 1827.

*) Christoph Friedr. Nicolai, f. 1733 i Berlin, Ven af Lessing og Moses Mendelssohn, skrev æstetiske Skrifter (*Briefe die neueste Litteratur betreffend*), udgav et almindeligt tysk Klassikerbibliotek paa 106 Bind, optraadte mod Romantikken og Goethe. † 1811.

Disse var: *Kraft*, Søn af Jens Kraft, død ganske ung, endvidere den ogsaa i sin Ungdom bortrevne Historiker *Fr. Sneedorff* samt

W. H. F. ABRAHAMSON.

senere Biskop *Fr. Münter* og Konferensraad *A. B. Rothe*.

Som man vil se, var det paa enkelte Undtagelser nær ikke meget betydelige Personer, og de var saare lidet skikkede til at tage en Kamp op mod Norske Selskab. Nogen Krig kom det heller ikke til, før Litteraturselskabet begik den Letsindighed at lade nogle af

deres Poëmer komme frem i Trykken, nemlig en Samling af Kvad til den d. 17. Januar 1772 indførte Indfødsrets Pris.

Det skal villig indrømmes, at der sjældent er kommet en slettere eller latterligere Samling ud end denne, og den tog sig saa meget mere grel ud, fordi den maatte ses paa Baggrund af Digte over samme Emne af Folk som *Ewald* og *Storm*. Skønt Indfødsretten var »Nationens Kæledægge« og »i Stand til at opvarme de koldeste Hjerter«, saa fandt den velvilligste Del af Kritiken dog »de fleste under Forventning, ja mange maadelige Steder, saa mange skelende(!) Udtryk, saa ikarisk en Flugt, at de trængte til bedre Udarbejdelse«.

Medarbejderne var:

Abrahamson:	3	Digte.
Tostrup:	2	—
P. M. Trojel:	1	—
P. K. Trojel:	1	—
Thaarup:	1	—
Sneedorff:	1	—
Wadum:	1	—
Lars Smith:	1	—
Holst:	1	—
Clementin:	1	—
Scavenius:	1	—

Da det norske Selskab læste disse Digte, gjorde det det værste, det kunde gøre, det »kom Publikum til at le«. Da Tostrup indledede Samlingen med et meget højtravende Digt, kaldtes han i Lighed med den udenfor København liggende Landsby »Høje-

Tostrup«, og Abrahamsons ene Vise med Omkvædet »Længe leve Kongen« parodieredes:

»Og Visen gjorde Abraham,
 længe leve Kongen,
 gid han faa baade Last og Skam,
 længe leve Kongen,
 og han var god, som Dag var lang,
 længe leve Kongen,
 han agted ikke Abrahams' Sang,
 længe leve Kongen«.

Og selve Litteraturselskabet kaldte man haanligt »Makulaturselskabet«. Nu var Kri-gen og Modsætningen brudt løs i fuld Bitterhed, og selv om Selskabet gjorde sig en Del Anstrængelser for at holde Kampen ud, maatte det dog, da *Ewald*, der nu var Enhedsmærket i Kampen, døde, bukke under, og det »sov saligt hen« 1781. Men det havde dog haft een Betydning: *i 1775 blev det Moder til Drejers Klub*.

Hermed hang det saaledes sammen, at Litteraturselskabet jo ikke havde noget fast Lokale, og man gerne vilde samles ogsaa udenfor Møderne for Mand og Mand imellem at drøfte Kritikken og de oplæste Stykker; derfor henvendte en Del Medlemmer af Litteraturselskabet sig til deres gamle Studenteren *Jacob Drejer*, som var vendt saa ynkeligt tilbage fra sit Ophold paa Fyen og manglede Subsistensmidler baade for sig og sin Familie — i de første Aar herefter levede han vel ogsaa for en Del af, hvad Moderen og Broderen sendte ham fra Odense. Det viste sig, at Valget var heldigt. Da *Jacob Drejer* aabnede sine simple Stuer for de første Med-

lemmer af Klubben den 26. November 1775, lagde han Grunden til et Selskab, der for en stor Del ved hans Energi fik Betydning for den politiske og litterære Udvikling i hans Fædreland gennem omtrent en Menneskealder.

Grunden til, at man henvendte sig til Jacob Drejer, var ikke blot den tilfældige, at han i Øjeblikket var ledig, man har sikkert kendt hans personlige Egenskaber og vidst at sætte Pris paa dem. Skønt der intet Steds findes nogen Skildring af Drejers Person, kan man dog af de spredte Oplysninger, der foreligger om ham, danne sig et nogenlunde paalideligt Billede af ham. Hvad det ydre angaar, saa var han ingen Skønhed; han var fregnet og havde højst uregelmæssige Træk, men han førte sig med en vis langsom Anstand, der gav ham noget værdigt og sat, som vel nok var Aarsagen til, at han allerede i 40'Aars Alderen kaldtes »gamle Jacob Drejer«. Hans strænge Retsskaffenhed og Ærlighed fremhæves Gang efter Gang; vi ved tillige, at han i alle Livets Omskiftelser og navnlig i Klubbens mest stormfulde Øjeblikke bevarede en sindig Ro og en Neutralitet, som ingen tog ham ilde op. Han var en i høj Grad virksom Mand, der aldrig laa paa den lade Side, og han ofrede sig med største Glæde uegennyttigt for andre. Var der en Sag, der laa ham paa Hjerte, arbejdede han uførtødent paa dens Fremme, til han naaede et Resultat, og han var altid villig til gennem Klubben at skaffe

Hjælp og Støtte til dem, der trængte mere end han selv, og dog havde han aldrig meget selv. Han levede tarveligt og beskedent i et lykkeligt Familieliv med sin trofaste og flittige Hustru, der sled sine Kræfter op, saa at hun paa sine gamle Dage havde svært ved at bevæge sig og f. Eks. ikke kunde skrive sit Navn. De to Børn fik en fortræffelig, men stræng og alvorlig Opdragelse, og de blev ogsaa — som vi senere skal se, — dygtige og nyttige Mennesker i Samfundet. Men foruden disse Egenskaber havde Jacob Drejer een til, som var uvurderlig i hans Stilling som Klubvært: han havde et uopslideligt Humør og spredte altid Hygge om sig. Han havde en medfødt, lun Satire, der aldrig var ondsksfuld.

Det var altsaa til denne Mand, 14 af Litteraturselskabets Medlemmer henvendte sig. Vi har endnu Navnene: *Malling, Wadum, Abrahamson, P. M. og P. K. Trojel, Thaarup, Tostrup, Clementin, Bast, Holst, L. Smith, H. C. Sneedorff, Scavenius, Wemmenhøj og Dræby*. Udenfor Selskabet sluttede *Jacob Drejer, Agent Gyldendal og Chr. Kjærulff* sig til.

Ordet »Klub« anvendes nu for første Gang i dansk Sprog paa en saadan Sammenslutning; det er i disse Engelsk-begejstrede Tider, hvor vi havde vore store Handelsforbindelser med England og for nylig havde haft en engelsk Dronning i *Caroline Mathilde*, hvis ulykkelige Skæbne begyndte at vække Folkets Medlidenhed, indført som et Mode-

ord og har endnu ikke helt amalgameret sig med Sproget, men staves stadig med »C«. Det har endnu ikke 1780 i *Guldbergs* Kabinetsordre faaet nogen dansk Endelse i Flertal, men betegnes som »de saakaldte Clubs«.

Hvis vi vil vide, hvad disse Mennesker, der snart forøgede deres Tal til 24, mente at burde sætte som Formaal for deres Sammenlutning, saa ses det let af en Tale ved 10-Aars Festen af *Thomas Thaarup*, hvoraf ogsaa fremgaar, at eet af dens Øjemed netop var at erstatte Datidens offentlige Svirevinstuer og Gæstgiversteder med noget bedre. Skønt *Thaarup*, der ansaas for eet af sin Tids Mønstre i den skønne Talekunst, sylter sin Fremstilling ind i de mest skruede Talemaader, kan vi dog nemt udrede Tankerne og derved sætte os ind i, hvad man har drøftet paa de Møder, der gik forud for Klubbens Oprettelse. Desuden giver Fremstillingen heraf et livfuldt og karakteristisk Billede af Tidens Tænkemaade.

Som det almindelige Forsvar for Klubberne slaar man for en Sikkerheds Skyld først fast, at Mennesket er skabt til Selskab; »thi vi er fødte med adskillige Sindslidelser og Tilbøjeligheder, som uden Samkvem med Medmennesker skulde blevet os skadelige og have gjort os til de elendigste Væsener paa Jorden.« Man er enten forfængelig eller svag, naar man ikke søger Samkvem med Medmennesker. Den forfængelige bliver i sin Ensomhed knarvorn, sær og overvurderende sig selv, han bliver bitter og sur

af Mine, hans graa Haar bliver ham tunge, hans Livs Aften kold og skummel, og ved hans Dødsseng møder »den fordrende Menneskelighed« op og bebrejder ham, at han

THOMAS THAARUP.

»begrov sit Pund«. Hvad den svage angaar, vil han snart føle sig unyttig for Verden og sig selv til Byrde. Derfor er det allerede nødvendigt at slutte sig sammen. Vi kan ogsaa se, at Udelukkelsen fra menneskeligt Samfund er et Onde, som virker ubehageligt og mod Naturens Følelser og derfor anvendes som Straf. Saaledes er denne Drift til Samvær i Mennesket Moder først til Sta-

ten, dernæst til Oplysning og alt, hvad der hædrer Menneskeligheden, og endelig er der Grund til at gøre den til Moder for mindre Selskaber, snævrere Vennekredse, — da man er naaet saa vidt med sin ømme Samvittighed, finder man det forsvarligt at oprette *Drejers Klub*.

Men det er jo ikke nok, at man opretter en Klub, som »kan tjene Manden til Sindsopmuntring efter hans Forretninger, og hvor hans Sjæl ved mindre møjsommelige Beskæftigelser kan samle nye Kræfter til de Pligter, som han skylder sine Medborgere«, man maa i denne nyttestræbende Tid have et ganske anderledes bestemt alment Øjemed eller helst flere, — og naar man nu ser sig om i de Omgivelser, man lever i, og faar Øje paa det tomme og unyttige, saa retter man naturnødvendigt sine Vaaben imod alle Tidens Fejl, idet man forudsætter, at dette Øjemed maa være »ædelt, filosofisk udtænkt«. Skulde Klubben blive »Egennyttens og Vellystens Samleplads«, er den kun Mænds Foragt værdig. Det er ikke nok, at Øjemedet er uskadeligt, det skal tillige være »ædelt«. Her til fordres først, at de borgerlige Uligheder, som Staten kræver, forsvinder indenfor Klubbens Vægge. Manden skal hædres ikke efter sin Rang, men *først* eftersom han »gavner det almindelige«, *der næst* (!) »efter hans Forstands (Nr. 1!) og Hjertes Egenskaber«.

Dette er en Grundlov. Derpaa slaar man et Slag lige imod Tidens værste Fejl, idet man vedtager at »forjage alle Tillokkelser

for Fraadserens og Drankerens Gane, saavel som dem, der kan kildre Spillerens misundelige Vindelyst«. Man bestemmer intet at ofre eller ødsle paa udvortes Glimmer, men intet at spare paa nødvendig Bekvemmelighed. Medlemmerne maa hellere vælges efter deres Alder end Stand, dog bør enhver have »en saadan Stilling i Staten, som forudsætter den Grad af Oplysning og Levemaade, der udfordres til Begrebet om et velopdragent Menneske«.

Naar man har fastslaaet disse ret negative Bestemmelser, gaar man over til det mere positive: Klubben skal have »faa, men sande Højtider, mandig Glæde skal være dens Hovedøjemed, ikke Retternes Mængde. Velgørenhed skal adle dem, Digte og Tonekunstens Værker opmuntre og forskønne dem«.

Saaledes var altsaa Planen, og saalænge der var saa faa Mennesker som 24, blev ingen Love skrevne, og denne Klubbens første Dage skildres som dens Guldalder. Jacob Drejer kan selv faa Ordet og fortælle, hvorledes det gik til:

»Lig hine Barndommens de blide og glade Dage hengled Selskabets de første Barndoms Dage, muntert henspøgtes Aftenerne, de faa Brødre kendte hverandre saa nøje, at intet Ord havde nødtigt at vejes, man legte som Børn, man opfandt Gaader, man certeerde i rimede og urimede Impromptuer, man gættede, man gjorde Viser, man spillede Komedier, kort, efter fuldendt Dags Arbejde

og i de Fritimer, man havde fortjent ved Pligtens Opfyldelse, overlod enhver sig til den sorgløse og dog tilladelige (!) Munterhed, som ej kan herske uden i fortroligt Samkvem. Tarvelighed og Sparsomhed var Dagens Orden, ingen Sammenkomst før Aften. Enhver maatte ved sin Flid fortjene det lidet, som han med fornøjet Sind kunde nyde i disse glade Aftener. Ingen Fest uden Kongens Fødselsfest, man knyttede Forbundet ved Fortrolighed, Aabenhjertighed og Frihed i Tankens Ytring, og hvert enkelt Medlem savnedes, som Arbejde hindrede i at indfinde sig i de sædvanlige Fritimer. De Dage svandt, de runde hen som den stille, rolige Bæk, som ej oprøres af Vindpust og ej standses af Klippen; man levede saa rolig, man misundtes ikke, ingen bekymrede sig om os i vor liden Cirkel.

Saaledes gik to Aar i Glæde og Fryd i Jacob Drejers trange og lavloftede Stuer, hvor Lysenes flakkende Flammer tilsløredes af den tætte og tunge Tobaksdamp fra de lange Piber. I dette Halvmørke voksede Fortroligheden, Parykhovederne nærmede sig hinanden, og medens Md. Drejer flittig syslede med Maden og Punchen i Køkkenet, og de andre Husmødre med Taalmod ventede paa Fatters Hjemkomst og vel stundom, naar Ungerne var puttede i Seng, sendte et Ensomhedens Suk ud efter Familielivets Hygge og Glæde, voksede nye Tanker og nye Ideer frem ude i Verden; de naaede tilsidst ogsaa til denne Kreds, de brød Mu-

rene ned, og en Strøm af unge Mennesker med videre Livssyn og friere Tanker trængte ind; nu gled Livet ikke længere som den rolige, stille Bæk, stormende Disputers Uvejrsus rørte dets Vande, og snart var Drejers Klub ikke længere et Tilflugtssted for dem, der kun søgte Hvile for Dagens Slid i den sene Aften. Den genlød af Sange og dristige Taler den hele Dag. Bladene spredte deres sparsomme Nyt, og Livet tog kraftigere Former. Inden mange Aars Forløb var Klubben Arnestedet for Samtidens aandelige Liv, den rolige Bæk var bleven Drivkraften for Frihedstanker og Reformideer, der gjorde dette Tidsafsnit til et af de mærkeligste i Danmarks indre Historie.

AMAGERTORV PAA KLUBBENS TID.

FRA KLUBBENS OPVÆKST OG GLANSPERIODE

DET varede ikke længe, inden man, tvungen af gentagne Opfordringer, gav efter og optog 25 Medlemmer til, saa at det samlede Antal med Jacob Drejer blev 50. Hvem disse 25 nye var, er ikke let at sige, sandsynligvis har man iblandt dem talt *Johannes Ewald*, der dog paa Grund af sit Helbred næppe har haft sin Gang i Klubben, men sikkert har opmuntret sine Forsvarere med flere Viser, hvoraf nogle er bleven sungne ved Punchen. Om *Wessel* har været Medlem, anser jeg for mere tvivlsomt; i al Fald var han det ikke i Slutningen af sit Liv; thi hans Død noteres akkurat i *Storms Dagbog*, og der findes ingen Sørge- eller Mindefest for ham. Det eneste, der skulde tale for, at han har været Medlem, er, at han har skænket Klubben Visen:

«Brodne Kar i alle Lande,
 Roser sig med Torne blande
 andetsteds saa vel som her.
 Landsmand! Roserne du tage,
 og af dem du Honning drage,
 men for alting agtsom vær,
 kom ej Tornene for nær!»

hvis Tone ikke lyder meget i Drejers Klubs
 Maner, før vi naar sidste Vers:

»Hædre alle Nationer,
 hade Fejl, men ej Personer
 er vort Selskabs Lov og Lyst.
 Hellig Pligt og største Ære
 er: Vor Konge tro at være,
 Stalens Ønske er vor Røst,
 Glæden bo i *Christians* Bryst«.

Wessel behøver jo ikke at have været Medlem, fordi han har skrevet Sangen, selv om han vandt Medaille for den, og han nævnes slet ikke af nogen som saadant, hvad der jo havde været naturligt. Tilmed var han det norske Selskabs mest fremtrædende Satiriker, der fik Skyld for alle de Ondskabsfuldheder, der gik ud over Litteraturselskabet, saa at det er grumme lidet sandsynligt, at han vilde være bleven taalt, end sige have befundet sig vel i dettes faste Borg, Drejers Klub, som man endda hos Nordmændene med ondskabsfuldt Forsæt stadig forvekslede med »Makulatur-selskabet«.

Et eneste Sted til har jeg truffet Wessels Navn i Forbindelse med Drejers Klub, det er i Provst *Fr. Schmidts* Dagbøger, hvor der den 7de Oktober 1807 fortælles følgende:

»Blandt de Anekdoter, som Kjærulff i Mandags fortalte om Wessel, var og denne: »Da

Todes »Søofficererne« første Gang var spillet, og Wessel kort efter traf Tode i Drejers Klub, skal Wessel have lykønsket ham med det fortjente Bifald, Stykket havde nydt. Tode blev særdeles glad ved at høre sin Lov af den Mund. Han spurgte da, om Wessel havde læst Stykket. »Nej, det har jeg sagtens ikke«. Om han da havde set det? »Nej, det har jeg heller ikke, men min Kone har set det og roser det meget, og det plejer at være temmelig slet, hvad hun roser.« Saaledes blev Todes Glæde ikke lang, men hans Ansigt desto længere«.

Denne Notits er skreven nøjagtig 25 Aar efter, at Begivenheden kan have fundet Sted, idet »Søofficererne« fremkom 1782. Heri er altsaa intet Bevis for, at Wessel har været i Drejers Klub; thi Historien lider aldeles ikke ved f. Eks. at være foregaaet ved et tilfældigt Møde paa Gaden, og hvor let kan ikke en Huskefejl saa mange Aar efter have anbragt den paa et galt Sted. Der er saa mange Grunde, der taler imod Wessels Forbindelse med Klubben, at ikke en saa løs Sammenknytning mellem ham og den kan omstyrte Antagelsen af, at han *ikke* var Medlem.

Allerede ved de 25 nye Medlemmers Optagelse begyndte der at komme Liv og især Vrøvl i Gelederne. Man fandt den Sparsomhed, som Stammen holdt over, for kedsommelig; man kunde ikke rette sig helt efter den herskende Tone, man var rasende over ikke at kunne faa sig et Slag Kort, og den første Udvandring fandt Sted, idet en Del

Medlemmer, hvoriblandt Instruktør *Schwartz* og Justitsraad *Printzlau* traadte sammen og dannede *Kongens Klub* i 1778. Denne Klub fik en Del Medlemmer fra det tredje Kaffe-
hus, Md. *Fiks*, men havde Lokale paa Øster-
gade, da Nr. 12, nu Nr. 15, hos Traktør *Schreck*,
der paa den Tid averterede med, at han »dag-
ligen opvartede med Spise til Middag i eller
udenfor Huset, og at fremmede Rejsende og
Selskaber kunde bekomme Værelser«. Denne
Klub blev ikke saa eksklusiv som Drejers,
og allerede ved de første Loves Vedtagelse
havde den 96 Medlemmer.

Følgen heraf var, at flere Klubber skød
i Vejret; først og fremmest stiftedes Klubben
»*Harmonien*« i 1778. Rahbek paastaar at have
haft Indflydelse paa dens Oprettelse, men
den egentlige Stifter var *P. N. Nygaard*, der
gerne vilde hjælpe paa en gammel Vens for-
faldne Finanser ved at gøre ham til Vært i
en Klub. »*Harmonien*«, eller, som den kor-
rekte hed, »det harmoniske Selskab«, kom
til at spille en stor Rolle i Datidens Selskabs-
liv. Det var den første Klub, der aabnede
sine Døre for Damer, hvorimod den modsat
Drejers Klub nægtede Jøder Adgang. Den
var berømt for sine ypperlige Koncerter
og havde sikkert stor Indflydelse paa For-
ædlingen af Selskabeligheden her hjemme.
Blandt dens Formænd var *Edvard Storm* og
langt senere Komponisten og Sangeren *Du-
puy*. Medens Drejers Klub vedblev at være
Hovedsædet for det litterære og politiske
Liv, blev *Harmonien* Samlingsstedet for det

højere Bourgeoisie og den mere ligefremme Del af Adelen.

Kort efter stiftedes Enigheds-selskabet, det venskabelige og det danske Selskab, Tors-

OWE HØEGH GULDBERG.

dagsselskabet, og det uroligste af dem alle, Kronprinsens Klub, hvorfra *P. A. Heibergs Viser* spredtes ud.

Alle disse Selskaber var Aflæggere eller Efterligninger af Drejers Klub, og selv om man nok i Regeringen kunde indse, at de havde en gavnlig Indflydelse ved at »forædle den Kippe- og Corps de garde Tone, der var i Gang før«, foruroligede dog den over-

haandtagende Sammenslutning *Guldberg*, og i 1780 fandt han sig foranlediget til at tilstille Politichefen, *Fædder*, en Kabinetsordre, der i hele sin Tone er ægte Guldbergsk, og som her skal meddeles in extenso:

»Lige saa lidet som vi paa den ene Side vil hindre vore kære Undersaatters anstændige og uskyldige Fornøjelser, saalidet vil vi paa den anden Side, at der maa blande sig deri Uordener, der alle Vegne og især i Hovedstæderne aldrig mangle at have især for Ungdommen skadelige Følger:

De saakaldede Clubs, som er blevne indførte her i Staden, har i sig selv intet anstødeligt, men da Ungdommen derved let kunde henfalde til Ledighed, til Forsømmelse af deres høje Pligter og til Ødselhed med deres endog for Staten kostbare Tid, ja, da der let i Længden kunde ved Anledning af slige Sammenkomster opstaa endnu farligere Udsvævelser: saa giver vi dig, vor Politimester herved til Kende:

1.

At du haver nøje at erkendige dig om alle slige Forsamlinger eller Clubs, hvor de holdes og under hvilke Formænd. Dette antegner du og tilstiller dem en Afskrift af denne vores Befaling, imod at de giver en Revers fra sig, at de samme til allerunderdanigst Efterlevelse har modtaget. Al Forandring med Formænd maa skriftligen tilmeldes dig.

2.

Hvor disse Clubs herefter kan indrette sig, skal ikke Husværterne alene, men og Formændene eller de med Værterne kontraherende ufortøvet til dig anmelde, at de paa det eller det Sted herefter samler sig: alt for du efter Befindende og i Tilfælde kan efterse og paatale, om noget uordentligt kunde indbryde eller foregaa.

3.

Vi vil, at Formændene skal være Embedsmænd saa vidt muligt, i det mindste Mænd af en agtet Alder og et sat Væsen og bekendt god Opførsel. Naar dette ikke er saa, anses Forsamlingen for ulovlig og maa ikke taales.

4.

Da saadanne Formænd i Henseende til Ungdommens Sæder og Forlystelser ene kan og bør have vor Tillid, saa vil Vi og, at de skal være GUD og OS ansvarlige for den Ungdoms Opførsel, som de antager i deres Forsamlinger, forstaas paa Stedet, hvor de samles, og saalænge Forsamlingen varer. Formændene skal da mage det saa, at det hele Selskab forener sig med hinanden om saadanne Artikler, hvormed ikke alene smuk Orden, den værdige Sømmelighed og en anstændig Forlystelse kan fastsættes, men og skadelig Forsømmelse og Tidsspilde for Ungdommen forekommes, og paa det bedste muligt denne slibrige Alder i fornuftige og

ansete Folks Selskab, anføres til Sædelighed, Klogskab, Ærlighed og Sparsommelighed.

5.

Dette forudsat flyder det af sig selv, at Selskabet ender sig Kl. 11 om Aftenen, at intet lastefuldt taales, som er under Politiets Tiltale, at alle Slags Hazardspil afskyes, og kort sagt, at alt, hvad som Dyd, Lov og Anstændighed har sat et Brændemærke paa, ikke fordrages. Thi i alt saadant har du, naar det imod al Forventning skulde indtræffe, ikke alene alvorligt at gøre dit Embede, men og straks efter holdt Forhør at anmelde Os selv alt.

Saaledes er Vor Vilje.

Christiansborg d. 10 Maji 1780.

Christian Rex

Owe Høegh Guldberg.

Til Vores Politimester, Konferensraad
Fædder.

Nu maatte altsaa Drejers Klub til at have skrevne Love; men inden den Tid havde allerede Forholdene medført, at man havde faaet mere ordnede Tilstande og Vedtægter. Man valgte saaledes tre Direktører, hvoraf een skulde vælges hver Maaned. Derved opnaaede man i denne Embeds-gale Tid at faa saa mange som muligt til at fungere. Man fik ogsaa som Følge af Udvandringen Opmærksomheden henvendt paa, at der burde være flere Adspredelser, især da Klubben

allerede aabnede sine Lokaler Kl. 2. Hidtil havde Skak og Brætspil været den sobre Adspredelse, man søgte; nu indførtes Gnav og L'hombre, men den litterære Tone beholdt dog Overvægten, og ved en lille Bolle sang man Viser, der digtedes af Trojel'erne, Sneedorff, Abrahamson, Malling, Tostrup og Wadum, ja, selv den syge Ewald sendte sine lykkeligere Brødre Bidrag til Forhøjelsen af deres Aftennydelser. Medlemsantallet voksede ogsaa, man forøgede det til 100 og stemte paa 5 hver 14de Dag. Saa blev der, især da man skulde have opstillet et Billard, ikke Plads mere, og man lejede Lokaler i Læderstræde paa samme Sted, hvor Klubben efter Ildebranden siden købte egen Grund. Dette skete 1778. Ved Indflytningen der fandt den Forandring Sted, at man bestemte, at »varm Mad skulde være i Beredskab hver Aften og nydes portionsvis«. Det blev naturligvis Jacob Drejer, der kom til at forestaa Serveringen.

Violinisten *Peter Cramer* af det kgl. Kapel foreslog nu »en liden Musik«, og man forlystedes da med Kvartetter og Terzetter. Det var Dilettanter blandt Medlemmerne, der udførte dette, og det morede saavel de ydende som de nydende. Da man saaledes havde noget at byde paa, fandt man det heldigt at træde mere offentlig frem, og den 4de September 1778 optraadte Klubben første Gang offentlig med en Fest for Dronning *Juliane Marie*, der den Dag fejrede sin 49-aarige Fødselsdag. Skønt Enkedronning var hun jo den egentlig regerende i den Tid, og

man var endnu ikke kommen saa vidt, at man følte sig misfornøjet med hendes og Guldbergs Regimente. Klubbens Lokaler var for smaa, og man arrangerede sig da under aaben Himmel udenfor Østerport. Som Midtpunkt rejstes en stor Obelisk, oplyst med kulørte Lamper; omkring denne anbragtes Bordene, og medens Punchen flød, lød glade Sange ud i den stille Septemberaften. De bedste Kræfter var rykket frem, Ewald, Tostrup, Wadum og Scavenius havde skrevet Viser; men størst Jubel vakte dog Trojels: »Jeg er en Mand«, efter hvis Afsyngelse man i Begejstring bekransede Digteren.

Den stærkt urgerede Broderlighed og Enighed var dog ikke altid lige bevendt, Klubben kunde fortælle om stormende Generalforsamlinger, hidsige Debatter og Udmeldelser, naar en eller anden vilde opkaste sig som Herre i det republikanske Samfund. Som oftest varede Udtrædelsen ikke længe, »Ungdommens brusende Lidenskaber« lagde sig igen, og Drejer trøster med, at »Lys hæves ved Skygge, og efter Stormen behager den blide, den rolige Dag mere«.

Imidlertid voksede og voksede Klubben, og ved den Tid, de skrevne Love vedtoges, blev Værelserne i Læderstræde for trange, og 1779 flyttede man til Østergade 52, senere Efterslægts Gaard, hvor man under dette første Ophold rimeligvis har haft Lokaler i en af Mellembygningerne. Der var store Udgifter. Nye Møbler skulde anskaffes, Koncerten udvides, — man maatte for at faa

Assistance hertil optage musikalske Medlemmer, der var fri saavel for Kontingent som for Deltagelse i øvrige Udgifter, og derfor forhøjedes det aarlige Kontingent fra 3 til 6 Rdl. Der blev købt et »Clavecier royal« til Brug ved Akkompagnement til Sangene, og nu begyndte omkring 1780 Klubbens virkelige Glansperiode. Drejer dvæler med særlig Fryd ved Mindet om disse lykkelige Tider. »Endnu staar den Dag i min Erindring, endnu synes jeg at se den Fryd, hvormed man satte Foden i de Værelser, som i første Øjeblik fandt alles Behag. Da tænkte ikke paa noget vigtigere end at gøre Morskaben saa fuldkommen som muligt; det var Klubbens morsomste Periode, maaske noget for støjende, men efter de flestes Smag; her blev flere Sange digtede, Digternes og Sangernes Tal var formeret, her blev Sangene sjungne i fuldt Kor«. Men man tænkte ogsaa paa Tidsfordriv i de mere rolige Timer af Døgnet, paa de varigere Glæder, den »litterære Aand« vaagnede af sin Dvale, og man oprettede et Bibliotek og gav sig til at holde Aviser. Man gav frivillig 1 Rdl. aarlig hver, og de ny indkommende fik det som Pligt.

Evnerne stod ikke altid i Forhold til Viljen, naar der var Tale om Anskaffelser, og som vi senere i Lovene skal se, anlagde man Biblioteket noget begrænset, og dog lykkedes det ikke altid at træffe alles Smag, hvorfor netop Biblioteket gav Anledning til Rivninger, der jo en enkelt Gang, som

fortalt under Storms Forhold til Klubben, endte med et ret alvorligt Skisma. Betegnende for Stemningen overfor Biblioteket og Anskaffelserne er et lille morsomt Vers, *Baggesen* en Gang har skrevet om Indkøbene, det kaldtes »Klub-Samtale, i Anledning af Bogen« og lyder:

FANTASIEN

Der har vi, ser jeg, dog en Gang igen
en lille bitte Bog af Baggesen —
den maa vel — tænker jeg — dog Klubben
købe?

FORSTANDEN

Hvad koster den? Det trykte sort paa hvidt
i disse Tider kommer lidt vel tit —
og før man ser sig til, det kan opløbe.

FANTASIEN

Dyr er den rigtig nok. For ni, ti Ark
en Mark Rigsbank for hvert. —

FORSTANDEN

Gør ni, ti Mark!
Det er rent uforskammet! Gi'er jeg heller
dog ni, ti Mark for ni, ti Frikadeller!

FANTASIEN

Sandt nok; men det er dog som Udgift her,
selv, naar det kommer højt, een Hvid for
hver!

FORSTANDEN

Een Hvid i Dag, en anden Hvid i Morgen,
det gør en lille Sum om nogen Tid!
Er De desuden mig og andre Borgen,
at den ulæste Bog er værd en Hvid?

Denne lille Samtale er sikkert greben lige ud af Livet.

Efter disse indledende Bemærkninger kan vi gaa over til at se paa de Love, som den Guldbergske Kabinetsordre nødvendigjorde, og som foreligger trykte i 1780. De ere umaadelig vidtløftige, ialt 152 Paragraffer, og de indeholder efter Datidens naive Skik ikke blot selve Konklusionen, men ogsaa Motiverne og meget andet, man skulde synes selve Lovbuddet uvedkommende. Det er sikkert ogsaa Frugterne af en stor og omstændelig sammensat Lovkommissions Arbejde. Paa de 88 Sider, Lovene fylder, er der dog givet os et Billede saa vel af Klubben som af Tidsaanden, der har stor Interesse.

Det vilde være for trættende her at citere alle de mange Paragraffer, en Fremstilling nødvendigjør det ej heller.

Klubbens Formaal slaas fast i første Paragraf, som sig hør' og bør: »Fælles uskyldig Fornøjelse ved en venskabelig og underholdende Omgang med Folk af god Tænkemaade og sædelig Opførsel er Klubbens første Bestemmelse, at forene al mulig Nytte er dens bestandige Maal. Det allerede istandbragte Læseinstitut og dertil udfordrende Samling af gode, især nye, udkomne Skrifter er derfor nu og skal for Fremtiden stedse blive een i Klubben væsentlig og fra samme uadskillelig Indretning, da dette Institut til at udbrede Kundskab og forskaffe Bekendtskab med den nyeste Litteratur unægtelig har een for ethvert enkelt Medlem ubetyde-

lig Bekostning, de Fordele og den rimelige Varighed, som af intet Læseselskab, der ikke med en Klub er forenet, nogensinde kan ventes. Den allerede med god Held begyndte Koncert bør ligeledes, skønt dens Varighed, der for største Delen beror paa vedkommendes Velvillighed, ikke kan gøres til Grundlov, paa alle Maader søges vedligeholdet. Enhver af Medlemmerne bør derfor efter sin Evne søge at fremme disse Indretningers Tarv og Fuldkommenhed og iøvrigt gøre alt, hvad han formaar til at vedligeholde Orden, Sædelighed og Enighed i Klubben og til den Ende omhyggelig bære Om-sorg for, at i Selskabet ikke antages uden Folk, om hvis Retskaffenhed og anstændige Opførsel man kan være betrygget. Og i den indbyrdes Omgang bør enhver paa det nøjeste selv vogte sig for og tillige efter bedste Mulighed og paa lempeligste Maade søge hos andre at forebygge og i Henseende til videre Følger at standse alt, som kunde give Anledning til Uenighed og Misfornøjelse. —

Af denne lange Begyndelsesparagraf ser vi, at Klubben i de forløbne fem Aar havde udviklet sig til noget ganske andet end, hvad den i sin første Fremtræden var tænkt som. Og vi begynder lettere at fatte, at den fik den store sociale Indflydelse, som Tilfældet var, især naar vi husker, at det var Blomsten af Københavns Intelligens, der samlede indenfor dens Vægge. Om det end ikke netop var de 130 bedste Mænd i Landet, —

Medlemsantallet blev ved Lovene fastsat til 130, — saa var det dog det højere Bourgeoisies allerbedste Kræfter. Det betød en meget betydelig Højning af Niveauet, at man her bød ikke længere en snæver Kreds, men et betydeligt Antal Borgere Lejlighed til i Fællesskab at dyrke deres Interesser udenfor det evindelige Vinstuekommers, hvor alt gik ud paa at drikke og spille. Man satte her for første Gang den litterære Udvikling og Dyrkelsen af det skønne som det væsentlige Indhold, Borgernes Samvær burde have, og derved skabtes et virkeligt Arnested for den offentlige Mening under Ly af betydelige Mænds Vejledning. Man begynder at forstaa disse Klubbers Evne til at gribe korrigerende ind paa det politiske og litterære Omraade, naar man husker, at her Enkeltmands Mening, naar den var almindelig antagen i Klubben, fik Vægt og Avtoritet ved at faa Præget af hele den ansete Forsamlings Aand, hvorfra den udgik.

Thi at Drejers Klub forstod at vække Respekt for sig, derom har vi dels Vidnesbyrd fra mange samtidige Udtalelser, dels et Bevis deri, at det i saa høj Grad attraaedes af Datidens mest ansete Personer at blive Medlemmer af den. Rahbek fortæller ogsaa, at det at være Medlem af Drejers Klub gav et Menneske et Plus af Anseelse, der betød meget.

I Tidens Aand satte man forrest Kravet til Nøjsomhed og Nytte. »Vort Selskab brammer ikke med Overdaads kunstige Pragt, vore

Sale har intet unødvendigt Husgeraad. Vi foragter den kæln Overflod uden at mangle Bekvemmelighed, og vore Forlystelser er almindelige for alle, vi har altsaa indenfor vore Døre ingen Forfængeligheds Skat; men vi ejer een, som er des vigtigere, saasom den ikke er udsat for Tidens Ælde eller for Modens lunefulde Forandringer, en Skat, som formeres ved Meddelelse, »Kundskabens Skat,« siger *Thomas Thaarup*, som selv var i Lovudvalget. Og han taler ud af sin Tids Hjerte. Vi har Mængder af lignende Udtalelser af Samtidens Mænd, og alle som een rakte Haand til, at disse Ord ikke blev tomme, enten de saa arbejdede gennem Klubber eller gennem Sammenslutninger, der ikke havde Selskabelighed med paa Programmet, men kun dyrkede almennyttige Øjemed. Med en naiv Virkelyst, en forklarlig og naturlig Trang til nu at vise, hvad Borgeren duer til, kaster alle deres Arbejde uegennyttig ind paa Sagen, og det er ikke Forfængelighed, der er Skyld i de mange Embeder i Klubber og Foreninger, det er den Omstændighed, at der er Hænder nok, der vil tage fat, og der er Arbejde nok for dem alle. Thi der er meget at indhente. Hvilken himmelvid Forskel er der ikke paa den holbergske Borgermand og 80'ernes. Det betyder et Kæmpeskridt fremad i vort Lands aandelige Udvikling, og det er for en stor Del Klubbernes Skyld, som de var og virkede den Gang. De bidrager til at forædle Befolkningen. Sandt nok, Jeronimus er ikke død, og Parykkernes Tid

er endnu inde; men den gode Jeronimus er ikke længere blot iagttagende negativ, han har faaet saa meget Liv i sig, at han dog selv tager Haand i med for at regulere Udviklingen. Collegium politicum er blevet finere og intelligentere.

Hvad nu de Opgaver, § 1 slaar fast som de væsentlige, angaar, saa faar vi lidt Begreb om deres Maade at virke paa ved at læse videre i Lovene. Holder man sig først til det litterære, som jo er Oprindelsen til Klubben og dens principale Formaal, saa ser vi, at Klubbens aandelige Ernærings Sundhed reguleres af dertil valgte Biblioteksdirektører, hvis Antal ikke er mindre end 7. Men da een skal være til Stede hver Aften fra 8-10 for at lede Udlaanet, er det vel nødvendigt at dele Arbejdet saa stærkt. Selve »Læse-instituttet« er delt i to Afdelinger: det afvekslende og det faste Bibliotek. De Bøger, der skal anskaffes, skal høre til »de skønne Videnskaber,« det vil sige Skønlitteratur, eller: »Universalhistorie, Fædrelandets Historie, een eller højst to klassiske Skribenter i ethvert af de andre Rigers Historie, Historie om Mennesket, Kultur, Videnskab og Kunster saavel som Folkefilosofi. Sproget skal være dansk, svensk, tysk, fransk eller engelsk.«

Til det afvekslende Bibliotek anskaffes nyudkomne Bøger, som efter »forsigtigen at være opskaarne« af Direktørerne sættes til Udlaan, og naar de har cirkuleret, dog ikke før et Aar efter Anskaffelsen, sælges ved Auk-

tion blandt Medlemmerne, dog saaledes, at det faste Bibliotek har Forkøbsret. Dette skal skabe en saadan Stamme af Bøger, som til alle Tider vil have Interesse, og hvoraf Medlemmerne stadig menes at have Nytte, Fremlaan af Bøger til Ikke-Medlemmer er mærkelig nok tilladt, selvfølgelig mod Garanti; thi »Instituttets Straaler skal ikke indskrænke sig til vor Kreds, men langt fra at dæmme for dem for at beholde dem ene, har Selskabet tilladt dem at straale udenfor det, saalangt Medlemmernes Venskab strakte sig«. Og Følgerne heraf er efter Thaarups Vidnesbyrd ikke udeblevne, »Daglig formeres dette Lys,« udbryder han, »hvor mangan Time har den blotte Morskabslæsning røvet fra Kedsommeligheden, ja maaske fra Ungdoms Udsvævelser, hvor mangt et mørkt Øjeblik er derved ej vordet taaleligt, og endelig, hvor megen Ukyndighed forjaget, hvor mange Kundskaber samlede, hvor megen Forbedring i Tænke- og Handlemaade virket ved Kundskabs Læsning. Ja, Bogsamlingens Protokoller vil i sin Tid vorde vigtige Dokumenter for den kommende Slægt, at dette Selskab forenede Fornøjelser med Gavn, men al dennes opfyldte Krav var Moder til hin.« Desværre eksisterer hverken disse eller nogen anden af Drejers Klubs Protokoller

Biblioteket var alle Dage Klubbens Kælebarn og dog altid Kilden til Uro og Skændemaal, som siden skal ses. Lovene favoriserer ogsaa denne Side af Virksomheden. Man opfordrer ligefrem Medlemmerne til at give Ga-

ver dertil, og det belønnes ved, at vedkommende glade Giver takkes i Protokollen og, hvis han gaar ud, kan han komme ind igen uden Votering. Lidt ubeskedent og lidet kodifikatorisk erklærer § 18: »Selskabet venter sig saadanne Foræringer af dem, der befordres til Embeder.«

Det andet Kælebarn i Klubben er Koncerten. Som sagt begyndte den med dilettantmæssige Forsøg under Violinisten *Cramer's* Ledelse; men snart tog den større Dimensioner, og disse Koncerter, der fra Drejers Klub bredte sig til Harmonien og derfra til de andre Selskaber, er i Forbindelse med de offentlige Giethuskoncerter de første Spor af offentligt Musikliv i Kjøbenhavn, og derved faar de stor Betydning for Hovedstadens musikalske Opdragelse. Om deres Indflydelse og Udvikling samt deres Forbindelse med senere Koncertliv har Vicepolitidirektør *Ravn* i Musikforeningens Jubilæumsskrift givet en saa fortræffelig og udtømmende Skildring, at det er tilstrækkeligt her at henvise til den. Hvad der derimod angaar den indre Ordning i Drejers Klub, maa vi medtage.

De musikydende Medlemmer er en Art privilegeret Stand indenfor Klubben, idet de mod at yde Assistance ved den ugentlige Koncert i Vintermaanederne er kontingentfri og ligeledes befriede for enhver Afgift og ikke behøver at paatage sig noget Embede i Klubben. Denne ejer en Del Musikalier, der staar under Tilsyn af en Musikdirektør, der tillige arrangerer Koncerterne. Han er

den eneste, der har Lov at undslaa sig for Valg, naar han ikke føler Lyst dertil. Ellers var ethvert Valg i Klubben forpligtende og kunde ikke afslaa.

Den tredje Underholdning, hvorfor Klubben med dertil indrettede Lokaler og Apparater sørger, er mindre ideel end de to første, men en Slags Indrømmelse til tidligere Tids Spillelyst; der findes en Billardstue.

Spil var noget, man ikke havde megen Fidus til i disse Nytte-tider. Thaarup kommer helt paa Koturnen, naar han tænker paa, hvilke Rædsler der kan fødes af Spillelidenskab. Han deklamerer: »Bacchus er forjaget fra de store Tafler. Han aabner Hjerterne, og mangen Excellence maa drikke Vand, fordi han er blandt sine Fjender; men ej blot af disse Aarsager alene, men for at dyrke den værste Menneskelighedens Furie, Spillelysten! Forbandede! Du rækker dit haanlige Aasyn over hele Jorden, Din skamløse Pande er tegnet med alle Tidens, alle Folkeslags Brændemærke!..... Af Last er Din Dyrker ædru og maadelig, imedens Din giftfulde Aande opflammer i hans vindesyge Sjæl det ugudelige Ønske, at alle Lykkens Yndlinge laa nedsænkede i Fraaseriets og Drukkenskabens Rus, paa det at han med des mindre Møje kunde bestjæle dem alle... Uden Kort og Terning er han et usselt Kræ, en Middeltling mellem Dyr og Plante.« Og han priser Klubben i følgende Udbrud: »Aldrig skal dine epidemiske Dyrkere oprette glimrende Altere hos os! Vi kender dig, vi

afskyr dig, vi forbander dig, alle Lasters Moder. Dine sande Dyrkere skal finde vore Døre og Hjerter lukkede, den mindst lastefulde af dem er intet mindre end en Tyv. Jeg kunde drage Dækket fra gyse- lige og menneskelig Adel fornærmende Scener, jeg kunde vise Eder den i egentlig Forstand brændemærkede Tyv indladt i fine Selskaber, fordi han spillede højt og skjulede sine Hensigter under et antaget Modevæsen. Jeg kunde vise Eder skændede Møer, fortabte Koner, ødelagte Familier, Mænd i Slavelænker, og dertil har Spil enten været Hovedaarsag eller medhjælpende i det mindste, men jeg behøver det ikke, I sande det med mig, at Spillesyge er en Last, med Glæde underskriver I de Love, der har forjaget den ved at sætte den Grænsen.«

Billardstuen i Drejers Klub var imidlertid meget besøgt, og der maatte sættes Regler for, hvorledes der skulde spilles. Den, der taber, betaler for et Dagparti 2 Sk., for et Lyseparti 4 Sk., »og af Karambol betales ikkun Partipenge som af simpelt Parti«. Her gives ingen Kredit, har man ikke betalt sit forrige Parti, faar man ikke Lov at spille det næste. I Tide maa den, der vil spille, tegne sig paa en Tavle, og han kommer da til i den Orden, Tavlen angiver; dog maa ingen paa een Dag spille mere end »3 Partier simpelt, 2 quarrés en quatre, 2 Partier enkelt eller dobbelt Karambol, 4 Partier à se perdre og 3 Partier à la ronde. Men naar à la guerre forlanges at spilles, maa alt an-

det Billardspil vige, naar det begyndte Spil er til Ende«.

I øvrigt er alle høje Spil forbudte og fremfor alt Hasardspil. De, der ikke var i Billardstuen, kunde gaa til Læsesalen, hvor de periodiske Skrifter, som Klubben og ikke Bibliotekskassen betalte, var fremlagte, og hvorhen Aviserne med de udenlandske Nyheder bragtes for at læses højt og senere drøftes i Konversationsstuen. Her kunde Snakken gaa livligt om alt og alle, og frit maatte man sige sin Mening; thi Lovenes § 15 bød: »Da Frygt for, at det, der gaar for sig i Selskabet og skønt i sig selv uskyldigt, foretages eller siges, kunde til uvedkommende Personer blive udspreedt, nødvendig hindrer Medlemmernes venskabelige og utvungne fortrolige Omgang, saa skal det være enhver Pligt at tie med alt, især det, der i nogen Maade kunde være een eller anden til Præjudice. Forser nogen sig herimod, have Direktøerne Ret ved een til den Ende foranstaltet og 8 Dage forud bekendtgjort overordentlig Votering at indstille til Selskabets Beslutning, om ikke den skyldige for saadan Opførsel bør af Selskabet udelukkes«. Det vides ikke, at denne Paragraf nogensinde er bragt til Anvendelse, men dens Eksistens er forklarlig nok; thi netop i denne Tid var det jo, at Guldberg begyndte at frygte Klubbernes Magt, og der var ikke saa faa, der mente, at han havde Spioner indenfor selve Drejers Klubs Vægge.

Følgen af denne Ytringsfrihed var bl. a.

den, at forskellige Anskuelse ofte fremkom, og at de udtaltes med større Skarphed end, om man havde været nødt til at vogte sin Tunge. Derfor var det ikke sjældent, at to Kamphaner røg i Totterne paa hinanden; men ogsaa dette Tilfælde træffer Lovene, sandsynligvis belærte af tidligere Erfaringer, Bestemmelse om. Hvis een fornærmer en anden, er det de tilstedeværendes Pligt straks at søge Sagen bilagt i Mindelighed, men »da et opbragt Sind vil have Tid til at sættes, saa bør man have Taalmodighed med en saadan, da et redeligt Gemyt altid giver en anstændig Erstatning, og af en ligesindet kan ingen anden paastaas«.

Det var dog heldigvis sjældnere, at man havde Anledning til at bilægge Stridighed. En af de heldigste Virkninger af Klubben var jo netop, at ligesindede fandt hinanden og paavirkede hinanden, alt under en selskabelig Ugenertheds hjemlige Former. Og ud af dette voksede der virkelig noget, der fik Betydning for Samfundet, og som virkede udviklende; der er noget i, hvad Thaarup siger: »I har fremstillet Billedet paa en Folkemajestæt, og Statens øvrige Medborgere lære af Eder, at den er til, at den er ukrænket af Monarkiets Love under Christians Scepter«. Der var her noget fælles, der forbandt alle, de være sig Danske, Norske eller Holstenere, det, at man ugenert kunde drøfte Fællesinteresser med hinanden og gennem disse Drøftelser bringe nye Syn og nye Anskuelse frem til at vinde Borgerret langt

ud over Klubbens Vægge, fordi de Personligheder, der her saa at sige smeddede Tankerne, formaaede at bringe dem ud, baarne paa den Autoritets Skuldre, som de samlede Medlemmers Betydning forlenede dem med. Og der gaar gennem alt, hvad der foretages i Klubben, og som faar Offentlighedens Præg, en sand og ren Borgerlighedens Aand, som, naar man afklæder den Tidens snørklede Talestil, virker velgørende nøgtern og klar. Der findes flere kolde Hjerner end Brushoveder i Klubben, derfor betyder dens offentlige Optræden mere. Naturligvis kendes ogsaa Begejstring i den Tid, men dette, at man ikke handlede enkeltvis, men i Samling, gør, at alt afdæmpes eller i al Fald beregnes, inden det træder offentlig frem, hvorved dets Virkning gøres kraftigere. Tilsigtes en Demonstration, som ved *Gerner's* Ligfærd, virker den mere storslaet og talende, fordi man optræder samlet. Man tager meget fejl, hvis man vil gøre Drejers Klub til en politisk Klub, det var aldrig dens Hensigt, og vi er endnu langt fra den Tid, hvor Interessen for Døgnpolitik blev det øverste her hjemme og kvalte Sansen for andre Sider af det aandelige Liv; men som et Led af de Interesser, som den nyttige Borger bør nære, stod ogsaa Politik, og da Demonstration og Politik alle Dage har hørt sammen, er det ikke saa underligt, om en Del af de Udslag, det stærkt vaagne Aandsliv i Drejers Klub har givet sig, netop faar en om ikke politisk Grundtone, saa dog en saa-

dan Biklang, at Autoriteterne maatte ængste sig.

Hvad Klubbens indre Styrelse angaar, er den ganske republikansk. Der næres stadig Frygt for, at en enkelt skal kunne anmasse sig Diktaturet, derfor er Embedstiderne kortvarige. Tillige er Direktørernes Magt indskrænket ved Kommissarier, der vælges hvert Øjeblik for at afgøre Grænsen for deres Myndighed overfor de enkelte Medlemmer.

Eet Medlem af Ledelsen privilegeres ligefrem af Lovene, det er Kassereren, Agent *Gyldendal*. I hvor høj Anseelse denne udmærkede og dygtige Mand var, giver Lovenes § 137 et talende Vidnesbyrd om. Den siger:

»Saa længe Her. Agent Gyldendal vedbliver at være Klubbens Kasserer, betros ham Pengene uden Kavtion, men gaar han af, skal Selskabet for den næste søge tjenligst Sikkerhed«.

Under hele denne Klubbens Udvikling er *Jacob Drejers* Stilling i den bleven væsentlig forandret. Til at begynde med laante han jo kun sine Lokaler til en snævrere Vennekreds, sikkert uden Vederlag, men efterhaanden bliver han Klubvært af Levevej. Vi kender hans Forpligtelser og Vederlaget derfor, saaledes som det var i 1780.

Klubben lejer selv sine Værelser; af disse tilstaas der nogle til fri Beboelse for Jacob Drejer og Familie imod at han holder Værelserne i Klubben rene og varme om Vinteren; men hertil udleveredes ham Brænd-

sel. Han serverer Selskabet, hvad som efter Aarets Tid og Lejlighed med Billighed kan forlanges af Spise- og Drikkevarer og »in

AGENT GYLDENDAL

specie varm Mad hver Aften, god og forsvarelig og for saa billig Pris, som samme andetsteds kan faas, hvorimod ethvert af Medlemmerne skal give ham rigtig og prompte Betaling for det bekomne«. Direktionen paa-ser, at Priserne er billige og Portionerne store nok. Er der Grund til Klage, kan han

advares, bliver det ved, kan han, naar to Direktører derom er enige, mulkteres fra 2 Mark til 1 Rdl. Men der er dog en himmelvid Forskel paa Jacob Drejers og en nuværende Klubværts Stilling. Han paatager sig denne Servering som en Medlemspligt; der er aldeles intet tjenende i Forholdet, og han deltager med Liv og Lyst i Klubbens daglige Liv som ethvert andet Medlem. Da der et Tiaar senere bliver klaget over hans Mad, trækker han sig fornærmet tilbage, og den næste Vært er ikke Medlem af Klubben, men en ganske simpel, lønnet Kok.

Saaledes var altsaa den indre Ordning af Drejers Klub, men snart rejste Uenigheden sit Hoved. De nye Lokaler paa Østergade blev ikke store nok, man fik flere i en Bagbygning, men der vilde man have Jacob Drejer til at tage Beboelse. Denne nægtede bestemt dette under det rimelige Paaskud, at han ikke kunde transportere Aftenens varme Mad over Gaarden, han fik ogsaa Medhold hos de fleste, og de nye Værelser blev brugte til Bibliotek. Dette udvidedes dog stadig, og allerede ved Paaske-tide 1781 maatte man atter flytte, denne Gang til Amagertorv No. 7; men da Indflytningen her fandt Sted, rejste der sig en Storm mod de ulykkelige Direktører. Havde man før været glad ved Østergade-Lejligheden, var man nu rasende over de altfor smaa Værelser her, og Enden paa det blev, at Klubben med Værtens Tilladelse gav sig til at bygge om og rive ned, til man fandt en modus

vivendi. Navnlig var her gode Rum til Koncerter, og disse vandt betydeligt ved, at vokale Kræfter tilkaldtes, og især var *Michael Rosing* en jævnlig Koncertgiver. Nu begyndte

MICHAEL ROSING.

ogsaa de aarlige Festligheder i Anledning af Kongens Fødselsdag at blive almindeligere med Punch og Sange over bredden Bord, og ved disse Fester gik Bøssen livlig rundt til Fordel for de fattige; man bestemte, at to fattige Drengene af Borgerstanden skulde undervises og oplædes for Klubbens Regning, indtil de efter Konfirmationen kunde

anbringes ved et Haandværk. Det er værd at lægge Mærke til, at det ikke var Hensigten at oplække Studenter, det hænger nøje sammen med Tidens Ideer at opdrage nyttige *Borgere*, og Rædselen for den sorte Skole karakteriserer jo ogsaa det Arbejde, Klubbens Medlemmer senere udfører gennem *Efterslægtsselskabet*.

Medlemmernes Antal stiger i de ne Perioder til 150, og man faar bedre Raad. For at finde Anvendelse for Pengene udsættes der Guldmedailler for den bedste Tale ved Kongens Fødselsdag og for Kantater. Det var heller ikke sjældent, at mindre Medailler udsattes for Sange og Musik til dem. Thaarup fik Medaillen for »Du Plet af Jord,« Wessel for »Brodne Kar i alle Lande,« hvortil Musikdirektøren, den utrættelige Kaptajn *Hansen*, selv satte Musik.

Mange af de nyoptagne Medlemmer var Sømænd, baade Koffardifolk og militære. Det var i den Tid, at de store Handelshuse laa med Skibe paa Søen, og Kaptajnerne førte da Genstande med hjem fra deres Langfarter til det fjerne Østen.

Tit bragte de Tegninger med sig hjemmefra til Porcellænsgegenstandes Dekoration, og saaledes gik det ogsaa med Kaptajn *H. Riegelsen* og Kaptajn *Fuglede*, der skænkede henholdsvis den *lille* og den *store Bolle*. Denne sidste, der jo har vundet stor Berømmelse, var af fint kinesisk Porcellæn, prydet med Frimurertegn, og efter *Werlauffs* Udtalelse saa vældig, at den maatte sættes paa

Bordet, medens den var tom, da den ellers ikke kunde flyttes. Denne Bolle inspirerede Digterne til Sang, og »Dagene henflød frydefulde, alt syntes at bebude klar Himmel, alle Skyer syntes forsvundne, Musik var stegget til Fuldkommenhed, Læseselskabet formeredes, Morskaben ved Sang var idelig, og intet syntes at mangle til en vedvarende Glæde.«

Da rystedes atter Klubben af en af sine urovækkende Episoder. Kirurgisk Akademi oprettedes, og *Riegels* skrev sine voldsomme Artikler mod den lærde Universitetsmedicin. Han vakte en Storm imod sig i Lægeverdenen, og da mange Læger var Brødre i Drejers Klub, følte de det under deres Værdighed at være sammen med Riegels, der saa blodigt fornærmede dem. Det kom til stormende Scener. »Lærde Efterretninger« tog Lægernes Parti, og man forlangte Riegels ekskluderet. Generalforsamlingen nægtede efter lang Drøftelse og hidsige Taler at udelukke Riegels. Herover kom Lægernes Parti i sandt Raseri; de fandt paa desuden at beskyldte de Medlemmer, der havde besørget Stemplet til Medaillen, for Unøjagtighed med Regnskabet. Følgen var, at Samlivet fordærvedes, man mødtes sjældnere om Aftenen. Selv den før saa nevtrale Musik gav Anledning til Strid, og enkelte angreb det Drejerske Køkken; men til al Lykke indtraf der nu en Begivenhed, der atter formaaede at styrke Samværet. »Samfundet rystedes, men det stod,« siger Drejer. Thi

nu fik man travlt med at fejre Klubbens Tiaarsfest. Digterne hvæssede deres Pennefjer, og ikke færre end *Pram, Tode, Rahbek, Storm, Riber* og *Baggesen* skrev Sange; *Thaarup* holdt den tidligere hyppig citerede Tale, og alt var Fryd og Gammen.

Da Sangenes Antal saaledes voksede, begyndte man at trykke dem, og nu kom efterhaanden Hefte paa Hefte af de saakaldte »Selskabssange med Musik.«

Inden vi gaar videre i Klubbens Historie, bliver det derfor nu nødvendigt at se lidt paa Livet i den, som det formede sig, naar der var Fest, og naar det gik sin rolige, daglige Gang.

DEN STORE BOLLE.
Tilhører Fru Amalie Holm, f. Drejer, Fredericia.

DET INDRE LIV I KLUBBEN

A. OMKRING »DEN STORE BOLLE«.

DET er ikke store Aanders Vingeslag, der suser gennem den Poesi, der fødes om den store Bolle i Drejers Klub. Det er en mærkelig lavloftet, tobaks-omtaaget Snakkesaligheds tilfredse Hyggefølelse, der avler denne hjemmebagte Slobroks-poesi. Det er, som om den danskeste Borgerlighedsaand omsvævede det hele, og Billedet af disse brave Sønner af den ophøjede Monark, forsamlede for under Hjemlighedens Surrogat, Klubhyggen, at nyde et nærsynet Øjeblikks Forglemmelse af alt udenom og udenfor de fire Vægge, medens de sparsomme Tællelys' blafrende Flammer knap formaar at gøre sig gældende igennem den bølgende Tobakstaage, der snart er til at skære i, bliver no-

get nær et Symbol paa den brave københavnske Borgerstand i 1780'erne. Støt, hæderlig og solid som den er, koketterer den af og til med de frisindede Idealer, men aldrig mere end, hvad en anstændig Borger kan være bekendt og forsvare overfor sin Konge. Selv en Mand som P. A. Heiberg, der for Resten ikke kom i Klubben, men hvis Viser man dog sang, var langt fra at være revolutionær. Overfor Politik stiller man sig, naar Bollen er kommen paa Bordet, helst afvisende:

»Nu bort med alskens Politik
og lad os passe vores Drik,

er Parolen, og man har ved Tanken om alt det, man kan lade ude af Betragtning i dette Vennelag, omtrent samme Tryghedsfølelse som, naar man sidder lunt inden Døre og mærker Regnen plaske mod Ruden og Stormen suse i Træerne. Man har heldigvis sit paa det tørre, man skal ikke ud i det. Som *Storm* synger:

»Hvad Rusland sig mod Tyrken foretager,
om de Godtfolk vil kyskes eller slaas,
den Sag os ej i mindste Maade rager,
en dejlig Grøft er mellem dem og os«.

— det er netop dette: »Hvad rager det os?« der karakteriserer Stemningen. Her er man kun Venner, og ingen sviger; man kan sige, hvad man finder for godt; thi end ikke Væggene har Øren; har man først taget imod en

Broder med de berømmelige Velkomstord,
som skyldes en ukendt Poet:

»Kast dig udi vore udstrakte Arme,
Ven, som blev valgt til at dele vor Lyst,
lad den oplivende Drue dig varme,
Venskab ved Vinen faar Kraft i vort Bryst.
Tag da dit Glas, og skænk Vinen deri,
drik, og bliv trofast som vi!« —

saa stoler man blindt paa den nye Ven, saa
fryder man sig over alt. Højtidelig begynder
man, inden Punchen faar for megen Magt,
med som loyale Borgere at hylde Danmarks
Christian i ikke altfor højtflyvende Vendin-
ger, men begynder Vinen at tage lidt af Mag-
ten, bliver man mere martialske og faar lige-
som Blod paa Tanden, og en Vise som P. K.
Trojels er sikkert oftere skraalet end sunget:

»Hver, som har Sjæl og Mod i Bryst,
:|: vove for Kongen en lille Dyst, :|:
for ham og hans Hus vi til Vaaben tage,
for ham og hans Hus vi i Kampen drage,
Klinker, klinker, klinker,
drikker, drikker, drikker!
Enhver, som falder af denne Rus,
han falder for Kongen og for hans Hus!«

Var dette Stadium forbi, sang man med
Patos Thaarups;

»Du Plet af Jord, hvor Livets Stemme
steg første Gang fra spæde Bryst,
hvor Himlen gav mig at fornemme
det første Glimt af Livets Lyst,

der, hvor jeg lærte »Moder!« stamme
og første Fjed ved hendes Haand,
der tændtes Gnisten til den Flamme,
som brænder for mit Fødeland.«

Havde man sunget Halsen tør paa saadanne ni Vers, maatte der et Glas til, inden man med fuld Stemme og dyb Rørelse kunde synge det tiende, der var som talt ud af alles Hjerter:

»Vi ville ligne vore Fædre
som Mænd i Fejde og i Fred,
vort Navn skal Efterslægten hædre
for Fødelandets Kærlighed,
hans Minde Tidens Tand ej skader,
naar tvivlsomt Marmortegn forgaar,
som sig den Gravskrift efterlader:
at han en nyttig Borger var.«

Men snart ophører under Punchens Paa-
virkning den loyale og patriotiske Tone, og
man tager fat paa den græske Mytologi,
som altid krammes ud paa de mærkeligste
Maader og, for ikke at trætte, anvendes
skæmtsomt. Hine Dages Skæmt er af en
tammere Art end vore, og hvad man jub-
lede over den Gang, hvad man da fandt
uhyre vittigt, vilde nu til Dags ved et Drik-
kelag knap nok lokke et Smil paa Læben.
Stiv i sin Mytologi var Rahbek; det vrimler
med Allusioner til den, selv om den i nogle
Viser ikke føres saa helt igennem som i

»De gode, gamle sang saa tit
om Lethe Flod«

En diminutiv Digter som *Tostrup* synger ogsaa i mythologiske Vendinger:

»Alle Guder paa Parnas
glæde sig ved fyldte Glas,
rundt omkring, og hvor de ere,
drikke de og fro vil være.«

og han fortsætter, trods sin allerede her konstaterede Mangel paa Evne til at være vittig og skrive Vers i en lang Række Strofer, der konkluderer i følgende Linjer, der snarest ved deres Ubehjælpssomhed faar os til at le:

»O, hvor venlig ser han ud,
Druesaftens muntre Gud!
Hvo ej Fryd i Pons kan smage
førte aldrig glade Dage.«

Enkelte af Viserne dvæler ved Kvinden, skønt hun jo er udelukket fra Klubgilderne ved Rahbeks Motivering:

»At kede Damer lader ilde,
og det end værre være vilde,
om de sig kunde more her.«

Kun sjældent lyder saa fine Toner som *Baggesens* til Kvindens Pris:

»Er jeg glad, bedrøvet, bange,
udi Selskab eller ene,
lyde dog om dig alene,
Engle-Pige, mine Sange.
Elskov lærer mig de rette
Toner om min Henriette.«

Mindre lyrisk, om end noget mere solid af Livsanskuelse er den sindige *Bast*, naar han synger:

»En fornuftig, vittig Pige,
som *uskyldig* er tillige,
ønsker jeg mig helst til Brud.«

Helt letsindig synes derimod den ellers saa forsigtige *Rahbek* i en ret ukendt *Vise*, hvor han priser Bylivet fremfor Landlivet og lader sig henrive til saadanne Ord som:

Mon vel i Hytterne en Sal
som *Winthers**) Sal kan være,
hvor Hyrden give kan et Bal
sin *Dulcinee* til Ære?
Vil han *Melpomene* derned
med hendes Søster hente,
den ene lø, den anden græd,
men begge sikkert rendte.

Blødt som min Piges *Ottoman*
Græslejet ej kan være,
ej længe der den *Stakkel* kan
sin *Glut* paa *Skødet* bære.
Jeg holder nok af *Lam* til *Steg*,
men — hvad *Poeter* lære —
til *Ven-* og *Selskab* synes jeg,
det lidt for dumt maa være!«

.... Lad *Hyrden* ikkun gotte sig
med trinde, brune *Piger*;
den *Kost* er lidt for drøj for mig,
min *Ret* jeg villig viger.

*) *Husejerens*.

Nej, rank som Røret, smækker, fin
og hvid, som Liljer ere,
er Byens Skønhed, saa er min,
og saa skal Piger være!«

De gamle syntes ikke om det muntre i denne Vise, og derfor blev den kun sjældent sunget. Den var ikke »solidt nok tænkt«, og villigt skal det ogsaa indrømmes, at der er adskillig mere Friskhed og Fart i denne Vise end i mange andre fra Drejers Klub.

De fleste af Viserne priser det herlige Samvær imellem de gode Venner, og det er med en vis Selvsikkerhed, at man lader en Mand som den rolige *Ove Malling* synges for:

»Hvor herligt, herligt gik det til
i fordums Tid, før The og Spil
og Titler kom i Mode.

Da sade Nordens raske Mænd.
ved Egebordet, Ven hos Ven,
og sang og drak og sang igen
og priste Landets Gode.«

Her traver vi atter ad den slagne Landevej og føler fast Grund under Fødderne. Saa kan man godt i et lystig Øjeblik synge *Abrahamsons*

»: En tungsindig :|: melankolisk Mand.«

Det eneste *Bellmanske*, der er ved den Vise, er Melodien. Men *Bellman* var sikket heller aldrig bleven optaget i Drejers Klub. Intet er mere fremmed for vore brave Bedsteborgere end den svenske Gadens Digter,

der ejer mere Poesi i sin lille Finger end alle disse Husflidspoeter i hele deres Krop. Af og til kan Satiren stikke sit glade Ansigt frem som i Visen: »*Min Søn, om du vil i*

CARSTEN HENRIKSEN PRAM.

Verden frem, saa buk. Men ellers er Lystigheden ret forceret, og man kan med Lethed tilgive en Samfundsstøtte som *Pram* følgende Strofer:

»Du Abekat, som grunder alle Dage paa, naar en dansk Regent hed Godofred, hvor langt der er fra Odin til Rolf Krage et cetera, hvad kommer sligt os ved?

Men, hvor man bedst den kære Vin kan give,
 hvor til sin Punch man helst skal hente Rom,
 hvorledes vi vor Aften skal fordrive,
 se, saadant bryder Du dig intet om!

Nej, Glas, Her Vært, og Vin, som aldrig
sviger,
 og Skaal paa Skaal! For hvem? Ih nu, lad se,
 jo først en Skaal for alle smukke Piger,
 saa for mig selv, og saa for Muserne!«

thi han mener jo ikke noget ondt med det.

Først sent i den her behandlede Periode sætter en *Baggesen* nye Strenges paa Harpen. Ganske vist skaaner han ikke de syngendes Struber, han byder dem elleve 8-linjede Vers paa en Gang; men der er dog Ungdom i hans Sange, som i een fra 1784 paa selveste Kongens Fødselsdag, hvor han slaar den højtidelige Samlingsanledning hen i følgende Begyndelseslinjer:

»Lad Herman v. Bremere kives
 saa stærkt og saa længe de vil,
 om Staten er syg eller trives,
 og Grunden udgranske dertil!
 Naar Gud giver Staten en Fader,
 som agter og elsker sit Land,
 saa, Brødre, lad høje Rullader
 velsigne den kronede Mand!

For Østers og for Skampioner,
 som andre fordøje saa trygt,
 og disse højbaarne Patroner
 jeg har en besynderlig Frygt«.

Og i fornøjelige Vendinger lader han hele Samfundet passere Revue, idet han ikke skaaner nogen. Og alt, hvad han siger, er morsomt sagt. Som for Eksempel:

Hvad Konen er Manden, hvad Torden
er Luften, og Ætna sin Ø,
er Prokuratorer for Jorden.
De derfor ej heller maa dø;

eller:

Skønt Eva forførte vor Fader,
skønt mangel i Ægteskabs Rus
skaar Panden til Skamme — saa lader
en Kone dog kønt i sit Hus;
saa er der og noget desuden —
og ingen af os er af Staal:
Vi kan jer ej være foruden,
og derfor, I Koner, jer Skaal!

Man skulde vel næppe formode,
at nogen var saadan en Trold
at ønske den herlige Mode,
at kysse, var Pokker i Vold. —
Kun Mandfolk at kysse er vandet;
desuden af Tode forbudt*);
og derfor, om nu ikke for andet,
saa leve hver elskelig Glut!«

*) Imod Mandfolkekys havde *Tode* ivret i en Artikel om Kys i sin nye Sundhedstidende. Artiklen begyndte saaledes: «En af de Moder, som have holdt sig længst hos os, og som dog burde være bleven afskaffet for længe siden, er denne: at gode Venner kyskes og NB. paa Munden». (Se A. Arlaud: Note til Baggesens bl. Digte B. IV S. 277).

Selv politiske Sager behandler han paa det gemytligste og med følgende fromme Ønske:

»Motion, og ej andet, man vinder,
saa vidt jeg kan se, ved at slaas.
Krig ønske vi kun vore Fjender,
men scilicet! ikke med os!«

Og hvem af de gamle havde vovet i en saa lystig Vise til Slut at slaa til Lyd for Tidens store Ide paa et Tidspunkt, hvor Guldbergs Regimente ikke var endt. Under jublende Bifald sang man atter og atter Visens næstsidste Vers, og de gamle Parykker saa bag efter forfærdede paa hinanden, fordi de havde ladet sig rive med af den almindelige Begejstring over disse Linjer:

»Der er et Slags Folk under Kronen,
som, skønt de er Christians Børn
og Danske og Støtter for Tronen
og Rigets fornemmeste Værn,
dog agtes forfærdelig ringe
og leve (Gud bedre det!) slet
ha! Brødre, lad Glassene klinge,
gid Bonden dog eengang ske Ret!«

Det er en hel Befrielse ikke alene i Tanker og Indhold, men i Ordbygning og Sprog, naar man kommer fra Rahbek og Thaarup, at kvæge sig ved den Baggesenske Rytmes Elegance, at føle, hvor Ordene tager Flugt, ligesom der løstes op for dem, og de fik Lov at strømme frit, hvorhen de vilde. Noget saa smidigt som hans »Slutningssang« skal man

ogsaa lede længe efter, naar han, nær ved Bollens Bund, synger:

»Jeg, som Broderparten fik,
Eder bedst kan raade,
Vers og Kærlighed og Drik
taaler ingen Maade«.

I kaad Overgivenhed jubler han:

»Hver af os var Bollen huld,
alle Bollen hulde,
jeg er fuld, og du er fuld,
vi er alle fulde«.

— Men man maa nu ikke tro, at al denne Visedigtning var det eneste, der fødtes omkring den store Bolle. Ogsaa Veltalenheden øvedes her, og til den sattes der store Fordringer. Der nedsattes endogsaa Udvalg til at værne om den gode Smag og paatale Udskejelser saavel som at belønne de dygtige Præstationer med Præmier og Medaljer. Og endelig gik Bøssen rundt til de fattige, og det var ikke Smaapenge, der mellem Aar og Dag kom ind til velgørende Øjemed gennem Drejers Klub.

Som man vil se, betyder dette fornøjelige Samvær under ret uskyldige Former en betydelig Forædling af Hovedstadens Selskabsliv, Niveauet er væsentlig højnet, og Følgen af det er, at Klublivet i hele Staden fortrænger Knejpelivet; ædlere Interesser træder i Stedet for det blotte Fylder og Svir og Spil, og heri ligger atter Spiren til det

nittende Aarhundredes stærkt pulserende offentlige Selskabsliv. Hidtil har vi kun lært Klublivets daglige Festligheder at kende, senere skal vi se, hvorledes de mere højtidelige Festiviteter greb ind og paa en Maade illustrerede Samtidens vigtigste Begivenheder og derved kan give os et Billede af den Opfattelse af disse, der da gjorde sig gældende. Men først maa vi kaste et Blik paa nogle af de Personligheder, der daglig færdedes i Klubben, og som bidrog til at give Livet der dets Karakter. Den kronologiske Rækkefølge af Begivenhederne bliver vel herved noget brudt, men paa den anden Side samles Billedet snarest ved at knyttes til de enkelte Personligheder.

B. EDVARD STORMS* BORD I
DREJERS KLUB.

Var der noget Menneske, der egnede sig for Klubliv, saaledes som det var tænkt, da Drejers Klub stiftedes, saa var det den milde, elskværdige *Edvard Storm*. Vi kan se ham sidde der ved sit Bord i Kakkellovnskrogen — han havde »arvet« det efter Teatermaleren *Cramer* — lille og sammenkrøben, undertiden vel ogsaa noget kuldsvær og sygelig at se til; men i hans milde, blaa Øjne var der altid et Glimt, og der spillede et Smil om hans Læbe, naar nogle af hans

*) Ved dette Afsnit er foruden Taler og lign. benyttet: Storms Dagbog, Fr. Nygård: Edv. Storm og Efterslægtsselskabet og Fr. Bokkenheuser: Efterslægtsselskabet og dets Skole i de første 50 Aar.

mange Venner samlede om Bordet og drøftede Dagens Emner med ham. Han selv og hans Bord kom snart til at danne et af Midtpunkterne i Klubben, ligesom Wadums be-

EDVARD STORM.

rømte Vinduskrog; men medens denne var Arnestedet for politiske og filosofiske Samtaler og tit og mange Gange betragtedes med Mistro af Avtoriteterne, saa var Storms Kreds mere harmløst interesseret i alt mellem Himmel og Jord; man kunde sige, at intet menneskeligt var den fremmed; men det, som interessede dens Præses mest, var vel

i Begyndelsen de literære Spørgsmaal, og senere gik det løs paa pædagogiske Sager. Det er sandsynligvis nok omkring Storms Bord, at den godt og vel halve Snes Mennesker, der med *Tode* i Spidsen drøftede Oprettelsen af Selskabet for Efterslægten, har forsamlet sig. Som alle Steder, hvor Edvard Storm kom, gjorde hans livlige Aand og elskelige Personlighed ham hurtig til Lederen og Midtpunktet, uden at han, hvis Beskedenhed var anerkendt af alle, selv gjorde nogetsomhelst for at skubbe sig frem. Det hed sig, fortæller Rahbek, at, naar Klubben flyttede, maatte man altid skaffe en Vinduskrog til Wadum og hans Kreds og en Kakkelovnskrog til Storms Bord. Dette, at han søgte Ly i Kakkelovnskrogen, hænger sammen med den hjemlige Hygge, Storm forstod at sprede om sig. Han havde jo intet Hjem selv paa den Tid. I hans Hjerte levede endnu hans Livs store Sorg: Ungdomskærligheden til Ragnhild*) døde aldrig der; til han fik sine Drengene at frede om, var der tomt om ham, og Savnet voksede sig større og større. Især om Eftermiddagen, naar Mørket begyndte at falde paa, følte han sig alene; saa gik han hen i Klubben, og her var han som hjemme. Her nød han sin tar-

*) Storm var i sin Ungdom forelsket i en Bondedatter, *Ragnhild Hammer*; men hans Fader, der var Sognepræst, vilde ikke tillade en »Mesalliance«; de blev begge deres Ungdomskærlighed tro; men medens Storm forblev ugift, giftede Ragnhild sig senere. Se nærmere herom i Fr. Nygård: Efterslægtsselskabet og Edvard Storm. S. 22 ff.

velige Aftensmad og bagefter sin »Ponche,« her spillede han sin Billard og røg sin eneste Aftenpibe, til han »pakkede sig hjem i sin Seng.« Aldrig var han alene, altid søgte nogle hans Selskab; thi ingen gik nogen- sinde fra Edvard Storm, uden at han følte sig som beriget ved Samtalen med ham. Og hans tilbageholdne, lidt jomfruelige Natur kunde saadan en Aften, naar han befandt sig rigtig vel og blandt gode Venner, skyde Ham, saa at han helt gav sig hen i Glæden, og derved smittede han de andre. Han kunde »skraale sig hæs« ved den store Bolle, han kunde være den gladeste Medsanger og selv skrive den muntreste Vise; men han kunde ogsaa sidde stille og lytte til Musikken paa Koncertaftenen, og han kunde gaa hjem, opfyldt af det skønne, han havde hørt, saa han vilde have anset det for en Helligbrøde efter en saadan Aften at sætte sig til Punchebollen; thi han var en stor Elsker af Musik og dyrkede den selv ivrig der hjemme i sin tarvelige Stue, hvor det fornemste Møbel var et Klaver. Han var et Stemningsmenneske, men tillige begavet med den rigeste Forstand, saa at han aldrig lod sine Følelser faa Udtryk, der kunde smage af Sentimentalitet. Men det, der gjorde Storm allermest søgt, var hans trofaste Vennesind, hans altid store Beredvillighed til personligt Offer for andre. Han, der selv var den nøjsomste af alle og sad saa smaat i det, at han hyppig maatte laane sig frem hos sine mere velhavende Venner, laante gerne, naar

han havde noget, sine Penge ud til andre, og det var ikke altid, at han fik dem igen. Hans Dagbog, der tillige er hans Regnskabsbog, findes paa det kgl. Bibliotek, det fremgaar deraf, at hans Vaskerkone endnu ved hans Død skyldte ham 5 Rdl., saa langt ud rakte hans Hjælpsomhed. Derfor var ogsaa alle omhyggelige og gode mod Storm; var han syg, hvad han navnlig fra 1785 hyppig var, kom hans Venner altid og saa til ham; kunde de bringe ham noget lækkert, gjorde de det gerne; thi han var en stor Lækkermund. Det var ikke alene den unge Oehenschläger, der i Slutningen af hans Liv bragte ham Frugter; mange af hans Venner sendte ham gode Sager, og han noterer i sin Dagbog omhyggelig disse smaa Opmærksomheder lige fra den mindste Portion Rødgrød. Kom han saa syg og daarlig i Klubben, sad han ganske stille. »Megen Sang i Klubben, men jeg syg,« sukker han. Saa hyggede hans Venner om ham, især *Frydensberg*, og der var ingen Ende paa deres Omhu.

Da *Edvard Storm* den 16de Marts 1782*

*) Naar man hidtil har ment, at *Edvard Storm*, der ikke var Medlem af »Det norske Selskab«, for at vise sine Sympatier for Ewald meldte sig ind i det danske Litteraturselskab, er dette altsaa ikke rigtigt. Dels var — som ovenfor sagt — det danske Litteraturselskab aldeles ikke stiftet som Værn for den ewaldske Muse, dels har *Edvard Storm aldrig været Medlem af det*; havde dette nemlig været Tilfældet, var han eo ipso i 1775 blevet Medlem af Drejers Klub og havde ikke 1782 behøvet at melde sig ind; i 1782 var Litteraturselskabet jo ikke mere til. Mon ikke Misforstaaelsen stammer fra, at *Edvard Storm* ligesom Litteratursel-

blev indballoteret i Drejers Klub, var han ikke fremmed for Klublivet. Han havde allerede 1778 været med til at stifte »det harmoniske Selskab«, Byens fineste Klub; og der hos Pallas i Højbrostrædet havde han tilbragt nogle herlige Aar i Nydelsen af al den Musik, som han der fik at høre. Han havde været Selskabets Formand Aaret forud; men antageligt blev »Harmonien«, hvor oprindelig »den haarde Finlapperstol gjorde samme Tjeneste som den blødt stoppede Sofa«, ham for fin og lidet hjemlig; thi den 4de Juli 1785 melder han sig ud af »Harmonien«, og medens han hidtil har delt sine Aftener mellem denne Klub og Drejers, holder han nu i Tiden til 31te Januar 1790 udelukkende til her. Det er i dette Tidsrum, at han skaber den faste Kreds om sig, og angaaende denne og dens Liv har vi bevarret adskillige Minder. At der virkelig har bestaaet en sluttet Kreds, ved vi af følgende morsomme Aktstykke, der danner Lavsreglerne for Storms Bord:

Vi, Edvard, Carl og Carolus,
 Frits, David og Mauritius
 og Wilhelm, Peer og Christian
 og Peter, alle som een Mand
 med Haand og Hjerte, Pen og Mund
 forpligte os fra denne Stund

skabets Medlemmer, men ganske vist uafhængig af disse og flere Aar efter, har skrevet en »Ode til Indfødsretten«, der baade er bedre end de andres og ikke vedkommer dem?

at anse denne Gildeskraa
 for Lov, som stedse lydes maa:
 Vort Lag, som nu bestaar af 10,
 maa fler' end 12 ej være i,
 og naar vort Selskab naar sit Tal,
 saa kommer ingen mer' paa Valg,
 før nogen gaar i Dødningdans
 og derved skaffer ny Vacanz.
 En Kandidat maa melde sig
 for Broderskabet sømmelig
 med Punch paa Bord og fulde Glas,
 naar han udbeder sig en Plads.
 Vi undersøge da hans Liv,
 om han bær' Nag til Tvist og Kiv,
 kan føle Venskab, ej gør Vind,
 er nordisk udi Sjæl og Sind,
 om han er jævn og klog og from
 og under Bonden Ejendom.*)

Naar dette har sin Rigtighed,
 er man til Gunst alt forbered',
 vi til Votering skride da
 og vælge ham per plurima.

Det Bord, som *Cramer* før sad ved,
 skal være Lagets Samlingssted,
 der har Stormester mild og blid
 sin faste Stol til evig Tid.
 Kun naar man damper altfor haardt
 omkring ham, flyr han traurig bort.

*) Denne sidste Passus er overordentlig karakteristisk for Tiden og viser os, at hjemlig Politik ogsaa trængte ind i denne Kreds, skønt Storm ikke var Politikus.

Den Hilsen, som skal bruges her,
 bestaar af Haandslag og ej mer',
 da ingen er i Grunden tjent
 med nok saa fin en Kompliment.
 Da Titler, Stammenavn og sligt
 er fremmed, ej venskabeligt,
 ej nordisk, ej af mindste Gavn,
 saa bruges her kun Døbenavn,
 og den, som tit forsynder sig
 mod denne Lov, bli'r næppe rig;
 i dette sørgelige Fald
 en Rigsort Punch han bøde skal.
 Det hører til Stormesters Pligt,
 hver Gang det sker, at tegne sligt
 paa streng og retvis Karvestok,
 indtil han har indsanket nok,
 saa Laget kan, in corpore,
 uddele Syndsforladelse«.

Hvem der har hørt til Laget, kan ikke
 nøjagtig konstatere; men af de ti oprinde-
 lige Medlemmer kender vi Navn paa de seks.
 Edvard er naturligvis Storm selv, Carl er
 Carl Würtzen (Søofficer), David Etatsraad
 David Monrad, Wilhelm er H. W. Riber, og
 Peer er Generaladjutant Peer Riegels. De
 øvrige har sandsynligvis været nu længst
 forglemte Søofficerer. Tonen i denne Kreds
 var munter og jovial. »Her havde Jocus og
 Comus og Momus vel med deres Tilholds-
 sted; her samledes hver Aften en udvalgt
 Kreds for at meddele hinanden Dagens Ny-
 heder, le ad dens Daarskaber, mores ved
 ubunden Kløgt og Skæmt«, siger Rahbek i

en Tale i 1825, hvor han dvæler ved Edvard Storms Minde.

Den mærkeligste i Kredsen, næst Storm, var sikkert *Mouritz Frydensberg*. Rahbek kalder ham »Storms Bonifacius«, hvilket kun kan betyde, at han jævnlig laante Storm Penge, naar han trængte dertil; saaledes laante han ham den 20de December 1785 150 Rdl., de ere betalte tilbage i August 1789, da han laante ham 10 Rdl.; men kort Tid efter er Storm ude af sin Gæld.

Frydensberg kaldtes »Kommissionær«, og en stor Del af Landets Pengesager gik igennem hans Hænder. Han var en jovial og gemytlig Mand, altid flot til at traktere, og han udsatte jævnlig Præmier for Viser og Vers til hele Klubben eller den snævrere Kreds, og det var ikke saa sjældent, at Storm tog Præmien. Desuden elskede Frydensberg Musik og var en god Støtte, naar der krævedes Udgifter til Koncerterne i Klubben, ligesom hans Pung stod aaben, naar der var Indsamlinger i veldædigt Øjemed.

Det varer ikke længe efter Storms Indtræden i Klubben, inden man giver ham Tillidshverv. Allerede 3dje Januar 1783 vælges han til Dommer i det Udvalg, der skal vaage over den gode Smag. Selv er han meget frugtbar paa Taler og Sange. 24de Marts 1784 »gjorde han en Vise om Spil og Drik«, Aaret i Forvejen havde han digtet Drikkesangen »Stærkodder«, og omtrent samtidig skrev han den fortræffelige Vise:

»Min Doktor er en ærlig Mand,
han siger: du maa drikke
alt, hvad du vil, undtagen Vand,
det ene duer ikke,
med mindre det bli'r lavet til
med Rom, Citron og Sukker;
thi da du intet finde vil,
som Tørsten bedre slukker;«

det er næppe sandsynligt, at Storms Læge virkelig har givet ham dette Raad; thi Dr. *Ranøe* (senere Professor ved Universitetet) var en bestemt Læge, og Storms Mave var svag, hvilket vi ser af forskellige pudsiges Notitser i Dagbogen som f. Eks. »Drak Brændevin for min Mave, som bekom mig helt vel«, »Hele Dagen meget opblæst af Vinde« og mod Slutningen af Drejers Værtskab: »En infame Ponche i Klubben, som bekom mig meget ilde«, o. s. v.

Det var ikke blot de muntre Muser, Edvard Storm dyrkede i Klubben, ogsaa alvorlige Digte har han skænket den, og til Gengæld har Klubben anerkendt hans Arbejde ved Præmier og Guldmedailler. Han vandt saaledes en Pris for en Kantate i Anledning af Kongens Fødselsdag 1783 og samme Aar en Pris for Sangen om Bernstorff, for hvilket Emne han atter 1784 vandt Præmie ved et nyt Digt, og i December s. A. Guldmedaillen for en Kantate. Ogsaa for sin egen snævrere Kreds skrev Storm tit. I 1785 noterer han i Dagbogen: »Kronprinsens Geburtsdag celebreret i Klubben, Frydensberg trakte-

rede hele Selskabet. Gjort en ny Vise om Krig og Fred,« lidt senere: »Gjort en Vise til Kapt. *Hansens** Geburtsdag.« »Gjort Vers til Frydensberg og fortjent 10 Rdl.« — Ogsaa som Taler medvirker han til at give Klubben dens Fysiognomi. Saaledes holder han en Tale i Anledning af Kongens Fødselsdag d. 29 Januar 1788. Denne Tale er trykt i *Minerva* samme Aar, og da den giver et godt Billed saavel af Storm selv som af hele den Maade, hvorpaa man den Gang udtrykte sig, vil vi kortelig referere dens Indhold. Det var jo i den Tid vanskeligt at tale for Kongen, fordi dennes Person aldeles ikke besad nogen af de Egenskaber, man med Sandhed kunde prise; Kongen var jo allerede 1788 saa syg i Sindet, at der var saare lidet af Mennesket tilbage. Mangen anden Taler ved hine Klubfester betænkte sig imidlertid ikke paa at hengive sig til latterlige Lovprisninger af Kongens herlige Egenskaber som den ejegode Landsfader. Storm, der hadede Usandhed og aldrig gik paa Akkord, kunde ikke bekvemme sig til den Art Spytlikkeri, han vælger at prise den borgerlige Frihed, Folket nyder under denne Konges Regering, og han føjer beskedent til, at han ikke har den Indbildning om sig selv, at han kan meddele en saa oplyst Forsamling noget nyt, — at han ikke kan male med »Vittighedens de glimrende Farver eller forlyste ved Ordenes Velklang eller henrive ved deres Styrke og Strøm.« Han ønsker

*) Den tidligere omtalte Direktør for Musikken.

blot at maatte være saa heldig »at belønne Tilhørernes Taalmodighed i at høre ham med stræng Sandhed, rigtige Tanker og et nogenlunde taaleligt Foredrag,« saa begærer han ikke mere.

Han undersøger derefter, hvad der skal forstaas ved borgerlig Frihed, for at se, om det passer til den Forfatning, hvori Danmark paa den Tid befinder sig, og hvis det stemmer, retter han Takken til den landsfaderlige Regering.

Mennesket fødes, siger han, med Sjælens Frihed, der bestaar i den Evne at rette sig efter sin Fornuft og følge den. I denne naturlige Frihedstilstand har Mennesket altsaa ingen anden Lov end sin Fornuft, det skylder ingen anden Regnskab end Gud og sig selv. Men i det Øjeblik, Mennesket giver sig ind under det borgerlige Samfund, sætter det sig selv en Skranke for denne naturlige Frihed, det bliver at anse for et særskilt Hjul i den af Staten sammensatte Maskine og maa rette sin Gang efter det heles Hensigt og Bestemmelse; man lever ikke længere for sig selv alene, men ogsaa for sine Medborgere. Herved opstaar de borgerlige Love, som er Indskrænkninger i den personlige Frihed. Men disse Love maa ikke gaa videre, end Statens Hensigt, Hensynet til det almene Bedste, gør det fornødent. Der bliver mange Punkter, paa hvilke Borgeren bør beholde sin medfødte Frihed. En af de første Betingelser her er, at Lovene og ikke enkelt Mands Vilje regerer i Landet.

Ingen Borger fornærmes ved at maatte lyde Landets Love eller ved, at Regenten strængt og uden Eftergivelse haandhæver disse; thi som Erstatning herfor nyder han jo godt af Samfundets Herlighed i Beskyttelse og Sikkerhed for sin Person og sine Ejendele. Staar det fast, at hele Staten grunder sig paa en stiltiende Pagt, indgaaet mellem de enkelte Borgere og Regenten, om *gensidig* at ville være Lovene undergivne, saa bliver ogsaa enhver Krænkelser heraf fra Regentens Side et dødeligt Saar for den borgerlige Frihed. I det Øjeblik, Regenten ved Magtsprog eller arbitrære Resolutioner vil paalægge Borgeren Baand, ophører denne med at være Borger, han bliver slet og ret — Slave.

Et andet ubedrageligt Kendetegn paa borgerlig Frihed er det, at Sandheden tør lade sig høre, at Censurens Jernaag er sønderbrudt, at man tør trykke og sige alt, hvad Publikum bør vide, at Videnskabens Dyrker tør følge sine egne Begreber, at Patrioten tør tale om bevislig Misbrug, at Lyset elskes mere end Mørket. Men selvfølgelig maa Pressen ikke anvendes »til Redskab for privat Hævngrænseløshed eller tøjlesløs Kaadhed«. Den borgerlige Frihed lider, naar Religion og gode Sæder vanæres, naar Fyrstens Anseelse ikke hævdes; men Religionsfrihed maa hævdes; thi intet Aag er utaaleligere end Samvittighedsaag. Man kan ikke tvinge Folk til Meninger. Man kan ikke skrive Love for Forstand og Overbevisning, ingen kan tænke

efter en given Formular. Her maa Borgeren have Ret til at føle sin Adel, sit Værd, sine Rettigheder som fornuftig Skabning, sin Uafhængighed af Staten. — Storm kommer herved ind paa det Spørgsmaal, om en Stat behøver at have en herskende Religion. Mange mener her, at Regentens jus circa sacra umulig kan strække sig længere end til det udvortes, da den sande Religion altid vil faa de fleste Tilhængere, naar almen Oplysning kun ikke undertrykkes. Storm siger ikke, hvad han selv mener, men da han ikke imødegaar denne Anskuelse, mener han vel det samme.

»Har vi nu en saadan Frihed?« spørger Taleren, og han udbryder: »O, mine Medborgere, vi maatte enten være blinde eller uskønsomme, naar vi ikke følte, hvilket Fortrin vi have i dette Stykke fremfor saa mange Millioner, som med os bebo denne Klode«. Han henviser til den Ytringsfrihed, der taaltes, »da Gerner paa Danmarks Skuldre bragtes til sin Grav, og Himlen smiled' og sit Bifald gav«.

Men opfylder Danmark paa den anden Side sine Forpligtelser overfor Borgerne, yder Regeringen Gengæld for den frivillige Frihedsindskrækning, Borgerne taaler? Jo; thi vi kender kun af Navn og Rygte fra fremmede Lande, hvad lettres de cachet og andre Despotismens Skrækkebilleder er. Den største Misdæder fældes ikke uden efter ordentlig Rettergang. Og ingen er saa mægtig her, at han kan unddrage sig Lovenes

Overherredømme. Selv Monarken underkaster sig i sine private Forhold de Love, han selv er Ophavsmand til og Haandhæver af, han bærer ikke Sejren hjem, *fordi* han er Konge, *medmindre* han ogsaa har Ret. Og efter een af Rigets Grundlove skal ganske vist een Religion kaldes og være den herskende i Landet, men er denne Lov et Baand for nogen, er den det især for Monarken selv, som er forpligtet til, i al Fald i det udvortes, at hænge ved den fastsatte Lære. Hans Undersaatter er ikke nær saa indskrænkede her; thi Monarken har erkendt, at det at arbejde for Oplysnings Udbredelse og tillige kvæle Tankefrihed, er en uforstaaelig, en sig selv modsigende Handling.

Hermed har Taleren givet »et Skilderi« af Danmarks Forfatning, og ud fra disse Forudsætninger opfordrer han sine Tilhørere til at hylde Danmarks Konge paa hans Fødselsdag.

Om vi nu til Dags ikke tør give Storm Ret i at prise den da herskende Statsforfatning, kan vi sikkert alle være enige med ham i hans social-politiske Betragtninger og glæde os over den sunde Fornuft, der bærer dem og holder Taleren borte fra al taabelig Virak for Majestætens Person.

En Aften som denne var en Festaften for Storm. Stod han paa Talerstolen, forsvandt alt det kejtede i hans Væsen, det, som havde foranlediget, at hans Kammerater, der spøgende udnævnte hinanden til

Embeder, de mindst af alt passede til (saaledes var *Tyge Rothe* Hofmodehandler, Biskop *Egede* Hofblytækker, den tykke *Frydensberg* Hofløber, *Rahbek* med den pibende Stemme Hofsanger, *Rosing* med de mange Børn Hofkastrat o. s. v.) fandt paa at gøre ham til Hofdansemester. At Storm selv har betragtet denne Aften som en Fest, ses af hans Dagbog; thi han har brugt den i Forhold til hans Sædvane uhyre Sum af 1 Mark og 2 Skilling i Klubben, og han gik først hjem Kl. 1, hvorfor han, der var vant til at gaa langt tidligere til Ro, konstaterer, at der var »bælmørkt paa Gaden«.

I Dagbogen spiller Klubben stadig en stor Rolle. Der gaar næsten ikke en Dag, uden at han har været der, og er der noget paa Færde, noteres det omhyggeligt. Han møder til alle Koncerterne, han fejrer Kammeraternes Fødselsdage der, som oftest i al Tarvelighed, men en Gang trakterer Abildgaard med Østers, en anden Gang giver Rosing den store Bolle. Den Aften har der sikkert været Sang og Klang; thi Rosing var Livet og Lunet selv, og hans Stemme var dejlig, baade som Tale- og Sangstemme. Hans Talestemme gik som bekendt i Arv til hans Descendent *Michael Wiehe*. Ved Ballerne er Storm ingen aktiv Deltager; men det ses, at han ikke engang svigter dem; thi skønt han er syg i hele Februar Maa- ned 1785 og klager sig gudsjammerligt, noterer han dog den 16de Februar: Klubbens Bal. Dette kunde han jo nok gøre uden at

være til Stede; men hans Regnskab viser, at han har været der, thi der findes opført: Vasket et Par hvide Handsker 2 Sk. Ogsaa ved Klubbens 10 Aars Jubilæum, hvor *Thomas Thaarup* som andetsteds omtalt holdt Tale, var Storm med, og han bemærker med Stolthed, at 130 Personer spiste. Han er ivrig for Klubbens nye Sangbog og subskriberer paa den, han arbejder med hele sin Sjæl paa Bibliotekets Oprettelse og senere Udvidelse, og han optegner nøjagtig, hvem der kommer ind, og hvem der gaar ud af Klubben. Men ikke altid morer han sig. »Tynd Koncert« hedder det af og til, en Gang endogsaa: »Hørt politisk Kandestøberi i Mængde«, og Dagen derpaa: »Kedsommeligt i Klubben formedelst politisk Sladder«; men til andre Tider: »Den store Bolle. En herlig Sang af Riber.« Man kan ogsaa se, hvad der har været Genstand for Drøftelse ved det Stormske Bord. Dets Medlemmer har aabenbart ikke holdt med Rahbek, da denne i 1786 vilde holde Talen for Kongen, og Direktionen havde bedt *Wemmenhøj* derom. Thi Storm taler om »Rahbeks ufornuftige Stivsind«. En Gang har de sikkert drevet Løjer med selve *Jacob Drejer*, derpaa tyder de gaadefulde Ord: »Drejers Forsigtighed i Henseende til en Portion Suurkaal«. Iøvrigt er Forholdet mellem Drejer og Storm altid hjerteligt, og tit spiser Storm, der ellers ynder at spise til Middag hos *Frydensberg* eller Kammerherre *Suhm*, sin Middagsmad i Drejers Families Skød. Af og

til faar han ogsaa Gaver af Drejer, en Gang kildrer han hans Nordmandsgane med en »Myse-smør-ost«.

Vi ser, at *Gerners* Død og Begravelse ogsaa har grebet Storm dybt; han skriver, at »Gerner faar Apoplexi af Ærgrelse« og Dagen efter: »Gerner død i Nat, stor Sorg over alt«. Den 2den Januar 1788 siges: »Gerners Begravelse skete mere end kongelig«. Ogsaa i Kongehusets glædelige Begivenheder tager man Del. Den 18de Februar 1788 staar der: »Prinsessen gjorde Barsel. Den store Bolle«. Hen imod Slutningen af 1789 er der stadig »Rigsdag« i Klubben. Den 16de December skriver Storm et Forslag til Direktionen, den 18de køber Efterslægtselskabet Gaarden, den endnu ejer, for 18,500 Rdl. Den 28de smeder Storm en hastig Beslutning, og 9de Januar næste Aar vedtages Flytningen til Efterslægtsens Gaard og Udvidelse saavel af Bibliothek som Koncert. Angaaende Lejemaalet med Efterslægten ses i Skolens Arkiv, at Lejen var 200 Rdl. om Halvaaret, heri indbefattet Lejligheden til Jacob Drejer. Første Gang betales ved Paasketide, og Lejen erlægges under hele Opholdet meget præcist. Hvilke Lokaler i Forhuset det har været, er ikke ganske klart, men Sandsynligheden taler for, at det er hele første Sal, hvor nu Firmaet Crome & Goldschmidt har deres Udsalg. Derimod er det umuligt at afgøre, hvor langt hen i Sidehuset Lokalerne har strakt sig; men saa vidt det kan skønnes, maa Konversations- og Avisstuerne

have ligget til Gaden, Jacob Drejers Privatlejlighed maa, hvis man skal stole paa Vejviserens Opgivelse, ogsaa have haft sin Opgang ad Porten; thi i 1790 aabner han sin Skole »i Forhuset«.

Som man nu i Paasken 1790 rykkede ind i Efterslægtsselskabets Forhus i anden Etage,

KLUBBENS VINDUER I EFTERSLÆGTENS GAARD,
ØSTERGADE 54.

saa man sig i Stand til at byde Medlemmerne bekvemme Konversationsrum, Koncertlokaler, Beboelse for Værten og Plads for Biblioteket. Der var en Fryd overalt, og Storm var Dagens Helt. Alle priste de nye Lokaler, og i den Anledning blev Klubbens egentlige Slagsang til. Den er digtet af *H. C. Sneedorff*, og da den idelig blev sunget og næsten altid citeret af Klubbens Talere, meddeles den her in extenso:

H. C. SNEEDORFF.

I Axelstad der stander en Gaard
 saa strunk udi østere Stræde*),
 jeg siger for Sanden, den baade spaar
 og yder mangan Mand Glæde.

Did tyer om Dagen til gavnlig Dont
 de vevre Pilte og lære:
 at Daarskab er Moder til alskens ondt,
 kun i Visdom alene bor Ære.

*) Disse Linjer er anvendte af Oehlenschläger ved Skolens 50-Aars Fest:

«I Axelstad der stander en Gaard,
 den strunker stolt i Øster-stræde».

Om Kvælden søger did Kongens Mænd
 samt Herremand, Præst og Borger
 og lægger i al Slags Gammen hen
 baade Landets og egne Sorger.

Der kaster de Terning ad Tavelbord
 og Elfenbens Bold udi Ramme,
 da veksler de mangt et skæmtsomt Ord,
 men anden Mand ej til Skamme.

Der nyder de Landets gode Ting,
 men glemmer ej Brødres Harme;
 thi ganger end Bægret tit omkring,
 gaar Bøssen og med for de arme.

Der hører de blæse paa Horn og Lur
 og frydes ved Karlestemme,
 men Kvinderne lader de i deres Bur
 og handler kun med dem hjemme.

Der samle de sig paa Kongens Dag
 og hilser ham først med Hæders Tale,
 saa sætter de sig i nordisk Lag
 om Egebord deres Tørst at svale.

Saa kvæder de ham et Højtidskvad
 og ønsker ham Jordens Gode
 og sværger ham og hinanden glad
 at staa, som Fædrene stode.*)

Alt saadan lever de Aaret hen,
 dog stundom en Fest de holde,
 naar Kongen og hans ærlige Mænd
 faar Overhaand til det bolde.

*) Heraf Parodien 1807: «De stod som Fæ, de stod som Fæ, de stod som Fæ-drene stode».

Naar Skjoldemærker og laante Raad
er ikke de Ting, som hædres,
naar Manden æres for egen Daad
og Niddingen ej for Fædres.

Naar Bonden, hvis rette danske Æt
med fremmede Slægter ublandet
mod Fjenderne førte Panseret
kaldes frem til Odel i Landet:

Naar Sandhed tør tales rundt om Land,
men Nidvisen straffes paa Stande,
naar Folket er frit, og hver ædel Mand
er adlet i Skjoldungens Lande:

Naar Kornet, som fuled' i Pugerens Lo,
at Norriges Kæmper mon svelte,
strømmer frit herind fra Sydlings Bo
som fordem til dem vore Helte:

Kort: hver Gang Skjoldungen og hans Mænd
over Hedenolds Uvaner vinde,
da sender de Bud til Hr. Thomas*) hen,
en Skjald helt stiv udi Sinde.

Hans Tale er hvas som Biens Braad,
hans Viser er som dens Honning,
fast ofte de bærer djærve Raad
til selve Dannemarks Konning.

Saa sender de hannem en venlig Bøn,
han digter dem fuus en Vise,
hvori de Skjoldungen med hans Søn
og ærlige Mænd kan prise.

*) Thomas Thaarup.

Saa sætter de sig om bredden Bord
 vel hundrede Mand paa Tofte;
 Her. Thomas han stemmer da i et Kor,
 det runger i høje Lofte.

Saa tager de gyldene Bæger fat
 og holder med Sang og Drikke
 alt lige til svarte Midienat
 en Fest efter Fædrenes Skikke.

Gud give dem mangan saadan Fest
 og skellig Aarsag tillige,
 da staar det sig godt, om ikke bedst
 i Dannemarks gamle Rige.

O, Held være med den Hædersgaard!
 med Aarene favre og snare
 kommer vist den Glæde, som den spaar,
 gid den, som den yder, maa vare!

Glæden var altsaa stor, men blev des-
 værre ikke af lang Varighed. Sandsynligvis
 er det gaaet for Storm her som i »Harmo-
 nien«, alt er blevet for stort, og det har
 mistet sin hjemlige Hygge for ham. Hertil
 kom Strid om Klubbens væsentligste Op-
 gaver. Mange vilde lægge særlig Vægt paa
 Biblioteket, men de fleste ønskede en yder-
 ligere Udvikling af Selskabeligheden med
 Koncerterne som Udgangspunkt. Hertil kom
 nu Klagen over Drejers Mad. Den var ikke
 saa god, som man ønskede det. Da man
 forebragte Drejer Klagerne, blev han rasende
 og sagde øjeblikkelig sit Værtskab op. In-
 gen troede, det var Alvor; men han fast-

holdt sin Beslutning. Efterslægtsselskabets Medlemmer slog sig nu sammen om at gaa ud af Klubben, og dette skete for Storms Vedkommende den 31te December*). Straks havde man kun Spot og Haan mod de ud-

PETER FREDERIK SUHM.

gaaede, derefter truede man: Klubben vilde skade Efterslægtsselskabet for 400 Rdl. om Aaret. Men det er dog ikke blevet til noget.

De udgaaede Medlemmer dannede med *Suhm* som Formand en ny Klub, og den 26 Februar aabnedes denne og valgte *Storm*, *Laurids Nørregaard* og *Ove Malling* til For-

*) Blandt de udgaaede var ogsaa *Chr. Colbjørnsen*.

standere. At Storms Brud med Drejers Klub ikke betød noget personligt Brud mellem ham og Drejer, ses af, at Storm er dennes Gæst til Middag d. 19 Januar.

Men alt gik smaat i den nye Klub, der var ikke Tidsskrifter nok, og Maden var kummerlig. Vi ser, at Storm spiser til Aften i Klubben en enkelt Gang »af bare Medlidenhed med Madammen«, men han »har haft ondt deraf bagefter.« Under denne »Landflygtighedsperiode« skete forskellige politiske Begivenheder af Rang. 23 Marts. 1792 staar der i Dagbogen: »Kongen af Sverrig skudt.« $\frac{24}{3}$ Mange tror, det er Spilfægteri med Gustafs Mord, og at han narrer Verden. $\frac{28}{3}$. Byen vrimler af Rygter. $\frac{29}{3}$. Kongen af Sverrig døde alligevel. $\frac{3}{4}$. Gustaf siges nu for Alvor død. $\frac{24}{8}$. Allarm i Paris. $\frac{15}{9}$. Preusserne i en ussel Forfatning, de gaar tilbage, hvor de kom fra, alt, hvad de kan. Vive la nation! $\frac{3}{12}$. De Franske bliver ved at gaa frem. $\frac{31}{1}$ 1793. Ludvig Capet dømt til Døden. $\frac{2}{2}$. Stafet om Ludvigs Henrettelse. $\frac{9}{2}$. Frankrig vil Krig med alle Folk. $\frac{16}{3}$. En Mængde i Klubben. $\frac{18}{3}$. Det gaar de Franske ilde.

Man ser let, hvad der har været Genstand for Samtale i Klubben, og hvor Sympatien var.

Den nye Klub kunde som sagt ikke bære sig, hvert Øjeblik laaner Storm Klubvæerten Penge, som han maa spise af. Der er ikke Medlemmer nok. Ved Storms Mellekomst lykkes det at faa nedsat en Koalitionskommission af begge Klubbers Medlemmer, og

13 Januar 1794 genforenes de. Storm er nu
syg og gaar kun i Klubben for at spille

Billard »for sin Helbred.« I Maj er han een
Gang i Drejers Klubs Sommerlokale hos
Gartner Mohr paa Vesterbro, saa bliver han
for svag, og 29 Sept. 1794 dør han som be-
kendt paa Frederiks Hospital. Klubben holdt

ingen egentlig Mindefest for ham, men ved dens 20 Aars Stiftelsdag 1795 sang Riber:

Ej kvæde vi en Mindesang
i højen Kor
til Pris for den, som Æt og Rang
gav Navn af stor.
Kun den er Adel, som er vis,
er Brødres Ven;
kun han fortjener Hjertets Pris
i Kreds af Mænd.
Thi mindes vi Edvard, vor Broder!

I Trang og Smerter frem han skred
paa Livets Vej;
men Taalmod dog og Nøjsomhed
forlod ham ej.
Hans Sjæl fik Kraft ved opfyldt Pligt,
ved virket Held.
Hans Venskab stod urokkeligt
som Dovres Fjeld.
Thi hædre vi Mennesket Edvard.

Og, Brødre, værdig fulgte han
sit Digterkald!
thi ren og hyklefri og sand
var denne Skjald.
Han kraftig sang om Visdom, Dyd
og ædles Ros;
og tit hans Kvad til Samfunds Fryd
har kaldet os;
thi prise vi Digteren Edvard!

Han saa, at Statens sande Held
 er Folkeværd,
 at Lys og Kraft i Borgersjæl
 dets Grundlov er.
 Thi ledte han den yngre Slægt
 til Sandhed frem.
 Dens vise Bud ham selv gav Vægt;
 han fulgte dem.
 Thi signe vi Læreren Edvard.

Ja, Edvard, stedse skal din Aand
 iblandt os bo;
 og vi skal vandre Haand i Haand
 som Vismænd fro.
 Og hver, som virker Borgergavn
 med ærlig Hu,
 ham kalde vi med Brodernavn,
 han er som du.
 Da hædre vi værdigst dit Minde!

C. DEN RAHBEKSKE KREDS I KLUBBEN.

Var Storm egnet for Klubliv, var *Knud Lyne Rahbek* det ikke mindre, og i Klubberne hentede han Stof til Behandling og Fornyse i Bladform. Derfor er han Medlem af saa mange Klubber som muligt, derfor bevæger han sig der som en Fisk i Vandet. Han slutter sig aldrig til nogen enkelt Klike, han suger som Bien sin Honning af de Blomster, han finder paa sin Vej, han er ivrig, naar han sporer et Rygte, han intrigerer og kabaliserer, som det passer ham

bedst, og han erhverver sig hurtig i Klubberne Navn af at være alle Mands Ven, en Betegnelse, der nu til Dags ikke altid klin-

BAKKEHUSET.

ger som en Anbefaling; men for Rahbek er det noget af en Livsbetingelse. Vi maa huske, at han netop i Klubtiden skriver sin Tilskuer, og en »Tilskuer« maa ikke vende Ryg til noget eller nogen. Han skal helst

være med over alt; thi i hvert Nummer af »Tilskueren« skal han behandle et af Dagens Emner og vel at mærke saaledes, at han rammer sine Læseres Mening. I Modsætning til Storm og andre giver han derfor ikke noget bestemt Tidsrum Karakter, han er, med en enkelt kortere Afbrydelse, med fra Begyndelsen til Enden, og da Klubbernes Blomstringstid er forbi, bliver han naturnødvendigt den, der i Tale og Skrift mest kommer til at bidrage til Oplysning af Klublivet; han har ikke den Forstaaelse af sin egen Ungdomstid, at han egentlig formaar at give nogen original Opfattelse eller Karakteristik af Klublivet; noget virkeligt selvstændigt eller karakterfast Billede af Manden faar man ikke; han beretter løst og fast og sværmer som alle lidt overfladiske Mennesker for Anekdoten; men da hans Fortælling jo grunder sig paa Selvoplevelse, er der altid et vist paalideligt Præg over det fortalte, om man end, hvor Rahbeks egen Person spiller med ind i Handlingen, gør klogt i at anvende det gamle Ord: *audiatur et altera pars*. Dels er hans Erindringer, hans Taler og andet, han har efterladt, skrevet af en gammel Mand, der ikke helt har formaaet at følge med sin Tid og derfor let bliver en *laudator temporis acti*, dels former hans Alderdoms Produktion sig paa mange Punkter naturligt som et Selvforsvar, hvilket man nemt tilgiver en Mand, der har en fremskudt og derfor hurtig angreben Position, selv om man

ikke kan fri ham for Beskyldningen for Ensidighed.

Alt dette er tilgiveligt, fordi det er menneskeligt; man maa ogsaa holde Rahbek det til Gode, at han i det offentlige Liv har ofret megen Tid og meget og godt Arbejde ganske uegennyttigt; men beskæftiger man sig med den Side af Rahbeks Liv, der, fordi det tilbringes i Klubberne og især da i Drejers Klub, giver Bidrag til disses Historie, finder man ham hyppigt karakterløs, hvilket just ikke giver sig saa meget Udslag i hans Maade at tage Standpunkt paa, som i den Stilling, han indtager, naar han offentlig skal vedkende sig dette. Der spiller hans Trang til at være alle Mands Ven ham ofte slemme Puds, og det er ikke helt sjældent, at hans Lyst til at dominere kolliderer med hans Ønske om at staa udenfor i det afgørende Øjeblik, saa at man faar Indtryk af, at han er den, der støber Kuglerne, medens andre skyder dem ud.

Der er ingen Tvivl om, og det er ogsaa hyppigt bevist, at Rahbek har haft stor Indflydelse paa sin Tid og ofte god Indflydelse; mange Gange maa vi ogsaa yde ham vor fulde Anerkendelse derfor: men paa den anden Side er der vel næppe nogen, der vil gøre Rahbek til en stor Mand. Hans Evner var ikke ud over det almindelige; hvor meget af det, Rahbek har digtet og skrevet, huskes nu mere? Sagen er, at han lever i en Tid med mange og rige Ideer, og alle disses Talsmand vil Rahbek gerne være,

uden at han derfor nogen Sinde bliver en enkelt stor og banebrydende Ides Bannerfører. Som den ikke alt for overlegne Aand, han er, formaar han ikke at skelne mellem stort og smaat, han er receptiv og reproduktiv, men har ingen selvskabende Evne, han ejer i for høj Grad *disjecta membra poëtæ*. Naar han alligevel kommer til at spille en Rolle og tilmed en Førers Rolle, beror det dels paa hans eminente Arbejdsevne og Flid, dels paa »Mangel paa bedres Havelse«; thi med al Respekt for det Arbejde, der udrettedes her hjemme i Danmark i den saakaldte Oplysningstid, maa man dog hævde, at det ikke er en «Geniernes» Tid, dens bærende Kræfter arbejder mere til Siderne end fremad, og skønt man ikke kan nægte, at den brede Basis, der sikrer Husets Soliditet, har sin store Betydning, saa ved vi dog alle, at det er Taarnene, der rager mod Sky, og det attende Aarhundredes Slutning ejede ikke Taarnbyggere. Man holdt sig paa det jævne og solide, og netop derfor staar Rahbek som en udmærket Repræsentant for sin Tid som den aandelige Middelstandsmand, han er; han holder sig paa sin borgerlige og dydige Grundvold; men Dyden er dog ikke større, end at den godt privatissime kan lempes efter personlige Krav; Idealister er de Folk ikke i deres Fordringer til sig selv. Man kan derfor dømme, men ikke fordømme Rahbeks Handlinger. De maa forstaas i Overensstemmelse med de Krav, Omgivelserne stillede til deres journalistiske Talsmand.

Hvor mange af vor Tids Journalister vilde gaa saa uplettede ud af den historiske Doms Skærsild, som Rahbek gør?

KNUD LYNE RAHBEK.
Originalen tilhører Studenterforeningen.

Rahbeks Fader var eet af Drejers Klubs mest ansete Medlemmer og sikkert ogsaa eet af de ældste. Derfor opnaaede Sønnen allerede i en Alder af 24 Aar at blive op-

taget i Klubben i Aaret 1784, og det paa en Tid, da Balloteringen gjorde det yderst vanskeligt at slippe igennem. Rahbek fortæller selv, at det Parti i Klubben, hvortil han nærmest straks sluttede sig, af Modstanderne haanligt kaldtes »Genierne«, hvorimod de andre bæredes med Titulaturen »Fyenboer«, fordi disse »Kameralisternes« ledende Mænd hørte til denne Landsdel, hvilket i og for sig ikke var saa underligt; thi de oprindelige Medlemmer var jo *Fyenboen* Jacob Drejers Venner. Rahbek har straks med stor Iver kastet sig ind i Livet i Klubben, der paa den Tid var særlig bevæget, dels af Statsforandringen og Bernstorffs Tilbagevenden til Magten den 14de April 1784, dels af den andet Steds omtalte Gernerske Sag.

Der var nok at tale om i Klubben. Det Guldbergske Regimente, som man ved Struensees Fald havde hilst med saa stor en Jubel, havde Aar for Aar udviklet sig mere reaktionært. Arveprinsen og Enkedronningen, der havde den sindssyge Konge i deres Magt, var ogsaa Frisindets Fjender, og selve Klubberne havde i 1780 faaet at føle, at Guldberg ikke taalte, at Ytringsfriheden rørte sig for kraftigt indenfor deres Vægge. Nu pludselig traadte den unge Kronprins frem og satte de Mænd ved Roret, der ejede Folkets Tillid, og de Forhold, hvorunder dette var sket, gav Anledning til de besynderligste Rygter. Man fortalte eventyrlige Ting om, hvad der var sket i Statsraadet. Der hviskedes

om, at Arveprinsen havde lagt Haand paa Kronprinsen for at tvinge ham til at slippe Kongen, for at denne skulde faa Lejlighed til under Enkedronningens Paavirkning at kalde Guldbergs Demission tilbage; man jubede over den unge Fyrstes mandige Holdning, og tusende vare de Forhaabninger, man knyttede til det nye Regimente. Man fejrede Begivenheden i Klubben ved Fest omkring den store Bolle og sang Prams og Storms Viser til Bernstorffs Ære. Utallige var de Kandestøberier, der havde deres Udgang fra Klubben, og mere end nogensinde passede Oehlschlägers Jubilæumsvers fra 1825, skønt de maa gælde en senere Periode:

»I Fredens og Velstandens venlige Skød
højrøstede førte vi Ordet,
vi viste hinanden, hvor Donau flød,
og væltede Dunken paa Bordet«.

Sikkert mere end een Gang er Rahbek tyet ind i Særlingen Jens Wadums historiske Vinduesfordybning i Klubben; thi der drøftedes næsten altid Politik, og for den Mand havde Rahbek i hele sit Liv den største Ærefrygt. *Jens Wadum* var en underlig Person, indesluttet og sær og uden stor Frembringelsesevne. Han var theologisk Kandidat med Non, noget, der i den Tid ikke var ualmindeligt, — man kunde læse til laud, haud eller Non, — hans Samtid betragtede ham som et politisk Orakel. I vore Øren lyder Rahbeks Omtale af ham komisk, naar han

siger: »ham, der skønt han ikke lettelig lod sig offentlig høre, ved sine grundige, retvise, frimodige Vennesamtaler havde maaske større og gavnligere Indflydelse paa Almuemeningen end dens mest fremstaaende Ordførere, ham, mod hvis elektriske Pande mangen Hædersmand med Nytte gned sin for at svangre den med tydelige Begreber, Tænkeren Jens Wadum«. Meget produktiv var Wadum som sagt ikke. Han døde 1804 som Justitsraad og kommitteret i Rentekammeret og det meste af, hvad han skrev, udkom efter hans Død. Dog havde han 1772 udgivet et Sørgepil, »Fritænkeren«, og 1777 skrevet en Ode til Indfødsretten. Han oversatte matematiske Skrifter, og efter hans Død offentliggjordes et Fragment af et Læredigt: Forsynets Veje og en Afhandling om Videnskabernes Forhold til Regeringsform, Sæder og Folkeforfatning.

Han maa have været en sjældent helstøbt Karakter, og han sagde altid sin Mening lige ud, hvem han saa talte med. Han førte et ret kraftfuldt Sprog og var sikker i sin Dom, og mangt et bon mot om Dagens Strid, der naaede langt ud over Klubbens Omraade, tilskrev man Wadum; det gik saa vidt, at man paa samme Maade som man altid, naar man hørte en vittig Historie, uden videre tilskrev Wessel den, gav Wadum Skyld for hver en rammende Bemærkning om Dagens politiske Situation. Af og til var derfor det Wadum'ske Vindue just ikke det af Regeringen mest vel sete Sted i

København, og i Guldbergs sidste Aar var der undertiden Tale om, at Regeringen mulig vilde finde det rigtigt at skride ind mod Klubberne og lukke dem. I Drejers Klub tog man disse Rygter særdeles roligt. »Hvad kan man forbyde os? At drikke vort Øl hos gamle Jacob Drejer; men at komme sammen og snakke med hinanden kan de ikke forbyde os«, sagde Jørgen Kjerulff, der altid hørte til de sindigste. En anden foreslog, at man i saa Fald skulde mødes paa Fortovet under en bestemt, ilde anset Statsmands Vinduer; thi saa behøvede vedkommende ikke at betale nogen for at se, hvem der kom i Klubben. Som et Lyn fløj alles Øjne hen til en Mand, som man mistænkte for Spioneri.

Naar Wadum kom op i Klubben om Eftermiddagen, stoppede han sig en Pibe Tobak og forlangte sin Pægl Vin, fik saa helst fat i een af de yngre og vandrede op og ned ad Gulvet med ham og afhandlede Dagens Emne — kun sjældent tog han Del i Almensamtalen. Saa man nu Wadum og hans Offer med eet blive staaende i Vinduesfordybningen, vidste man, at »nu var Samtalen kommen til et Hovedpunkt, da den saaledes holdt dem fast til eet Sted«.

Rahbek paastod, at der fra Wadums Vindue er udgaaet mere Lys end fra mangan en Oplysningsanstalt, og han mente, at han lige saa fuldt som Handlingens Mænd, Bernstorff, Reventlow og Colbjørnsen, i Anledning af Stavnsbaandets Løsning burde æres af

Folket som den Tankens Mand, der retledede og raadede og navnlig skabte den bondevenlige Stemning i Datidens toneangivende Kredse, Klubberne, der som Begejstring for Sagen bredte sig ud over hele Landet og derved gav dens Bærere den store moralske Støtte, de havde nødig i Kampen mod Gods-ejerprietiet, »disse Jydernes Proprietærer, der ønskede sig Bønder og Slaver at flaa«.

At Rahbek gerne straks har villet gøre sig gældende i Klubben og har villet træde frem, ser vi bl. a. af en Sag, som han selv refererer paa sin Maade i sine Erindringer, men hvor vi ogsaa har en anden Udtalelse, der viser, at Meningerne endogsaa i Rahbeks eget saakaldte »Geni«-parti har været delte. *Tyge Rothe*, som ikke var i Klubbens Direktion, og som derfor ikke kunde siges berettiget til at tage den Art Bestemmelser, havde ønsket, at Rahbek den 29de Januar 1786 skulde holde Talen i Anledning af Kongens Fødselsdag, og Talen skulde handle om »Meningsfrihed«. Den, som gerne vil hoppe, er let at lokke, eller som Rahbek mere smagfuldt udtrykker sig: »Ligesom Mismod og Misdøm gør mig mismodig og misheldig, giver Tiltro af Mænd, jeg ærer og elsker, mig Selvtillid og Kraft, og jeg befandtes villig« — ja, egentlig var han mere end villig; thi han gik straks hjem og lavede Talen. Men Direktionen havde anmodet en anden, »Fyenboen« Gustav Wemmenhøj om at tale. Derover blev Rahbek rasende. Han var gaaet hjem og havde i sin Ungdommelighed

pralet over den Ære, der var blevet ham til Del, og hans Fader, der var lidt betænkelig for Sønnens Fremtid, da han ikke siden sin Hjemkomst havde »taget sig noget fornuftigt til«, var glad over dette. Rahbek fik nu hidset »Genierne« op og meldte selv, at han agtede at holde Talen. Da Direktionen mente, at det var noget, den og ikke Rahbek bestemte, fik han en Generalforsamling i Stand; men denne var dog fornuftig nok til at holde med Direktionen. I sin Alderdom tilstaar Rahbek, at han selv vilde have stemt for den samme Afgørelse nu. Men Talen skulde ud, om den saa skulde ud af Sidebenene, og Rahbek trykte den derfor i »Minerva« og tilegnede Klubben den. Han siger nok, at det mest var de andre, der hidsede ham, og at disse bærer Skylden for hans Optræden; men det var dog ikke alle, der havde denne Opfattelse.

Alt dette kunde man skrive paa Rahbeks Ungdoms Regning, men han følger saa mange Aar efter en Krænkelse til overfor sin Kontrapart, og fordi Fornærmelsen er formet som en Formodning, skønt det var let at skaffe Vished, er den usmagelig, uretfærdig og uberettiget.

Wemmenhøj var ikke nogen særlig produktiv Forfatter, han var det meste af sin Tid knyttet til *Suhm* og arbejdede som Korrektør under ham; men han var tillige paa den Tid, han holdt Talen, Anmelder i de Berlingske lærde Efterretninger og havde anmeldt Rahbeks tarvelige Stykke, *den unge*

Darby, nedsættende. Rahbek fortæller nu, at Pram meget oprørt kom til ham og underrettede ham om, at Wemmenhøj, der ikke havde navngivet sig, var Forfatter til nævnte Anmeldelse. Rahbek undersøger i sine Erindringer aldeles ikke Retfærdigheden af denne Beskyldning; men han konstruerer Tilfældet ganske uhistorisk, saa at det ser ud, som om Wemmenhøj gennem denne Anmeldelse sagde ham Tak for sidst, fordi han havde vakt Modstand mod hans Ret til at tale i Klubben. Han sukrer endda sit tilslørede Angreb med den uappetitlige Formodning ind i skønne Talemaader om, at han ikke bærer Nag til »den hæderlige Olding, der, hvis han lever, vil se, hvor uhildet Rahbek i modnere Dage ser paa sin Ungdoms Ubesindighed«. Der er imidlertid den kedelige historiske Omstændighed ved Sagen, at Rahbek meget let ved Hjælp af Litteraturleksikonnet, som han ellers altid citerer, har kunnet forvise sig om, at Wemmenhøi virkelig var Forfatter til den nedsættende Anmeldelse af »Den unge Darby«; men at den umulig kan have været en Hævn i Anledning af Wemmenhøjs og Rahbeks Sammenstød i 1786, *da den er skrevet i al Fald 5 Aar før*. Forudsat, at Historien om Prams Hefthighed er rigtig, hvad vi jo aldeles ikke har Lov til at tvivle om, kan vi dog kun undre os over, at Rahbek, der ellers ved sine Erindrings Affattelse har haft sine Papirer ganske godt i Orden, har tilladt sig denne lille Anakronisme i egen

Favør, og at han, der paastaar at have glemt gammelt Nag og at se ganske uhildet paa sin Ungdoms Vildfarelser, tværtimod endnu ikke har forvundet Skuffelsen i sin Alderdom, men benytter sig af en ret fiffig Omstilling af Begivenhedernes Gang til at give en menig Litterat, der allerede ved Erintringernes Fremkomst var en helt forglemt Person, et mindre velvilligt Spark, der absolut ikke kan lignedes ved en Løves.

Hvad er det saa for en Tale, Rahbek, Frihedsmanden, har villet holde? Han indrømmer selv, at den i sin Form som saa meget andet af den Tids Veltalenhed ikke egentlig kan kaldes nogen Tale; men vil man gaa fra Formen til Indholdet — og dette ratihaberer han som ældre ved at kalde Talen noget af det, han endnu sætter Pris paa blandt sine Arbejder — saa bliver vi ligefrem vandle ved den næsegrus Kongetilbedelse over for Christian den Syvende, og vi giver af fuldt Hjerte P.A. Heiberg Ret, naar han senere*) en Gang, da Rahbek har ligget paa Maven for de store, skriver til ham: »Betænk selv, hvor mange Prinser, Ministre, mægtige, du har holdt Lovtaler over! Jeg ved vist, at du har gjort det efter Overbevisning, men — Haanden paa Hjertet! — tror du, at de har fortjent det?«

I selve Tiden laa der jo ganske vist Trang til denne Svada, naar det drejede sig om Konge og Fædreland; men man kan nu til Dags næppe lægge andet i P. A. Heibergs

*) Se «Tilskueren»s Augsthæfte 1902.

Ord om Rahbeks »Overbevisning« end et Forsøg paa at tage noget af Brodden af det iøvrigt ret skarpe Brev; thi intet Menneske tror nu paa, at Rahbek i 1786 mener, hvad han siger om Christian den Syvende, Danmarks sørgeligste Kongeperson, f. Eks. følgende:

»Den inderligste, erkendtligste Glæde fylder hver Nordmands, hver Dannemands^{*)} Hjerte; enhver velsigner den Dag, som skænkede os Christian, mindes taknemmelig hans Velgerninger i fremfarne Dage, skuer glæde de kommende i Møde; takker Monarken for vor Lykke og Alfader for ham og ønsker, han i mange Aar maa leve for at elskes af det Folk, han elsker saa højt«. — Talen ender med, at de »seneste Slægter skal kalde vor Christian deres Velgører og regne Danmarks gyldne Tidsalder fra de Dage, da han blev dets Fader«.

Det hele er nærmest tragikomisk, og selv om Rahbek ikke fik sagt, men kun trykt disse Ord den Gang, saa har han sagt og gentaget lignende adskillige Gange senere officielt samtidig med, at han i Wadums Vindue og P. A. Heibergs Dagligstue agerede om ikke Revolutionsmand saa dog en Frihed og Frisind og navnlig Sandhed beundrende Person. Han naaede derved at bestyrke sin Stilling som Allemands Ven; Hei-

*) At modsætte en Nordmand og en Dannemand kunde nemt se fornærmeligt ud, hvis Rahbek havde vidst, at Dannemand intet har med Danmark og Dannevang at gøre.

berg siger ham det ogsaa ærligt nok i det før omtalte Brev fra 1797: »Jeg tror næppe at eje et halvt Dusin sande Venner, du har dem derimod i Hundredevis«.

Et Par Eksempler fra Livet i Klubben vil yderligere tjene til Belysning af denne mindre tiltalende Side af Rahbeks Karakter. Da Bruddet kom mellem Efterslægtselskabets Medlemmer og Drejers Klub, og disse meldte sig ud, var Rahbek i Vinden. Han hørte jo til Efterslægtsmedlemmerne, men vilde gerne have Lov til ogsaa her at bære Kappen paa begge Skuldre. For ikke at støde sine Venner og Kolleger i Efterslægten, maatte han melde sig ud; men paa den anden Side gjaldt det om at gøre det paa en saadan Maade, at Brodden af Udmeldelsen faldt bort. Han forklarer i sine Erintringer, at han var aldeles neutral i Striden, da denne mest gjaldt Beværtningen, som af al Ting mindst bekymrede ham, hvem det altid havde ligget langt mere paa Hjerte, med hvem han spiste, end hvad ham gaves at spise. Hertil er historisk at bemærke, at Striden, som fremstillet under Afsnittet om Edvard Storm, *ikke* drejede sig om Beværtningen, da dette Spørgsmaal jo allerede var løst ved Drejers Afsked som Klubbens Vært, men derimod om Forholdet imellem Anvendelsen af Klubmidlerne til Bibliotek og Selskabelighed. Dernæst følger Rahbek til, at han, hvis han skulde have taget Del i denne Strid, var kommen over paa en ganske anden Side end den, hvortil han hørte, og

kommen til at votere med »Fyenboerne«. Heller ikke dette er sandsynligt; thi Rahbek hørte naturligt i denne Strid til de misfornøjede, der gik ud. Men hvad gjorde han nu? Han meldte sig ud som de andre, men med den særlige Motivering, at han havde ikke længere Raad til at være i saa mange Klubber (han var i Enighedsselskabet, Norske Selskab og Drejers Klub), og han lod, da det blev bemærket: »Endvidere har Rahbek udmeldt sig« straks en Ven tilføje: »Det kommer ikke herved«, og han havde, som han selv siger, »den sjældne Lykke ved sin Nevtralitet at bevare begge de iøvrigt mod hinanden meget forbitrede Partiers Godhed«. Han meldte sig ikke ind i de udtraadtes Klub, men var allerede et Aar efter atter i Drejers Klub og havde bevaret sin Stilling som Allemands Ven. Honi soit qui mal y pense!

Det tredje og — for ikke at trætte — sidste Eksempel til Belysning af denne Side af Rahbeks Karakter — det vilde ikke falde svært at finde flere — giver ogsaa sit Bidrag til Forstaaelsen af, hvad man talte om og interesserede sig for i Drejers Klub. Det drejer sig om Theaterforhold og har naturligvis derfor ogsaa haft en særlig Betydning for Rahbek, der endnu den Gang — 1793 — kæmpede for at vinde en Smule Indflydelse i Theaterforhold. Folk beskyldte ham for i sine Kritikker i »Minerva« at lade sine personlige Følelser overfor Skuespillerne i for høj Grad bestemme Dommenes Art, og navnlig var han en altfor ukritisk Beundrer af

Madam Rosing, og selv om Overskov i sin Theaterhistorie nok gør ham sortere, end han virkelig var i denne Henseende, saa var Klagen sikkert ikke uberettiget. Men een Ting er givet, at han, naar han fik noget imod en Theaterstyrelse, forfulgte den skaanselsløst, og Folk af saa aabent og hæftigt et Gemyt som *Tode* — Rahbeks fuldstændige Modsætning — blev tit i høj Grad oprørte paa ham derfor, ja Tode skrev endogsaa i længere Tid Antikritik imod Rahbeks. Men Rahbek var en farlig Fjende at have; thi dels var hans »Minerva« meget læst og yndet, dels havde han gennem Klubberne Indflydelse paa saa mange litterære og kunstnerisk interesserede Personligheder, at han saa at sige beherskede Parterrets Dom, den, der virkelig havde nogen Betydning i Dattiden. Den Ahlefeldtske Ledelse af det kgl. Theater havde mange uheldige Sider, og Rahbek angreb den efter bedste Evne. Et af de Midler, der virkede stærkest til Chefens Fald, blev Udpibningen af v. Dittersdorffs ikke meget betydelige Syngestykke »Den røde Hue« i Maj Maaned 1793. At Bevægelsen imod dette Stykke planlagdes i og udgik fra Drejers Klub og af dennes Medlemmer, er ganske givet, men af Rahbeks Erindringer faar vi ikke meget Indtryk af, at det er ham, der staar bag ved det hele. Han fortæller, at han ikke ønskede Ansvar for denne Udpibning, at han i de Dage med Vilje holdt sig fra Drejers Klub, og at han ligeledes ikke var til Stede i Theatret

de Aftener, det skete. Det skal altsaa gerne se ud, som han var ganske uskyldig.

Sagens virkelige Sammenhæng er imidlertid den, at man allerede 14 Dage inden Premièren vidste i Parterret, at Stykket skulde udpibes, og dette var Rahbeks Forslag. Men Tode, Pram, Haste, Thaarup og Guldberg var derimod. Pram holdt ikke af »en Sammenrottelse til Voldtægt af Publikums Meningsfrihed«. Rahbek maatte da finde en Aarsag i selve Stykket, og denne fandtes i en Figur, Ritmester Felsenborg, som giver sig ud for Syngemester i Synagogen og laver en komisk Scene med en Sang, »som man synger ligesaa i Synagogen«. Dette gjordes til en utilladelig Bespottelse af den jødiske Religion, og skønt Sangen først er i Slutningen af Stykket, begyndte et djævelsk Spektakkel allerede i første Akt, og efter at Sangen var sunget, varede Pibningen Stykket ud. Man ventede, at Stykket hermed var færdigt; men Ahlefeldt, der ikke paa den Maade vilde lade sig kommandere af de Rahbekske Hjælpetropper, opførte Stykket under et lignende Rabalder fra Parterrets Side; men nu tog Politiet fat og noterede Spektakkelmagerne, og netop denne Omstændighed gør, at vi nu til Dags kan konstatere, at Rahbek foruden sin Rolle som Anstifter har haft een til, idet han har vejledet de unge Spektakkelmagere om, hvorledes de havde at forholde sig overfor Politiet. Derved er der sikkert ført Bevis for, at Rahbek, naar han vil hævde sin Udel-

agtighed i denne Sag, ikke har Sandheden paa sin Side. Thi det Vidne, vi her kan føre i Marken imod ham, er ham ingenlunde uvillig stemt, tvertimod er det en af Bakkehusets nærmeste Venner, den Mand, hvem Rahbek selv har givet Stempleet af særlig intim ved at tilegne ham sine Erindringer, nemlig Sjællands senere Biskop, *J. P. Mynster*, der i sin Levnedsbog omtaler Sagen, fordi han, der den Gang var ung og nok led at være med, hvor det gik lystigt til, var een af Piberne og endda een af dem, der blev noteret. Han fortæller, efter at have kaldt Ahlefeldts Styrelse en af de sletteste, Theatret har ejet, men tillige indrømmet, at Stykket i og for sig ikke var ringere end saa mange andre, at han — paavirket af de »ældre skuespilsøgende« — »Himlen ved i den reneste Hensigt forstærkede Oppositionen«. Han pøb ganske vist først, efter at Stykket var til Ende, men maa have gjort det kraftigt; thi han blev noteret, skønt en Del andre, der raabte: »Til Dyrehavsbakken med det«, gik fri. Han fortsætter da: »Et Par gode Venner, som var i samme Brøde, og som kendte Rahbek, fik mig med ud til ham, som blev anset for den bedste Raadgiver og virkelig ogsaa meddelte adskillige ret gavnlige Oplysninger af Teatrets Historie«. Skønt Mynster benyttede disse ved Politiforhøret, fik han 5 Rdl. i Mulkt, hans Venner 10. Som man heraf vil se, er Rahbeks højtidelige Erklæring om at være neutral ikke heller her at tage alvorlig.

Efter alle de samtidige troværdige Mænds Beretninger kan der netop sluttes, at det var ham, der støbte Kuglerne, som de andre skød ud, mens han bevarede det ydre Skin af intet at have med Sagen at gøre!

Vi har maaske nu for længe dvælet ved Rahbeks Fejl; det er ikke Hensigten her at fratage ham noget af den litterære Anseelse, han nyder. Tværtimod bærer hans Virksomhed i Klubben ogsaa Vidne om den store og udmærkede Egenskab hos ham, at han uegennyttigt ofrede Arbejde for andres Vel. Og man skal ikke lede længe for at finde hans Fortrin. Han var i hele sit Liv en virksom Mand, og han var derfor sjældent sin egen Herre. Af den Grund er han altfor hyppigt borte fra sit Hjem paa Bakkehuset. Hvor tit har Kamma ikke siddet alene i sin store Dagligstue og skrevet sine kærlighedstørstende Breve til de fjerne Venner, medens Rahbek var borte, enten han nu i Embeds Medfør var i Theatret, eller han varetog sine Pligter i Drejers Klub eller i Frimurerlogen.

Med sig selv og sin egen Person var han lidet sober. Vi kender Kammass Fortvivlelse derover. Han var næsten ikke til at drive til at gaa i Bad. Det kom af, at han aldrig syntes, at han havde Tid dertil. Senere blev det en Særhed hos ham, ligesom det er sikkert, at han aldeles ikke havde Sans for at holde paa sin ydre Værdighed, naar det gjaldt om hans Klæder o. l. Afdøde Professor *Agerskov* har fortalt, at Rahbek i Klæde-

boderne, Helligejststræde paa aaben Gade solgte sin gamle Frakke og fik en anden brugt Frakke udleveret, hvorpaa han raabte til Markandiseren: »Holdt, lad mig faa mit Ridderbaand flyttet over«. — Han var en fædrelands-kærlig Mand og viste i sit Liv, at han ikke frygtede for at sætte sin egen Person paa Spil. Agerskov fortalte ogsaa, at Rahbek som Of-

HELLIGEJSTSTRÆDE, TIL VENSTRE KLÆDEBODERNE.

ficer i Studenterkorpset meldte sig til Tjeneste i 1807; men, da man frygtede, at han i sin Begejstring skulde vove sig for langt frem, anbragte man ham i den indre By paa Post som Kommandant for en lille Afdeling, der havde Vagt paa Universitetsbiblioteket *). De ulykkelige, der var hans

*) Dette var den Gang anbragt paa Trinitatis Kirkes Loft; det stemmer altsaa godt hermed, naar Rahbek i et Brev til Mynster i Spjellerup (trykt i »Efterladte Breve til J. P. Mynster«) dateret den 8de September 1807 siger: »Jeg udholdt fire Dages Bomber og Ild, der lagde næsten alt rundt om Rundetaarn, hvor min Post var, i Aske; og der var i de fire Dage, de faa Timer undtaget, jeg nød Hvile, da Bombardementet

undergivne, fik ikke Blund et Øjeblik, for Rahbek inspicerede dem uafbrudt. For at komme tilbage til hans Optræden i Drejers Klub, saa var han utrættelig, hver Gang man kaldte paa ham. Han paatog sig alle de Tillidshverv, han kunde, og var altid villig, naar man bad ham om en Vise eller en Tale. Endnu som gammel Mand mindes han med Trofasthed sin Ungdoms Klubdage, og saa sent som i 1825 holder han Talen ved Klubbens Halvhundredaars Fest. Det er Trofastheden hos Rahbek, der forsoner os med saa mange af hans store og iøjnefaldende Fejl.

Rahbek erhvervede mange Venskaber i Drejers Klub, som holdt ud for Livet. Mest af alt knyttede den ham til den Reckeske Familie. Hele Tidens Aand gik jo i Retning af Bondevenskab, og blandt de første bondebegejstrede var Rahbek, selvfølgelig under Wadum'sk Paavirkning. Intet Under var det derfor, at *Diderich Adolph v. d. Recke* og han fandt hinanden. Denne, der var Bedstefader til Visedigteren Adolph v. d. Recke og i en anden Linje Oldefader til Digteren Ernst

ophørte, intet Øjeblik, som jeg ikke ansaa for mit sidste. Og senere i samme Brev: »Der gives Rædsler, som er mere, end Mænd kan udstaa, og dem har jeg prøvet. Forestil dig, f. Eks., at jeg i den frygtelige, sidste Bombardementsnat, midt under den skrækkelige Ildebrand, hvor Frue Taarn brændte, havde Vagt paa Rundetaarn, hvor 5—600 Mennesker, mest Fruentimmer og Børn, med deres bedste Ejendomme var henflygtede, hvoriblandt mange af mine nøjere Venner, og saa dette Taarn flere Timer i Rad Maalet for de Engelskes Bombardement« o. s. v.

v. d. Recke*), var Officer, men greben af Datidens Interesse for Landboforhold kastede han sig over Landvæsen og indlagde sig Fortjeneste baade som Landmaaler og ved sine Skriverier om Landvæsen. Han levede i største Delen af sin Manddom i Fredensborg. I Drejers Klub stiftede han og senere ved et Bal hans udmærkede Hustru, *Charlotte Amalie*, f. Meredin, et Venskab med Rahbek, der holdt hele Livet. Rahbek tilbragte adskillige af sine Ferier i Fredensborg hos Reckes, og han siger om dem: »Planter en Gang Bønderne i Frederiksborg og Kronborg en Egelund, Bondestandens udødelige Talsmand, Grev Christian Reventlow, til erkendtlig Æresminde, da bære Lundens rankeste og frodigste Eg D. A. Reckes Navn! Under dens hellige Ly gennemtrænge den dannissindede Tænker sig dybt med Sandheden af Ewalds, som det synes, os atter af Minde gaaende Ord:

»Al vor sande Vælde
er ikkun dækket med en Fodsbred af
vor Jord«,

at Danmarks Agerdyrkning er dets sande Guldgrube.«

Han siger senere: »En venlig Recenscent har i Anledning af disse Erindrings 3dje Del anmærket, at Forfatteren til sine Begrebers Dannelse og Udvikling havde vidst

*) Efter Reckernes særdeles paalidelige Stamtavle er Erslevs Fødselsdato, den $27/10$ 1755, urigtig, skal være $24/10$. Nyrup & Kraft har et galt Fornavn *Ditlev*.

at drage Gavn af Samfundskredsenes Idéomsætning; og er det mig da en Pligt at tilføje, at jeg i saa Henseende har Reckes fredensborgske Dagligstue ikke mindre at takke end Drejers Klubs Konversationsværelser, at det turde maaske være vanskeligt at bestemme, over hvilket af disse Wadums lyse, fordomsfri, kundskabsrige, selvstændige Aand stadigst og troligst svævede.

Det er altsaa atter et af den Drejerske Klubs Resultater, at den Aand, der herskede der, satte sig Spor i de mange Hjem, der stiftedes udenfor vor Hovedstad, og at man der levede og byggede videre paa de Idéer og Tanker, som fødtes i Klubben. Der er vel næppe Tvivl om, at det er gaaet den Gang, som det gaar den Dag i Dag, at den dannede Mand, som i sin Ungdom modtog sine Impulser der, levede videre paa dem Resten af sit Liv ude i Verden og søgte praktisk at gennemføre det, han i sin Ungdom lærte at erkende som smukt og godt der. Det passer saa nøjagtigt endnu; prøv blot at besøge en Landsbylæge eller Præst; det vil straks være givet, at han med Pietet søger at leve videre paa de Idealer og de Tanker, som han lærte at sætte Pris paa i sin Ungdoms Klub — den hedde nu Studenterforeningen eller Drejers Klub; thi her er der Ligheds- og Slægtskabspunkter. Kommer der da et Pust fra hans Ungdoms Samliv med Venner — som det skete, naar Rahbek besøgte v. d. Recke, som det sker den Dag i Dag, naar en Student besøger en

landlig Præstegaard, saa er det et Pas for vedkommende til frit at træde ind, og der lyser et Glimt i Husherrens Øje, naar han kommer ind paa sit: »Kan du huske?« eller »Hvorledes er det nu?« som viser, at Klubben ikke har gjort sit Arbejde forgæves, — og saaledes var det ogsaa, naar Rahbek, stoppet med Klub-Nyt, kom til Fredensborg. Men denne Kendsgerning har en dybere Rod, end mange tror, og derfor er det ogsaa sikkert, at vi af det i Drejers Klub sluttede Venskab mellem Rahbek og Recke kan slutte os til, at Klubben har sat sine dybe og for hele Landets Befolkning betydningsfulde Spor netop ude i det danske Land, saa at der arbejdedes ærligt og trofast videre paa de Idéer, der førte til, at Danmarks lyse Tid oprandt, den Tid, da »Bonden skete Ret«, den Tid, der i sit Moderskød bar de store Reformere, der den Dag i Dag har resulteret i, at der sidder Bønder i Kongens Raad.

Det var højst forskellig Tidsfordriv, der tiltalte Rahbek i Drejers Klub, og han deltog saa at sige i alt, hvad der foregik. Tit var han den, der læste Avisen med de sparsomme udenlandske Nyheder op paa Læsestuen, og som den drevne Politikus, han var, gav han sit sikkert ikke overdrevent praktiske Besyv med i Laget. Livligere »med« var han dog, naar Samtalen var litterær eller berørte Teaterforhold, og gjaldt det en Aften en Vise til den store Bolle, saa skrev han hurtigt og efter den Tids Smag morsomt. Nu til Dags er det jo kun enkelte af de Rah-

bekske Viser, vi synes at turde kalde morsomme. Ogsaa som Epigramforfatter var han frugtbar. Disse Epigrammer var ikke altid fri for at være ondskabsfulde. Man havde arvet Genren fra det norske Selskab, og der lagde man som bekendt ikke Fingrene imellem. Af Epigramforfattere var især Storm, Thaarup, Sneedorff og Rahbek produktive, og naar disse havde en Modstander, kunde han altid være sikker paa Epigrammernes Snert; saaledes gik det ogsaa Baggesen i Holger Danske-Tiden. Skønt disse Epigrammer var fremkomne i en snæver Kreds, sivede de dog ud, og en skønne Dag stod de at læse i »Aftenposten«; om end Rahbek, som det vil ses i Afsnittet om Baggesen, hævdede sin Uskyld, havde han sikkert ikke der helt rent Mel i Posen. I al Fald havde han sladret, og det var en af hans Fejl, at han ikke kunde tie stille med, hvad han vidste.

Den Kreds, Rahbek paa dette Tidspunkt mest søgte og omgikkes i Drejers Klub, bestod af Brødrene *Rosenstand-Goiske*, begge stærkt teaterinteresserede, *Thaarup*, *Tode*, *Pram*, *Nyrup* og *Laurids Nørregaard*. Han blandede sig iøvrigt med de fleste, og han fortæller ganske livligt om Livet og — Sladdereren i Klubben: »Her cirkulerede Byens, Kollegiernes, ja endog Hoffets Anekdoter, og det temmetig avtentisk; her herskede et fuldkomment Frisprog, saa meget friere, som det var aldeles loyalt (sic!) og om end ikke aldeles ministerielt, dog just derfor saa me-

get mere monarkisk; herfra udgik da ikke saa faa af de Løjer, der uden Tvivl gjorde mere Opsigt og tildrog Klubben mere, ikke altid gunstig Opmærksomhed, end de frimodigste Alvorsytringer, der gik paa dens Regning«.

Det var ikke altid, at Rahbek var lige lystig i Klubben, af og til om Sommeren, naar han savnede alle dem, han ellers plejede at finde — han jamrer saaledes en Sommer over, at *Rosenstand, Collet, Klingberg, Mangor, Mynster, Liebenberg* og *Frankenau* alle er borte, — led han under »sin Kedsomheds onde Lune, der ikke har Ord for at være den elskværdigste«. I et saadant Tilfælde var det, at *P. A. Heiberg*, der forøvrigt ogsaa søgte at trøste ham i Anledning af, at han var sat under Tiltale for Offentliggørelsen af en heibergsk Sang (han blev frikendt), skrev til ham:

»Ingen Hypkondri, min Ven, om muligt! Et godt Glas Vin. det er meget bedre, og det vil jeg tømme i godt Lag med —. Du maa gøre ligesaa og ikke kede dig i Klubben eller kede Klubben med dit onde Lune.«

Men i Almindelighed er hans Humør ligefremt, og selv større Begivenheder, der skulde have Betydning for hans Liv, mærkedes ikke synderligt.

Da han havde arvet de 12,000 Rdlr. efter Tante Lyne, blev der ved Storms Bord affattet et Brev om Sagen til nogle til Kredsen hørende fraværende Søofficerer, hvori det hedder:

»Paa Rahbek ses, siden han arvede, ingen anden Forandring, end at han har faaet sig en ny, blaa Frakke med blanke Knapper i, og at Biblioteksdirektionen har mulkeret ham for 12 Rdlr. for uafleverede Bøger, da de fandt det billigt, at han afgav $\frac{1}{1000}$.«

Disse Linjer er overordentlig betegnende. Man maatte lægge Mærke til, naar Rahbek fik en ny Frakke, for det hændte næsten aldrig, og det var højst rimeligt, at den Uorden, som kunde bringe selve Kamma til Fortvivlelse, har givet god Grund til den idømte Straf.

Med stor Pietet værner Rahbek ogsaa om alle dem, han er bleven Ven med i Drejers Klub. Den, der i 80'erne stod den unge Rahbek nærmest der oppe, var vel næst efter v. d. Recke den tidligere omtalte *Jens Wadum*. Ham giver han, da han dør i 1804, følgende Mindeord:

»Den Mand, i hvem *Gerners* og *Thaarups* Kamene ærede og elskede en lige oplyst og lige deltagende Ven, i hvem den praktiske Landbo og den spekulative Tænker fandt en lige paalidelig Dømmer og Raadgiver, og hvis Indsigter og Aand man dog over hans Hjerte bestandig fristedes til at tabe af Sigte. Det var en Mand, tænkte som en Mand, granskede som en Mand, talte som en Mand, virkede som en Mand, søgte som en Mand det godes Løn ene i det gode selv; holdt som en Mand Skridt med sin Tid, naar den gik frem, men stod som en Mand fast ved det gamle, hvor det kom paa Afveje,

var ophøjet over hine Dages kaade Sansculottismus og over nærværendes fejge Øjentjeneri — sagde sin Mening lige ud . . . Man maatte paa hans Regning sætte en Mængde kraftfulde Ord, der gik fra Mund til Mund i hans Kreds. Har vor Kongestad inden sine Mure ejet et Samfund, som Vismanden *Rothe* i sin herlige Tale over Gerner turde give det Vidnesbyrd, at var det ved klog og herlig Patriotiskhed agtbart, da var det afdøde *Wadums* Aand, der svævede over det.« Og i Anledning af Angrebene paa Klubber og Klubtone faar Rahbek her Lejlighed til senere i samme Artikel at værne om Drejers Klub i følgende Ord:

»Længe nok rynke selvklog Visling sin Næse over den Fortjeneste, der skal kunne erhverves ved at danne Klubaand og Klubtone, o! at kun ikke Fædrelandet for snart og for tungt maa erfare Forskellen, naar den Slægt, der i nærværende Dage opvokser i en Hvirvel af tanketomme og sjæleslappende Forlystelser, skal træde i Stedet for hin Generation, i hvilken Tyge Rothe genkendte sit Publikum, den Generation, der atter har tabt en udmærket Repræsentant i Wadum. Hans Formue og hans Erhverv var lige saa fuldt hans Venners som hans Raad og Indsigter. Han var Bondestandens utrættelige og ubøjelige Talsmand.«

Rahbek hørte til de Venner af Wadum, som den 14. April 1805 — Aarsdagen for hans Død, — satte han »et simpelt, men betydningsfuldt« Minde over hans Grav

paa Holmens Kirkegaard: en ligesidet Pyramide af Granit med den tavse, men dog tilstrækkelig talende Indskrift: »Jens Wadum«.

En anden typisk Figur, der fra først af hørte til Rahbeks Kreds, var *Abrahamson*, en Mand, der baade ved sit betydningsfulde Arbejde for dansk Sprog og ved sin udmærkede Elskværdighed fik stor Indflydelse paa Rahbek. Da denne jo var lidt af en Snob, var det vel nærmest den literært fine Familie, Abrahamson hørte til (hans Hustru var Tyge Rothes Broderdatter), der fik ham til at søge denne; men hurtig lærte han at skatte Abrahamsons noget besynderlige Fremtoning. Lige til sin Død gik han i sære gammeldags Klæder med Parykker, der længst var gaaet af Mode; men hans Aand stod ikke fast ved det gamle, tværtimod fulgte han livlig med, og det er sikkert noget uretfærdigt, naar Romantikens første ungdommelige Forkæmpere, forledede af hans noget antikverede Ydre, saa at sige gør ham til Sindbillede for alt det forbenede, man mente at finde i Drejers Klub. Af hans Virksomhed ved Kadetakademiet, hans Fortjeneste af dansk Sprog skal ikke her gives nogen Skildring, dertil er det for hyppigt gjort; men vi maa i Forbindelse med Klubben mindes hans Vise: »*Min Søn, om du vil i Verden frem, saa buk*«, ligesom det sikkert ikke er særlig kendt, at han, der paa Grund af legemlig Svaghed ikke kunde deltage i Forsvaret i 1801, i sin inderlige og ærlige

Smerte herover skænkede Klubben den kønne Sang:

»Vi elske dig alle, livsalige Fred«

Han døde 1812.

JENS CLEMENS TODE.

Til de mest fremtrædende i samme Kreds hører sikkert *Jens Clemens Tode*. Alle, der kendte ham, priste hans livlige Aand og varme Hjerte, men gyste for hans hidsige og urolige Sind. Men der var dog ingen, der i Længden for Alvor kunde være vred paa Tode. Ogsaa overfor Rahbek var Forholdet op og ned. I lang Tid laa de jo i kritisk

Strid med hinanden, idet Tode, opbragt over det formentlig ensidige i Rahbeks Teaterkritikker, udgav en periodisk udkommende Antikritik. Men overalt, hvor Tode kom, var der Liv. Han er evig i Virksomhed. Han er Medlem af alt, hvad der kommer frem i denne Selskabstid; men han er utaalmodig og hurtig til at kaste det gamle bort for noget nyt. Han er misfornøjet med Arbejdet i Borgerdydsselskabet, saa gaar han op i Drejers Klub og stifter Selskabet for Efterslægten, og da man heller ikke der kan faa Fut nok i Sagerne, drager han ud og laver Døtreskolen. Han taler, skriver og synger. Hvad Talerne angaar, er de holdt i en vis Staccato-Tone, af og til plettede af tyske Ord, der røber hans Herkomst, men ingen vover at sige ham det; thi saa bliver han vred. Hans Opfattelsen af Klubben og dens Maal er ens med andres. Maalet er intet andet til at begynde med end indbyrdes Fornøjelse og Sindsadspredelse efter nyttige Sysler — selvfølgelig i al Tarvelighed; thi »al Prunk er et Laan.« »Den Del af Dagen, som hører Fædrelandet til, Morgenen (!), var os hellig, Aftenen delte vi med Pligterne.« Og han er glad for dette Selskab med oplyste og erfarne Mænd; thi det »udvider Indsigten, gør Omgangen blidere, hver Pligt kærere, hver Id heldigere, det styrker Evner, lutrer Smagen, forædler Sæderne, giver bedre Kultur og danner Mennesket.«

Han roser Skjaldene, der opfordrede hinanden til Kappesang her. Han mindes den

DEN GRUSOMME BRAND (AMAGERTORV).

Styrke, det gav at være sammen i saa alvorlige Øjeblik som Bondefrihedens og senere den grusomme Brands, sidst Københavns Belejrings. Han glæder sig over, at der ogsaa, som da Udvandringen skete i

DEN RÆDSOMSTE NAT 1807 (KONGENS NYTORV).

1790, kunde være Uenighed i Klubben, thi det Selskab, hvori der ikke tør ytres Modsigelse, er en Blanding af Smaadespoter og Slaver. Han angiver modsat Rahbek Storms Grund til Uenigheden, Bogsamlingens Ordning.

Og skønt han for en Tid ikke kunde arbejde med de andre i Efterslægtsselskabet, er han dog fordomsfri nok til senere at bøje sig for dets Resultater; han er sandhedskærlig nok til at anerkende de andres Arbejde. — Han giver den Oplysning om Biblioteket, at det i 1796 samlede paa fjerde Tusende Bind.*)

Selvfølgelig er *Tode* ogsaa Visedigter. Han slaar paa lidt andre Strengene end de øvrige Poeter. Mest karakteristisk for ham er vel hans Mad-Viser. Han begynder med at prise Appetiten:

Velsignede Drift til at spise sig mæt,
at øve den sødeste Menneskeret!
Vær stærk i os, lig det udvalgteste Staal;
vi kunne dig prise og drikke din Skaal.

Din Fader er Sundhed, den levende Kraft,
opvarmet af røddeste, reneste Saft;
din Moder et roligt, fornøjeligt Sind,
saa mildt som en Morgensols spillende Skin.

*) Resterne af denne sikkert fortrinlige Bogsamling er efter megen Omskiftelse endt i Handels- og Kontoristforeningen, idet den fra Kongens Klub gik til Københavns Klub, som solgte sine Bøger til Athenæum, hvis Bøger som bekendt fornylig købtes af H. & K. F.

. . . Naar Himlen vel lader at give kun lidt,
 han skænker dog meget med dig, Appetit!
 En Sauce, hver en Ret af dig, himmelske,
 faar,
 som lærdeste Kok ej at lave forstaar.

O. S. V.

Han synger over Jordbær, han priser som
 Læge deres Fordøjelighed og glæder sig over,
 at de ikke gør Tænderne Fortræd, men styr-
 ker Leveren. Han priser Torsken og ender
 med de to Linjer:

Men Haan og Spot paa Dansk og Norsk
 skal følge Torsk, der æder Torsk.

Endogsaa en Oksesteg giver ham Impulser:

»Hvad priser vældig Engelland?
 Roast-beef.
 Den Sky er bedste Kost for Mand
 og Viv,«

ja, han faar endog Lejlighed til Udfald mod
 de store derved:

»Saa ofte i galant Karet
 et Fæ,
 saa dumt, saa hornet og saa fedt
 vi se.
 Og Oksesteg vor Tanke er,
 naar vi Kareten gyngeser
 et Fæ.
 Her man slagter.
 og hisset man agter
 et Fæ.«

En Kalvesteg faar ham til at synge:

»Dog førend vi med slebet Staal
 vor Ganes Offer røre,
 vi bør taknemmeligt en Skaal
 til Kalves Ros fremføre.
 I muntre Brødre stemmer i:
 En Skaal for alle Kalve!
 de halve af dem æde vi
 og mores med de halve!«

Ej heller Asparges, Kalkuner og Harer
 slipper for Lovprisning; men ogsaa paa an-
 dre Omraader er *Tode* hjemme. Alle kender
 jo hans Sømandssang:

Vi Sømænd gør ej mange Ord*)
 ej hykle eller prale.
 om, hvad der i vort Hjerte bor
 bør Daad, ej Munden tale.
 For sledske Kys og Favnetag
 vi altid ta'r os vare;
 thi under dette falske Flag
 de største Skælmer fare.«

Sikkerlig har de brave Sømænd, hvoraf
 Drejers Klub talte saa mange, baade af dem
 til Orlogs og Koffardis, inspireret denne Vise.
 Der var ogsaa i Klubben mange Læger, og
 disse spillede i al Fald til Tider en ret frem-
 trædende Rolle; hvad Under da, at *Tode* som
 en af Lægestandens bedste fandt Anledning

*) Trykt første Gang i de af Selskabet for Efter-
 slægten udgivne Gadeviser.

til i en Vise om Lægernes Magt at prise sin Stand. Der er en vis Selvglæde over denne Vise i al dens Elskværdighed:

Al Verden os adlyde maa,
 al Verden vil jo leve.
 Som Peblinge de rige staa
 og for vor Vrede bæve.
 Den rige nødig vil herfra;
 hans Himmel er heneden;
 han maa os smukt forgude da,
 naar han er ret i Heden.«

Foruden disse Emner behandler han Mængder af andre, og hans Drikkeviser priser ogsaa den enkelte Vin, f. Eks. Madeira, ikke Drik i Almindelighed. Endelig er han jo Forfatter til den berømmelige og helt ned til vor Tid sungne:

»Oldtiden havde een god Skik,
 Arbejde maatte krydre Maden:
 Fyrsterne selv bag Ploven gik,
 pakkede Kornet selv i Laden.
 Smaaherrer, kender I Le eller Lo?
 kunne I tærskke for Føden, jo, jo!
 Sulte I maatte, om det gik
 efter hin gamle, gode Skik.«

Det ene morsomme Vers afløser her det andet. I Flæng skal her kun citeres et Par Stykker:

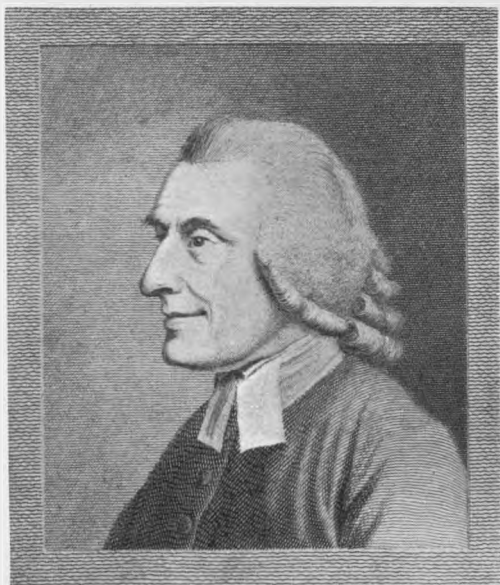
Item var det og Oldtidens Skik,
 Konen til Takke tog med Manden,
 han ikke efter Friller gik,
 hun lod ham have Ro i Panden.
 Konen nu kælent som Vagtelen slaar,
 Manden saa lønligt paa Dumpejagt gaar.
 Vel vore Glutter, om det gik
 efter hin gamle, gode Skik.

... Hører endnu en herlig Skik:
 Brudgom og Brud var lige sunde.
 Konen hvert Aar en Arving fik,
 otte Punds Karle, røde og runde.
 Hun intet Helbred, han ingen Marv,
 hvad kan de gøre til Fædrelands Tarv?
 Vel Efterslægten, om det gik
 efter hin gamle, gode Skik.

Endelig var det og Oldtidens Skik:
 Døtrene maatte lave Maden,
 blev fra Parnas og Pikenik.
 Søndagen saas de kun paa Gaden.
 Nu har de Følelser, Læsning og Vid,
 kan ikke sætte en Gaas paa Spid.
 Vel vore Piger, om det gik
 efter hin gamle, gode Skik.

Det er yderst sjældent, at man blandt Datidens Viser træffer saa meget Humør som her. Det er netop det, der karakteriserer *Tode* allermest, hans utrættelige, elskværdige Lune, der, naar ikke netop Hidsigheden løber af med ham, gør ham afholdt og skattet af alle dem, der kommer i Berøring med ham.

Til de ældste af den Rahbekske Kreds hørte gamle Biskop *Egede*, en stille, blid og elskelig Gubbe, som var æret og agtet af alle som den ejegode Olding, han var. Ingen

BISKOP POUL EGEDE.

skulde se og mærke paa denne gamle Mand med den ranke Holdning og de dejlige, sølvgraa Haar, at han var den samme, som i sin Ungdom — ligesom Faderen, Grønlands Apostel Hans Egede — vovede Livet for Kristendommens Sag i det fjerne Eskimoernes Hjem. Men endnu i sine sidste Dage var han virksom

for den grønlandske Mission. Alle de unge elskede ham, fordi de gennem Samtaler med ham lærte at kende en Aand, der var gennemtrængt af dyb Overbevisning, som altid dømte mildt om anderledes tænkende, og som aldrig gav Slip paa sit Ideal eller opgav Troen paa sit Livs Arbejde:

»Utrættelig var du; indtil de sidste Dage sad du ved Midnatslampen for dit elskte Folk, ak, du forlod dem; men dit Arbejd blev tilbage og selv i Graven er du end Algodheds Tolk,«

vidner en af hans unge Venner fra Klubben, *H. C. Sneedorff*.

Af de øvrige var vel *Scavenius* nok den, der fik størst Betydning for Klubben, idet han stadig ydede den Støtte til Udvidelse af Biblioteket.

Mange af de øvrige, der var i Klubben i de første Tider sammen med Rahbek, faldt hurtigt fra, fordi de — som *Troielerne*, *Toststrup*, *Lars Smith* og *Clementin* gik ud i Embeder udenfor Byen. Til Kredsen sluttede sig dog stadig nye, deriblandt Datidens Hofpoet, *Thomas Thaarup*, der kom hjem fra et Landophold som Hovmester hos Liljenskjolderne, og endelig hørte en stadig vekslende Kreds af Søofficerer, blandt hvilke Rahbek nævner *Chr. Højer*, *Sølling*, *Zimmer*, *Ebbesen*, *Kaas*, *Harboe*, *Wleugel*, *Hohlenberg* og *Bram* med til dem, der gav Klubben dens Liv og Præg igennem de urolige Firser.

»DOQVEN«.

D. HENRIK GERNER OG HANS MINDE
I DREJERS KLUB

DET Navn, der første Gang skulde formaa at samle Drejers Klubs Medlemmer til offentlig Demonstration og indigneret Protest mod visse Avtoriteter, var den beskedne og tilbageholdne, højt ansete og dygtige Kommandør-kaptajn og »Statens Søkrigs Fabrikmester«, *Henrik Gerner*.

Om denne Mand og hans Værk end ikke helt er forglemt, saa er det dog indenfor en snævrere Fagkreds, at hans Minde nu særlig lever; det vil derfor være heldigt i Korthed at antyde hans Liv og dets Hovedværk. Som ung Søofficer havde han ved Rejser i Udlandet særlig uddannet sine tekniske Kundskaber, og 1772 udnævntes han til Fabrikmester paa Holmen, hvor han hurtig fik alt i en bedre Skure og bort fra gammel Slen-drian. I de 15 Aar, han var Fabrikmester, udfoldede han en kolossal Virksomhed. Han

byggede 25 Krigsskibe og Fregatter, desuden mange Skibe for private Handelsselskaber, man siger 107, endvidere gjorde han sig berømt ved Pumpemaskinen i Dokken og ved at indføre en Vandrensningsmaskine, saa at Sø-mænd kunde have fersk Vand om Bord. Han forbedrede Muddermaskinen, og ogsaa paa andre tekniske Omraader var han virksom; saaledes blev en Korntørringsmaskine belønnet med en Præmie af det kgl. Landhus-holdningsselskab, for hvilket *Gerner* senere blev Formand. Videnskabernes Selskab belønnede en Maskine til Indsøers Oprensning; desuden gav han Bomuldsspinderiet i Lyngby en Tvindemaskine, den kgl. Mønt et Valseværk, Kalkbrænderiet »en Indretning, hvorved 1 Hest opvinder de Stene og Kul til Ovnen, som før maatte køres af fire«. Endvidere indførte han Lynafledere i Landet og var i Alverdens Kommissioner.

Han var en sjældent hjælpsom, uegennyttig og opofrende Mand, og hvor han var Medlem af et Selskab eller en Klub, ansaa man det for en Ære for Klubben. Da han saaledes lod sig foreslaa til Medlem af Efter-slægtselskabet, fortæller *Rahbek*, at det rundt om lød: »*Gerner*, Fabrikmester *Gerner*!« og han tilføjer: »Enhvers Haab, Yndest og Agt for Selskabet syntes at vokse. Han vilde ingen Embedspligter have; men det var ikke hans Skik at sende sit Navn i sit Sted; hvor han var, der vilde han gavne«. Og han var sikkert et Barn af sin Tid, han vilde »ikke have al Visdom indespærret imellem Studere-

stuernes skumle Vægge«, og skønt han, som *Tyge Rothe* fortæller, var saa optagen, at han maatte give Ordre, endog medens han spiste sin Middagsmad, saa fik han dog Tid til at virke i Drejers Klub, til at stifte Søløjtnantselskabet og til at samle og koste trykt og omdelt Viser blandt Sømændene. *Rahbek* fik saaledes »Vort Fødeland var altid rigt«, der oprindeligt hører til Efterslægtselskabets Gadeviser, optagen i Gerners Samling.

Søofficerer var der jo mange af i Drejers Klub, og de var alle stolte af *Gerner*, intet Under derfor, at enhver af hans Bedrifter fejredes med Glæde i Tale og Sang i Klubben. Mest af alt var hans Pumpeværk i Dokken Genstand for Beundring, og en anden Søofficer blandt Klubbens Medlemmer, *H. C. Sneedorff*, hædrede ham da ogsaa med en Vise i den Anledning, og den bar den noget ubehjælpsomme Titel:

»Vise om Her Henrik, hvorlunde han friede Rigets Stridsmænd fra en svær Trældom, de havde udstanden i mange Aar, med at skaffe Vandet ud af Skjoldungens Flyhavn, hver Gang een af Stridssnekkerne skulde flyes derinde, ved en kunstig Mølle, han byggede, der med 8 Ros i eet Døgn gjorde det samme som femhundrede Stridsmænd fordum have gjort i trende«.

Den begynder med de kendte Ord:

»Her Henrik han sidder saa tankefuld,
hans Hoved til Jorden mon hælde,
det gør hannem Sjælen saa sorrigfuld,
at Skjoldungens Stridsmænd mon trælle«.

Hvert Vers slutter med det virkelig klingende Omkvæd:

»Nu snurre de Guldhjul for Gangernes Skrid,
nu bruges kun Skjoldungens Stridsmænd
til Strid,
hil være Her Henrik«.

Igennem nitten Vers; thi vore Forfædre var grundige, gennemgaas nu Opfindelsens Betydning, og Visen ender:

»Og Møllen skal sjunge det dobbelt engang,
naar Kampenes Flamme os vækker,
naar stolt den forener sin vældige Sang
med Dannemarks sejrende Snekker:
Nu snurre de Guldhjul for Gangerens Skrid,
nu bruges kun Skjoldungens Stridsmænd
til Strid,
hil være Her Henrik!« *)

En anden, anonym, Vise fra Klubben besynger samme Bedrift i mere jævne, men betydelig mindre poetiske Vendinger som disse:

»I Dokken brave Sømand før
drog Trældoms Aag,
men brave Sømand ikke bør
som Lastdyr slæbe, til han dør.
Gud glæde den, som Ende gør
paa brav Mands Aag!
For sligt er nu vor Sømand fri,
thi Gerner ham af Slaveri
uddrog!«

Den hele Vise kan efterses i H. C. Sneedorffs efterladte Digte, samlede for Venner af Rahbek S. 162 ff.

Imidlertid rygtedes det, at *Gerner* af sine foresatte ikke behandlede med fornøden Anerkendelse, og der rejste sig en sand Storm i Klubben mod Marinens daværende Generalsekretær, Geheimeraad *F. C. Rosenkrantz*, som paa alle Maader søgte at tilsidesætte *Gerner* til Fordel for een af hans samtidige, Generaladjutant *E. W. Stibolt*. Da Chikanen tog til, tog det saa stærkt paa *Gerner*, at han blev syg. Den 26 December 1787 rygtedes det, at han »af Ærgrelse« havde faaet Apopleksi, og Natten derpaa døde han til stor Sorg for alle hans mange Venner.

I Drejers Klub vakte det Raseri; i Forvejen havde man ikke stor Sympati for de Embedsmænd, der endnu fungerede fra Guldbergs Tid; desuden var *Rosenkrantz* af den Art Adel, der var Genstand for Borgerstandens Foragt. Man besluttede sig derfor til ved *Gerners* Jordefærd at give ham en saadan Hyldest, at den paa een Gang hædrede ham, Borgerstandens duelige og bundhæderlige, men i høj Grad forurettede Repræsentant, og gav hans Modstander og Forfølger en gavnlig Lære om, hvad Folkevilje og Folkestemning betød. I den mægtige Demonstration, Klubben ved Hjælp af faa Dages Agitation fik sat i Stand d. 2 Januar 1788, viser sig tydelig den store Indflydelse, den paa dette Tidspunkt havde paa den offentlige Mening. *Rahbek* skildrer Begravelsen, da *Gerner* bares til Jorden »paa Danmarks Skuldre«, da det danske Folk overleverede

ham til Udødeligheden, medens »mangen mægtig og højbaaren Herre alt længe er undflyet sin forskyldte Skændsel i Forglemmelsens evige Nat«. Studsende saa man for hvert Skridt, man gik, Skaren vokse og vokse; med Glæde saa man endog sine Uvenner der; thi det var, som om Fædrelandet den Dag havde ophævet alt Had mellem sine værdige Sønner, og man agtede og yndede dem, fordi de var retfærdige mod Gerner. Det var et betagende Syn at se denne myldrende Vrimmel om Kisten, den blandede Skare af alle Aldre og alle Stænder, alle utaalmodige efter at blive delagtige i den Ære at have baaret denne store Mand til Hvile, alle »stundede frem mod Kisten, som hine fromme andægtige mod een dem hellig Relikvie eller som kærlige Venner mod en bortdragende broderlig Vens sidste Favntag«. Højtidelig forsikrer *Rahbek*:

»Jeg har stundom hørt Mængdens Skrig; men den Dag hørte jeg Danmarks Stemme«.

Stemningen var stærk og mægtig, Jordefærden blev, som *Storm* siger, »mere end kongelig«. Man reves om *Gerners* Billede, og Digterne skrev Sørgesange og Epigrammer.

Af disse var *Suhms* almindelig yndet, det lød:

»Paa Danmarks Skuldre Gerner bragtes til
sin Grav,
da Himlen smiled og sit Bifald gav«.

hed ved den Bevægelse, der, skønt den officielt meget uskyldigt havde til Maal at hædre en fortjent, afdød Borger, dog i sig skjulte en Braad, der maatte være krænkende for og virkelig ogsaa var rettet mod Adel og Embedsstand, mødte dog selveste Kronprinsen i Spidsen for Hof og Ministre og overværede i Sørgedragt *Ove Mallings* Tale i Landhusholdningsselskabet. Selvfølgelig var Talen her af Hensyn til de høje Personers Nærværelse noget spagfærdig; haardere slog *Tyge Rothe* til i sin Tale i Drejers Klub, og ogsaa *Rahbeks* Tale i Selskabet for Efterslægten — af hvis livlige første Afsnit en Del af Jordefærdens ovenstaaende Beskrivelse er taget — slog ret kraftigt løs paa Adelen og dens Misundere af den berømmelige, afdøde Borger. Til Klubbens Fest skrev *Thaarup* Kantaten til Syngemester *Zincks* Musik, og Theatermaler *Brun* dekorerede Salen.

Det er vanskeligt at tænke sig noget tungere i Sproget end *Tyge Rothes* Udgydelser i denne Anledning i Klubben. Man mærker, at han er en hel Menneskealder ældre end *Rahbek*, og det er drøjt at arbejde sig igennem de 66 smaa Sider, hans Tale spænder over. Mærkelig nok priser Samtiden netop denne Tale som et Mesterværk. Nu til Dags var sikkert den største Del af Avditoriet gaaet eller faldet i Søvn, inden de 2 Timer, som Foredraget allermindst maa have taget, var forbi.

Han gaar i Rette med dem, der ikke var

ved Ligfærden. Han kalder deres Syn »groveligt sløvt«. Han fortæller, at i Ligskaaren saas, fraregnet »Kongens og Fædrelandets Admiraler« »ingen Ministerskabs Mænd, ingen Riddersmænd«. Men der var saa mange, hvis »høje Geyst var landkundbar«, at det, om de eller de ikke var i Skaren, var en Bisag. Han hævder, at Land- og Søkrigens Mænd, som ellers ikke kan skyldes for at være særlig enige, her mødtes i Enighed, og derved fik *Gerner* »det Monument, han fortjente«. — Han gaar derefter over til *Gerners* Betydning og roser hans Skibe, bl. a. fordi der altid er en fin Smag og blød Harmoni i dem. Om dette Punkt siger forøvrigt *Rahbek* noget lignende, idet han hævder, at i ethvert Arbejde »ofrede *Gerner* til *Gratierne*«. — Derpaa vender *Rothe* sig med Indignation mod *Rosenkrantz*. Dette Punkt er Talens interessanteste; thi her er han Udtryk for den almindelige Mening. Han nævner ikke *Rosenkrantz's* Navn, men ingen er i Tvivl om, hvem han mener, og sikkert er der gaaet Bevægelse gennem Salen, da disse Ord faldt. Han taler om dem, der har villet mindske *Gerners* Bedrifter ved at sige, at »hans Opfund var let at finde«, og han giver rene Ord: »Skamme dig, du, der i denne Fald henrives af Drift til at mindske Mandens Ære, bøj dig hellere for hans Minde. Vil du ej det, saa skal du dog afsone, at du turde vække Mistro til deres Klogskab og Embedsiver, som havde at sørge for Søkrigs-Sagen og havde at bære Raad til dens Frem-

me ind for Monarken«. Der følger herpaa en Skildring af *Gerner* som den livsglade og arbejdslystne, hvem Virketrang ikke undede Ro, og som altid fandt sin Løn i Arbejdet selv, delte ud af, hvad han havde, og som nu er salig der, hvor »ikke Avinds, ikke Haderes Røst høres, der, hvor de haardhjertede, de utaknemlige, de lyvende og de skumlende er borte«. Han hævder, at *Gerner* havde Ret til at føle sig krænket ved den Behandling, der blev ham til Del; thi at være Kongens Mand kunde kun være opmuntrende for enhver, men at skulle være anden Mands Mand i Monarkiet, hvor er det smaat, hvor er det haanligt!« »At laane Ryg til anden Mand, saa han kan staa højt og herligen til Skue og være den ene bemærkede, medens vi ligger sammenkrympede i Mulm og Støv, det kræve ingen af dem, der har høj Gejst! Det kræve ingen af en *Gerner!*« — Gerners Værk var ikke til Skue eller Pral, men til Nytte, dette er Talens Konklusion, derfor skal man prise ham til evige Tider overfor dem, der kun vil prale med andres Arbejde.

Efter disse kraftige Ord, der desværre er vævede ind i altfor vidtløftige Detailler, slutter *Rothe* Talen med følgende overordentlig vækkende Optakt i en Henvendelse til Drejers Klubs tilstedeværende Medlemmer:

»Oplyste Mænd! Ædle Danemænd! Fædrenelandets og dets Regerings trofaste Venner! — Hvad — ikke jeg — ikke min svage Røst, men Tanken om *Gerners* Bortgang,

men Tanken om hans Borteværen har stemt Eders Hjerter til at føle i denne Stund: det har været som Troskabs Ed til Borgerdyd, og Gud, Alseeren har modtaget Eden. Derved — o, derved, mine velvillige Tilhørere! hvor har vor Samfunds Time været hellig!«

Samme Aften samledes de tilstedeværende Søofficerer og vedtog, at de i det af *Gerner* stiftede Søløjtnantsselskab vilde foreslaa at lade præge en Medaille til hans Ære. Aaret efter var Beslutningen bleven til Virkelighed. Overpræsident *v. Schack* skænkede en Fond, for hvilken der aarlig skulde slaas en saadan Skuepenge, der skulde anvendes til Præmie for den dygtigste Søkadet. *Gerners* Medaille uddeles den Dag i Dag. Den er modelleret af Ciselør *Holm*, der af denne Grund blev Medlem af Kunstakademiet. Forsiden bærer *Gerners* veltrufne Billede omgivet af Ordene: »Henrik Gerner, Fabrikmester, født 5 Juli 1741, død 27 December 1787. Paa Reversen findes en mythologisk Figur foran et Drageskib. Her læses Indskriften: »Vor Arkimedes til Ære. Af de kongelige danske Søofficerer«. Et Eksemplar prægedes i Guld til *Gerners* Enke, desuden overrakte Admiral *Fontenay* paa Søofficers-Korpsets Vegne et Eksemplar i Sølv til følgende: Kongen, Enkedronningen, Kronprinsen, Arveprinsen, Kronprinsessen, Arveprinsessen, Arveprinsen af Slesvig-Holsten-Augustenburg, Prins *Carl* af Hessen samt Geheimeraad *Schack*, Kammerherre *Suhm* (der havde forfattet Indskriften), svensk Kontreadmiral *Chapmann*,

GERNERMEDAILLEN.

Ove Malling og *Thomas Thaarup* (denne sidste havde jo skrevet Kantaten ved Klubbens Sørgefest).

I levende Live var *Gerner* den mest stilfærdige og beskedne Mand; han hadede alt, hvad der hed Spræl, og frabad sig altid officielle Æresbevisninger. Da Landhusholdningsselskabet gav ham Præmier, udsatte han dem atter til Fordel for andre; da *Rahbek* og *Pram* vilde tilegne ham en Aargang af »Minerva«, bad han bønligt for sig om at blive fri. Som *Rahbek* siger: »Megen offentlig Hæder frabad han sig, og selv den, der overraskede ham, nød han med Beskedenhedens Rødme«.

Hvor mærkeligt, at saa netop han skulde være det store Samlingsmærke, om hvilket Drejers Klub første Gang rejste Oprørsfanen imod alt det Tryk, der hvilede paa Borgeren fra oven.

Man mene herom, hvad man vil, man synes muligt, at det var usmageligt at benytte en Mands Dødsfald til politisk Agitation, *Gerners* Minde kan det *nu* ikke skade; thi havde han ikke været saa betydelig og elskelig en Person, som han var, havde det været utænkeligt, at det, der skete, kunde ske. Ej heller kunde det rent umiddelbare Udslag af Sorg, som *Rahbek* skildrer, være fremkommet: »Uventet og skrækkeligt som et pludseligt Tordenslag paa en skyfri Sommerdag lød det Sørgebudskab gennem Hovedstaden: *Gerners* Liv er i Fare. Ængstelig følte enhver det forestaaende Tab, de halv-

lægte Saar opreves og blødte paa ny. Ingen havde det Hjerte at haabe . . . Og *Gerner* — *Gerner er død!* var mødende Venners Hilsen, var den Tidende, hvormed man ilte endog halv ukendte i Møde; thi fælles Sorg forenede alle, og man fandt en Lindring i at dele sin Kummer. Ikke tror jeg, at Fædrelandet skjulte saa vanartet en Søn i sit Skød, at han skulde have hørt dette Budskab med Glæde, i det mindste vovede han ikke at vanære sig selv ved at lade den fremlyse . . . Man søgte Adspredelser for at overdøve sin Smerte, men man glemte dem straks igen for at overlade sig til den, for ogsaa der at klage over *Gerners* Forlis . . . En stor Del af den ypperlige Stand, hvis Prydelse den afdøde var, anlagde Sorg for offentlig og synlig at erkende, hvad Danmark, hvad Standen havde ejet, og hvad der var røvet os fra.

Sikkert har Sorgen hos *Gerners* nærmeste Venner været stor og ægte; ellers havde den ikke heller haft Magt til at bære denne Stemning, der opagiteredes; thi medens vi nu kun kan være opfyldt af Ærefrygt for *Henrik Gerners* Minde, maa vi dog sikkert erkende, at hans Død for Drejers Klub gav Anledning til et ypperligt iscenesat og virkelig med Energi gennemført Demonstrations- og Agitationsnummer.

KONGEN

KRONPRINSEN

BERNSTORFF

KLUBBENS VIDERE UDVIKLING

KONGENS Fødselsdag fejredes stadig som Klubbens Hovedfest i en talrig Forsamling med »Tale før Spisningen og Sange over Borde«. Grunden hertil var, at man betragtede det som den gode Borgers pligtmæssige Tribut til Borgerdyd. Naar man hyldede sin Konge, hyldede man derved det Samfund, han stod som Repræsentant for og derigenem tillige sig selv. Men idet man havde svært ved at skelne Personen fra det System, han repræsenterede, drev man det hyppig til en vammel og ganske næsegrus Dyrkelse af selve Christians Person, som ingen i Virkeligheden kunde nære nogen sand Sympati for.

Men snart var Kongefesten ikke længere den eneste Fest, selv om den en Tid lang vel nok var Hovedfesten. Der blev fundet

nye Anledninger til at faa den store Bolle paa Bordet, og det er igennem 80'erne, at Drejers Klub skifter Karakter ogsaa i denne Henseende; fra at være en stille litterær Klub, hvor Samlingspunktet netop er en Trang til at komme bort fra den larmende og altfor ødsle og overdaadige Verden med dens slappe Sæder og utilladelige Spild af Kræfter og Moral, bliver den netop et Led i Hovedstadens offentlige Forlystelser, og den bliver farlig ved, at saa mange andre Klubber, der dannes som Efterligning af den, men ikke i Værdi kan sættes ved Siden af Originalen, trækker Klublivet ned til netop det, det ikke maatte blive, endnu en Kilde til Ødelæggelse af det borgerlige Liv.

Til at begynde med søger man dog specielle Lejligheder til at solde; men snart gaar det som med Manden, der gerne vilde have sin Toddy hver Aften, men i Grunden syntes, det var for meget. Han sagde den ene Aften: »I Aften er jeg alene, Mutter, saa maa jeg have en Toddy til Opmuntring,« og den næste: »Nu da Christian er her, maa det være festligt, saa maa vi have en Toddy.« Og saa drak han den med rolig Samvittighed hver Aften. En af de Undskyldninger, man brugte i Klubben, var Velgørenheden, eller som den da kaldtes, Veldædigheden. Hver Gang man nemlig havde Fællessold, gik Bøssen rundt, og da der snart stilledes store Krav til Klubben i saa Henseende, maatte der jo en Del Punch til. Man begyndte —

som sagt — med at holde to fattige Drengébørn af Borgerstanden til Undervisning eller til et Haandværk, senere anvendte man bl. a. efter Riegels Forslag ogsaa 100 Rdlr. aarlig til St. Hans Hospital.

For at bringe de Taler, der holdtes paa Kongens Fødselsdag til »muligst Fuldkommenhed« vedtog man at lade Medailler stemple i Guld til Præmie for den bedste Tale. Paa denne Medailles Forside stod: »Sodalitium institutum mense November MDCCLXXV.«, paa den anden Side: »Sodali patriae, regis, musarum amico.« Til dens Prægning gav ikke alle Medlemmer Bidrag, men kun »Litteraturens Venner«, og disse udvidede snart dens Anvendelse, idet den blev givet i halv Størrelse for en Kantate, senere ogsaa for Sange. Da disse Sange jo gerne, naar de var præmierede, skulde anvendes paa festlig Vis, gav atter dette Lejlighed til, at man samledes om Bollen, og, som *Drejer* siger: »Morskaben ved Sang var idelig, og intet syntes at mangle til en vedvarende Glæde.«

Hidtil havde man kun skrevet Sangene af, fra nu af lod man dem trykke, »atter her gav Klubben Tonen an til at blande det nyttige med det behagelige.« siger *Drejer*. Nyttens her var, at Sangene derefter spredtes ud til andre Klubber, der fik et brugbart Materiale, som hurtig fortrængte den slettere eller i al Fald lavere Poesi. Paa denne Tid er det ogsaa, at *Tode*, hvad *Drejer*s Klubs Medlemmer idelig og idelig gentager til Klub-

bens Ros, i denne stiftede Selskabet for Efter-
slægten.

I det hele kom den gamle Enighed snart

CHR. COLBJØRNSEN.

igen; thi kunde man ikke enes om andet, kunde man dog samles om at finde Aarsag til at holde Fest. Man sang til Hæder for hver ædel Handling, for hver ædel Hædersmand, der var baade Sørgefester som Gerners og Glædesfester, f. Eks. da Bønderne rejste Bernstorff-Støtten, ved hvilken Lejlighed ogsaa Klubben, der jo bl. a. paa den Tid

talte *Chr. Colbjørnsen* blandt sine Medlemmer, holdt Fest med Taler og mange Sange. Disse spredtes over Byen og gav den bondevenlige Stemning et stærkt Stød fremad.

Som en anden Art Agitation for Bondesagen holdt man ved denne Tid, altsaa forinden Stavnsbaandets Løsning, en højtidelig Mindefest for Landmanden *Niels Lembach*. Denne var Nordmand og død allerede 1750. Han virkede som Sorenskriver i Nedre Romerrige og drev selv ivrigt Landbrug, idet han samtidig opmuntrede andre dertil ved Præmier — ret i Tidens Smag! — han oplærte Bønderne i Nærheden i Landbrug og skrev selv Digte til Bondestandens Pris. Nu blev han gjort til Helgen, og man ofrede en hel Aften paa ham baade med Tale og Sang. Her var *Wadum* naturligvis den ledende Aand.

Under alt dette hævdede man stærkt »Lighedens« Aand imellem Selskabets Medlemmer, det vil sige ikke den, der beror paa Stand og Rang alene eller Lykkens Gaver. Nej, det var ikke »Standens Lighed, men Gavnlighedens i Standen. Den Mand, der opfylder sit Kalds Pligter, og som erkender og elsker det yndige Baand, der sammenbinder alle Mennesker til enhver i sin Kreds at virke til almindelig Lyksalighed, det er vort Selskabs Mand, hans Idrætter bestemmer hans Agtelse, men i at fortjene Agtelse bestaar vort Selskabs Lighed,« deklamerer *Thaarup*.

Og han henrykkes ved Tanken om de

herlige Aftener om Bollen med Sang og Klang. »Dansk Tonekunst følger Fædrelandets Sange, vore Landsmænd lytter henrykte til, — lærer Tonerne og Ordene. — Her samles Dansk og Norsk — og Holstensk, — og Sangenes Indhold vorder Almue-Mening.« Kort sagt, her har vi hele den nationale Idyl, hvis Lovpriser Thaarup jo ogsaa var fra den kongelige Scene. Som bekendt flyttede man nu i 1790 til Efterslægtens Gaard, og her opstod de store Stridigheder om Biblioteket og Koncerterne, der førte til *Storms*, *Colbjørnsens*, *Suhms*, *Nørregaards* og mange andres Udtrædelse. Følgen af de 50's Udvandring blev, at man maatte forhøje Kontingentet, men Stemningen steg — maaske netop fordi den maatte forceres frem, saa at man nu maaske snarest var overstadig lystig. Bruddet med Efterslægtens Medlemmer bevirkede, at man i Paasken 1793 flyttede fra dennes Gaard til »Vildmanden« paa Østergade, der hvor nu City-Figuren staar. Da man ikke her fik den Plads, man før havde, maatte Koncerten hæves. Og for at alle skulde kunne samles, deltes man i Afdelinger, der hver havde deres Aften, saa at ingen Aften var fri for Selskab. Imidlertid lykkedes det jo i 1793 i Efteraaret at smelte de to Klubber sammen, saa at de fra dette Tidspunkt kom til at hedde: *det forenede Selskab*. Man havde nu to Lokaler, dels i »Vildmanden« og dels den anden Klubs paa Hjørnet af Kongens Nytorv og Lille Kongensgade; men kort

efter flyttedes den samlede Klub til Nr. 11*) paa Østergade, hvor Lokalerne var gode, men efter de store Ildebrande (Slottet 1794, Byen 1795) blev Klubben husvild. Efter lang Søgen fik man Lokaler i Vimmelskaftet Nr. 20**); men de var saa smaa, at man maatte fejre Klubbens 20 Aars Fest ude af Huset,

SLOTTET BRÆNDER.

hos Hr. Kirkerup i St. Kongensgade. Da disse Omflytninger dels vare bekostelige, dels medførte Uro og Forstyrrelse og Uorden i Biblioteket, blev man, trods de vanskelige Forhold med dyre Bygningsmaterialier og kostbar Arbejdskraft, enig om ved Tilskud fra forskellige, navnlig *Scavenius*, at købe egen Grund og bygge selv. Man fandt en Grund i Læderstræde, og her opførte da det forenede Selskab sit eget Hus,

*) nu Nr. 9, **) nu Nr. 38.

det var Nummer 29, Strand-qvarter Matrikel Nr. 31. *) Af Provinsarkivets Brandassuranceprotokol ses, at Selskabet 1797 havde Ejendommen assureret for 5500 Rdlr., i 1798 for 7100, 1803 for 12,400 og endelig 1806 for 15,700 Rdlr. Det er her i Læderstræde, at alle de historiske Scener i Drejers Klub har fundet Sted, men inden vi gaar over til at omtale Livet i Klubben i 90'erne og den nye Aand, som i dette Decennium ved den nye Generation efterhaanden vinder Sejr, er der Grund til at dvæle en Tid ved den Mands senere Gerning, hvis Navn er knyttet til Drejers Klubs, fordi han jo netop ved 90'ernes Begyndelse var bleven løsnet en Del fra Klubben og maatte søge andet Erhverv. Naar undtages en kort Tid, hvor Jacob Drejer holdt sin Skole i Admiralgade, boede han dog til sin Død i Klubbens Hus, og han var stadig en Fader for den. Den personlige Krænkelse gjorde intet Skaar i hans Kærlighed til Klubben, han fulgte den og dens Skæbne til det sidste.

*) nu Nr. 26.

Det er de tiende Syvende, Tredte og Fjerde.
 Høje, som er en meget indværende Gode det maa
 mestelige Lige Soldat mig for at vi indtjendte
 og at man kan se disse Skindstak i mig
 Stuenne maner mig at de Nytte. Jeg til
 Lige den altsaa som det er de Gode at soldat
 nu det at forelesning for de tiende som
 de forelesninge Gode af Gode, Dode og Lige
 de Gode, som vi fore og alle med fore
 gade til, og som vi i det daglige Liv vi kan
 indvænde, mig vil efter mig som mig.
 Gode de tiende som, som af de forelesninge
 og med mig Gode de forelesninge, og
 forelesninge de forelesninge.
 forelesninge nu mig Lige med mig ifald mig
 som mig forelesninge, og mig forelesninge
 forelesninge mig at mig forelesninge 8de Dage.
 forelesninge af 8de Nov: 1786. Drejer.

DREJERS FORSLAG TIL FORELÆSNINGER I EFTERSLÆGTEN.
 Originalen i Skolens Arkiv.

JACOB DREJER SOM SKOLEMAND

DET ser for en overfladisk Betragtning
 besynderligt ud, at Jacob Drejer efter
 saa mange vekslende Livskaar pludselig i
 en Alder af 48 Aar gør Springet fra Spise-
 vært til — Institutbestyrer. Dette Spring har
 imidlertid næppe været saa pludseligt, og
 Drejers Erhvervsskifte er snarere at be-
 tragte som en Udvikling af jævn Natur end
 som et Spring. Trangen til at skaffe Ung-
 dommen — Efterslægten — en Opdragelse til
 at blive nyttige og borgerdydige Mennesker,

laa jo i Luften i den Tid, og Jacob Drejer har selv været en af de ivrigste. Allerede 1781 formaar han Klubben til at yde Midler til, at to fattige Drengbørn af Borgerstanden blev underviste og opklædte, indtil de efter Konfirmationen kunde »ansættes til Haandværk.« Som man vil se, er denne Tanke nær beslægtet med selve Efterslægtskolens Ide, og det er sikkert Beskedenhed af Drejer, naar han siger, at »den talentfulde Tode, den af alle agtede og elskede Menneskeven, opfandt at stifte et Selskab, nyttigt for nuværende og tilkommende Slægt, Etatsraad *Pauli* stod ham bi, jeg med 11 andre fandt det nyttigt, og vi stiftede Efterslægtselskabet 4. Marti 1786.« Sikkert har det urolige Hoved, *Tode*, vidst, hvad han gjorde, da han henvendte sig til Jacob Drejer; thi han fandt i ham en begejstret Tilhænger og Medarbejder, der ikke bør slaas i Hartkorn med alle »de 11 andre«^{*)} lige saa lidt som Edvard Storm, der var med i det samme Antal. Det er ogsaa med en vis Selvfølelse, at Drejer slaar fast, at »havde Klubben, stiftet i November 1775 ikke været, var Efterslægtselskabet ikke til.« Disse Ord bekræfter selve Tode i sin Tale ved Klubbens 21-aarige Stiftelsesfest, naar han siger: »Jeg kommer nu til det, som har givet vort Selskab det bestemteste Værd og en Fordring ikke blot paa nærværende, men ogsaa paa senere Slægters Taknemmelighed. Hvo føler ikke, at her forstaas

*) Drejer retter selv senere i sin Tale Tallet til 17, hvilket er det rette.

det stedse blomstrende, stedse frugtbringende Selskab for Efterslægten? — Det var 17 af denne Forenings Brødre, som stiftede det for ni Aar siden. Det blev bestandig forbundet med Moderselskabet, og endnu virker en Del af dettes Medlemmer til at holde den af hint oprettede Skole i Flor.

At især denne Skole udbreder den herligste Nytte, at den baade har faaet Efterlignere og Filialer og Filialers Filialer for Ungdommen af begge Køn, at der saaledes virkes til Opdragelsens Forbedring med Iver og Held, det regne vi os billigt til en smigrende Opmuntring. Det er en Moder tilladt at bramme med Datters og Datterdøtres usminkede Ynde og skyldfri Frugtbarhed.«

At Jacob Drejer ikke var noget passivt Medlem af Selskabet for Efterslægten, det ser vi bl. a. af *Edvard Storms* Dagbøger. Allerede 1. November 1786 noteres: Møde i Skolekommissionen i Efterslægtsselskabet. »Drejer Direktør«^{*)} Og medens Tode ved sin Umed-

*) Som Bevis for Jacob Drejers pædagogiske Sans kan hans Indlæg i Spørgsmaalet om den korporlige Strafs Tilladelighed i Efterslægten anføres. Da Etatsraad Pauli har foreslaaet: »et lille Ris til en lille Dreng« — siger Drejer: »Angaaende den korporlige Straf er jeg ganske uens med Hr. Etatsraaden. Hvad Forskel blev der da paa vores Skoleindretning og andres, som vi vil forbedre, naar vi beholdt den Metode, som især virker til at gøre deres Indretning slet, skal de yngste da straks faa Lede ved at komme paa et Sted, som er dem saa nødvendig for deres Lykkes Fremme i Tiden? og kunde man vel vente, at de skulde gaa derhen med Fornøjelse, hvor saa følelige Ubehageligheder biede paa dem?

Jeg tror, naar vi faar vores Skole inddelt i 4 Klasser og altaa i det højeste 12 i hver, kan en Lærer til-

gørlighed stadig glider mere og mere bort fra Efterslægtsmændene, knyttes Drejer nærmere dertil. Bruddet mellem Tode og Storm markeres i Dagbogen paa følgende morsomme Maade:

- 1787: $\frac{24}{2}$ Tode lidt underlig.
 $\frac{3}{3}$ Todes Hidsighed.
 $\frac{10}{3}$ Tode var gal i Skolen.
 $\frac{24}{3}$ Tode atter forløbet sig.
 $\frac{25}{3}$ Tode ser ikke til mig.
 $\frac{30}{3}$ Tode blid igen.
 $\frac{5}{4}$ Tode vil ikke læse.
 $\frac{6}{4}$ Tode uden Tvivl rent fra Forstanden.
 $\frac{7}{4}$ Tode dog læst.
 $\frac{11}{4}$ Tode gal i Mødet.
 $\frac{19}{4}$ Tode var rent gal og malicieux.
 $\frac{20}{4}$ Tode var hos T. Bruun og var rase, men blid igen om Aftenen.
 $\frac{26}{5}$ Tode ses nu aldrig.
 $\frac{30}{11}$ Vished om Todes nye Skole.
 $\frac{3}{12}$ Todes Skole indviet.

lige med Inspektøren gerne faa Magt med Elevernes Uartigheder uden Sværds slag, og naar Børnene bliver Tid efter anden vant til den fornuftige, kærlige Omgangsmaade, og derved fatter Godhed for deres foresatte, kan en vred Mine eller Ord udrette mere end Hug, og naar man tillige indfører det til Regel, at Forflyttelsen skal ligeledes komme an paa, hvorledes de har opført sig, som paa, hvad de har lært, og dette toges i Betragtning ved Præmiernes Uddeling, og man tillige bliver ved at meddele Forældrene hver Uge Konduite-Listen, saa vil alt dette vist virke mere end korporlig Straf; og for at gøre det endnu lettere at styre dem, holder jeg for, man maa anordne: at i Læsetimerne og imellem dem skal hver Klasse blive i sit Værelse. Kunde nu alt dette ikke hjælpe, og der dog fandtes den, som var ulydig, da af Skolen med ham !*

Denne nye Skole var en Pigeskole, oprettet efter Drengeskolens Mønster, Moderskole til de saakaldte Døtreskoler.

Ganske modsat gaar det med Drejer. Han er i Besiddelse af en overlegen Ro, og hvad han en Gang har faaet Interesse for, svigter han ikke. Straks kaster han sig ind i Arbejdet for Efterslægten, og han nøjes ikke med passivt at være Direktør. Medens *Tode* og *Pauli* tager kraftigt fat straks, men begge, hver af sine Grunde, snart svigter, ser vi stadig *Jacob Drejer* ved *Storms* Side. I dennes Dagbøger staar hvert Øjeblik: »*Drejer* var her«. Desuden har naturligvis de to mangan en Aften drøftet de fælles pædagogiske Interesser i Klubben, naar *Drejer*, der jo som Vært ikke kunde høre til nogen enkelt Klike, satte sig hen til *Storms* Bord.

Den første aktive Støtte, *Drejer* ydede, var, at han holdt Forelæsninger for de unge. Angaaende disses Emne ved vi fra *Drejers* egen Pen, at han søgte at gøre det til Stof for Undervisning, som senere mest kunde faa Anvendelse i det praktiske Liv. I Efterslægtskolens Arkiv*) findes hans Tilbud, der lyder:

»At vide de Tings Oprindelse, Tilvækst og Anvendelse, som er mest nødvendige for det menneskelige Liv, holder jeg for ej ubetydeligt, og at man kan faa denne Kundskab i Ungdommen, er til Nytte. Jeg tilbyder altsaa herved det ærede Selskab at holde en Art Forelæsninger for de unge over de

*) Se Faksimilen oven over dette Afsnit.

forskellige Sorter af Spise, Drikke, Klæder etc., som vi først og fremmest trænge til, og som vi i det daglige Liv ej kan undvære; jeg vil derfor efter Evne vise, hvorledes de Ting ere, og ved hvis Hjælp de fremkomme, og hvorledes de tilberedes«.

Det er ikke alene denne praktiske Ide, der er som født af den Tid, Drejer tilhører, der gør ham Ære, men ogsaa Maaden, hvorpaa den udførtes. At hans medfødte Beskedenhed og ligefremme Jævnhed maa have lagt ham Ordene paa Læben i en saadan Form, som de unge kunde fatte og føle sig tiltalt af, det kan vi slutte af Sproget i de faa pædagogiske Arbejder, der eksisterer fra Drejers Haand; men vi har ogsaa fra betydelige Mænd i hans Samtid Vidnesbyrd derom. Saaledes siger en Recensent af hans Læsebog i »Lærde Efterretninger« 1792 Nr. 16: »Rec. ved tillige det gode om ham, at han har holdt og formodentlig endnu holder nyttige og morsomme Forelæsninger for Børn i Efterslægtselskabet. For nogle Aar siden blev disse hans Forelæsninger enstemmig roste for Recensenten af de bedste Dommere; fornuftige Børn af forskellig Alder og Tænkemaade«.

Og selve *Tode* siger Aaret efter i Iris IV Del S. 102 i en Anmeldelse af Drejers Bibelhistorie: »Han har bidraget meget til Undervisningens Forbedring ved sine lige saa fattelige som nyttige Forelæsninger i Efterslægten«.

Selskabet for Efterslægten havde blandt sine første Planer ogsaa den at udgive Lære-

bøger efter de Principper, som Skolen arbejdede for. Det henvendte sig derfor til *Jacob Drejer* for at faa ham til at udarbejde en Dansk Læsebog. Han gik med Iver og Lyst til Værket, og til Trods for, at det skete paa en Tid, da han var stærkt optaget baade af de nævnte Forelæsninger, af Livet i Klubben, der netop da stod i sin fulde Udviklings Flor og nok kunde kræve sin Mand, og af Arbejdet som Selskabsvært i den Forstand, at han ledede Beværtningen, saa lykkedes det ham dog at skabe den mest karakteristiske Bog, der foreligger fra hans Haand, et Arbejde, der tegner os *Drejers* pædagogiske Profil ganske klart og tydeligt. I 1789 udgav han nemlig:

LÆSEBOG FOR BEGYNDERE.

Trykt paa Efterslægtselskabets Bekostning, sælges uindbunden for 6 Sk.

Af denne for sin Tid mærkelige Bog findes endnu et Eksempplar paa det store kgl. Bibliotek, hvorimod Universitetsbiblioteket ikke ejer den. Den bærer ikke *Drejers* Navn paa Titelbladet, men baade Anmelderen i »lærde Efterretninger« og senere *Tode* nævner ham som Forfatteren. Af dens Fortale vil man se noget af dens Princip:

»Man har troet, at ved al Undervisning er det den letteste Maade at bibringe Lærlingen det, han skal lære, naar man kan tale om det, man underviser i. Man har derfor straks begyndt med *Stavelser*, hvorom det mindste Barn endog kan have noget

Begreb. *Mad* f. Eks. kender ethvert Barn og ved, hvad Nytte den er til, og man tror, at disse 3 Bogstaver, hvoraf denne Stavelse bestaar, kan læres ligesaa hastig (da Tingen lader sig begribe) som et Bogstav, hvorom man ej kan give noget Begreb. For at vænne Øjet Tid efter anden til at se flere Stavelser paa een Linje, har man lidt efter lidt sat flere Stavelser i Rad, og for ligeledes at gøre Barnet efterhaanden bekendt med Ord af flere Stavelser uden at bibringe dem det for hovedkulds, har man udvalgt to Stavelser efter de Enstavelses-Ord og siden tre Stavelser. . . . For at skaffe en lettere Læsning i sammenhængende Stil har man i de første 8 Blade af Fortællingen betjent sig alene af Tostavelsesord, siden har man ikke brudt sig om denne Tvang, da der ikke tvivles om, at, naar Barnet først saa længe er kommet i med at læse, vil det ikke siden være vanskeligt for det at læse Flerstavelsesord.«

Som man vil se, er der allerede i denne Redegørelse for Bogens Plan et godt og sundt pædagogisk Sving. Der siges Ord og Sandheder, som vi endnu den Dag i Dag kæmper for, hvilket iøvrigt er en Bemærkning, som i endnu højere Grad kan siges at gælde om *Edvard Storms* fortræffelige Skoleplan. Men endnu mere forbavset bliver man ved Gennemlæsningen af den Fortælling, der afslutter Læsebogen. Et kort Referat af Indholdet vil give et Begreb om dens Art og Hensigt:

En Mand, som hedder Thorbjørnsen og ejer en Gaard paa Landet, har en huslig Kone, og disses Økonomi og Børneopdragelse skal give den læsende Ungdom et kort Begreb om Husbygning, Brødbagning, Ølbrygning, Smørkerning, Ostelavning, Fjerkræets Røgt og Pleje, Slagtning, Mads Tillavning, Ager- og Havedyrkning, Biernes Pasning, Hør- og Hampeavl, landlige Vinterarbejder og al Slags Haandgerning. Dernæst køber Faderen en forfalden Bondegaard, hvis Jorder han lader udskifte og bygge Huse paa til en Bødker, en Tømmermand, en Hjulmand og en Smed, og ved Beskrivelsen heraf faar Børnene Undervisning i disse 4 Haandværk. Paa en tiloversbleven Lod bygges Hus til en Skoleholder. Han skal lære Husmændenes Børn at læse, skrive og regne og de første Elementer af Agerdyrkning, som han skal demonstrere paa egen Jord. En Præst skaffer en dygtig Bondekarl hertil, hvem han oplærer paa et Aar til Embedet. — I Nærheden af Thorbjørnsens Ejendom ligger en Søkøbstad; derved faar Børnene Oplysning om adskillige andre Haandværk og Kunster, der ikke er kendt paa Landet, og desuden Oplysning om Skibsbygning, Skibsføring o. m. Desuden gøres Børnene gennem Forældrenes Fortællinger stadig opmærksomme paa al Tings guddommelige Ophav og faar derved de første Vink i Kristendommens Indøvelse.

Af denne Redegørelse vil enhver let se, at *Drejer* gennem denne Fortælling i Grun-

den har givet det samme, som han antyder i sit Tilbud om Forelæsninger i Efterslægtsselskabet. Sandsynligvis er dette netop en af hans Forelæsninger.

Fortællingen er skreven i et udmærket og letflydende Sprog, kun enkelte Ord af rent fyensk Oprindelse fandt ogsaa Samtidens Kritik at burde anholde f. Eks. en Lykke = Toft eller Vænge, en Slyde = et Høloft, Hældefanget = det Sted indvendig i Huset, hvor Loft og Tag forenes, Gørn = Uldgarn o. s. v.

Det er imidlertid ganske sikkert, at denne Fortælling i en noget moderniseret Form, det vil sige, naar Sproget var rensset for Archaismer og noget af det tendentiøst-moraliserende, som var Tiden ejendommeligt, var taget derfra, med udmærket Resultat kunde anvendes i vore moderne Læsebøger. Hist og her har man under lignende Arrangement forsøgt at give en Fremstilling af praktisk Virksomhed for Ungdommen, men der eksisterer næppe en saa alsidig Skildring, holdt i saa barnlig Stil som *Jacob Drejers*, og det var berettiget, naar en Anmelder i *Lærde Efterretninger* senere udtalte det Ønske, at »den brave Her Drejer, som saa godt forstaar, hvad Børn kan lide, maatte give nogle Blade med smaa Fortællinger foran den lange i næste Udgave« — som aldrig udkom. — Man vil altsaa se, at Pædagogik ikke var noget helt nyt for Jacob Drejer, da han 1791 opgav sin Stilling som Spisevært og blev Skolemester. Skal man slutte fra en Udtalelse af *Rahbek* i en

Artikel i *Tilskueren* den 15. Sept. 1791 — en Artikel, hvis Ros af Drejer *Edvard Storm* med Glæde noterer i sin Dagbog samme Dag, saa har Tanken om et mere samlet og intensivt Skolearbejde ikke været den brave Klubvært fremmed, inden han tog den Beslutning selv at holde Skole. Rahbek siger nemlig i en Note til en Artikel om Opdragelse og Opdragelsesinstituter: »Jeg maa ikke undlade ved denne Lejlighed at takke inderlig Her. Professor *Tode* for den Berømmelse, han for ikke længe siden offentlig har tildelt denne vor gamle nidkære og heldige Medarbejder i Efterslægtsselskabets Skole; denne Mand, der saa ganske er skabt til Ungdommens Undervisning, og det i Ting, som de saakaldte lærde intet vide af, og som det dog er saa uundværligt at vide. Jeg kan ikke nægte, at uagtet al den grundede Højagtelse, 4 Aars Medarbejdning i Efterslægtsselskabet har givet mig for min gamle Ven Ribers pædagogiske Duelighed og Indsigt, uagtet min fuldeste Overbevisning om hans værdige Kollegas Fortjenester, kan jeg dog ikke undlade at beklage det som et virkeligt Savn for Skoleholder-Seminariet, at det ikke tillige kunde forvise sig en Drejer. Her vilde han netop have forvisset sig et Sted, hvor han kunde have stiftet alt det Gavn, han har Evne og Vilje til. Jeg tror ikke at behøve Undskyldning for denne Note; at yde en beskeden ukendt Fortjeneste vedbørlig Pris, tror jeg een af *Tilskuerens* helligste Pligter.«

Man kan jo i al Fald have Lov til at formode, at Drejer har været blandt Ansøgerne til den Stilling som Andenlærer ved det nylig oprettede Blaagaard Seminarium, som hans Ven Riber fik i Begyndelsen af 1791.

Imidlertid er det sikkert, at Jacob Drejer den 2. Maj 1791 aabnede sit Institut i Efterslægtsselskabets Forhus, uden at der paa nogen Maade kan være Tale om, at der heri kan have ligget nogen Tanke om Chikane eller Konkurrence med den ældre Skole, selv om det var Efterslægtsselskabets Medlemmer med Storm iblandt sig, der arrangerede den store Udvandring af Drejers Klub og foranledigede hans Afgang fra Værtsskabet i Klubben.

De to Skoler ligner ikke heller hinanden. Naar der i nogle af de kortfattede eksisterende Biografier af Drejer om hans Skole staar: »som dog aldrig opnaaede stort over en Snes Elever,« saa ligger der heri noget af en Misforstaaelse; thi Drejer indrettede sit Institut paa 24 Elever, hvilket Antal han havde lige til sin Død, og han vilde ikke have flere. Sagen var, at hans Institut hørte til Opdragelsesanstalterne, hvor han endog undertiden havde Eleverne boende hos sig. Collegialtidende 1802 giver følgende kortfattede Skildring af Drejers Skole:

Oprettet 1791 af sammes Bestyrer, Litteratus*) Jacob Drejer. Begyndelsen skete med

*) D. kaldes hyppigst Litteratus. Naar han i Dødsboskiftet efter ham gøres til Institutbestyrer *cand. theol.* J. Drejer, er dette urigtigt; thi han har aldrig taget theologisk Attestats.

16 Lærlinge, i en kort Tid steg de til 24, og til dette Antal har Bestyreren bestandig indskrænket sig. Af disse er nu 1 Pensionær og de øvrige Elever. For disse betales 30 Rdlr. aarlig. Institutet er inddelt i 2 Klasser, nemlig en Præliminær-Klasse for Begyndere og en for de ældre. Læretimerne er daglig 6—7. Undervisningen besørges af Bestyreren, hans Datter og to Medarbejdere, den bestaar i Religion, Historie, Geografi, Regning, Skrivning, Latin og Græsk, Tysk, Fransk, Naturhistorie, Anthropologi og Tegning. Blandt dem, der nu er i Instituttet, udmærke sig tre.«

Allerede 1792 kommer Jacob Drejers anden pædagogiske Bog: »Bibelen i kort Udtog, især til Ungdommens Brug«. Om denne Bog maa vi indskrænke os til at tro paa Todes Ros i »Iris« 1793 IV, S. 102, der priser Drejer »for hans gode Ide at pille Kernen ud af en stor Skal og give os Bibelens væsentlige Indhold«, og lade være med at stole paa Recensenten i »Lærde Efterretninger«, som ikke er fuldt saa fornøjet med den; thi samme Anmelder er øjensynligt af den Art, som vil finde Indvendinger overalt, siden han som den eneste, han ved mod den lange Fortælling i Læsebogen, anfører, at Hr. Thorbjørnsen ikke burde gemme sine Æbler paa et Loft, men i en Kælder; thi der bevares de hødre mod Frost. — Bibelhistorien eksisterer næppe mere.

Hermed ophører Drejers Undervisningslitteratur; men han gaar nu op i sin Skolegerning, som han røgter til sin Død. I »Ege-

ria«, et Fjerdingaarsskrift for Opdragelses- og Undervisningsvæsen i Danmark og Norge, redigeret af Fr. Plum, Sander og A. K. Holm, har han imidlertid i 1805 givet os nogle af sine pædagogiske Anskuelser i en lille Artikel: »Strøtanker om Opdragelse og Skolevæsen«. Selv om disse Strøtanker netop er meget spredte, viser de dog deres Forfatter som en stor Ven af Børn og en omhyggelig Vejleder af disse. Han indleder med et Par Bemærkninger om sin Undervisningsmetode. Han lader sine Elever oversætte skriftlig i alle Sprog, saa snart de har forstaaet lidt deraf. Derved faar de Øvelse i Ortografi og i at skrive paa egen Haand og nødes til at tænke. De levende Sprog begynder han med Læsning i Bogen og straks oversættes der med en Grammatik ved Siden. Han tror ikke, at det er godt at udsætte Grammatiken. Naar Eleverne kommer ud over Begyndelsesgrundene, lader han dem undervise af en indfødt Lærer.

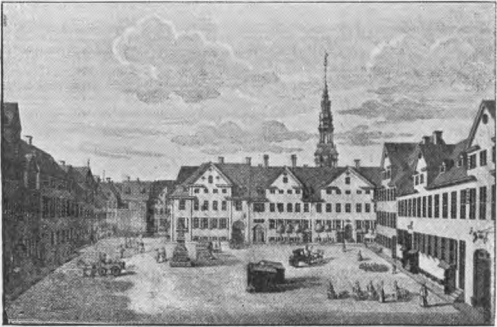
Hans Opdragelse af de Børn, der bor hos ham, sysselsætter ham og hans Kone fra Morgen til Aften; men hans Opdragelse er ikke indrettet efter Læreanstalters, men efter huslig Skik. De skal se saa meget af Livet, at de ikke, naar de kommer ud, tror sig hensatte til en anden Klode. Han ivrer mod »Lækkerheder og Slikkeri« og deraf følgende Bytteri mellem Eleverne. Han er bange for for mange Forlystelser og hader »pyntelige Dragter«. Han holder ikke af de store Petitmâitres, men endnu mindre af de

smaa; ej heller kostbare Foræringes passer for Børn. Han uddeler ikke Præmier blandt sine Elever, fordi han kender Lykketræffet ved en Eksamen og ved, at Præmier skaber Misundelse, en Lidenskab, som han ønsker maatte være »langt, langt borte fra det menneskelige Selskab.« Han vil helst følge den simple Naturs Anvisning og ikke give Børnene for mange Ting i Hovedet paa een Gang, Forstanden kommer dog først med Aarene. Han ivrer mod mange Forældres Overdaadighed i Levemaade, hvorved de forvænner og ødelægger deres Børn. Og til Slut retter han et skarpt Angreb paa Børnenes Fødseldags-Højtideligholdelse. Thi hvad er Følgen? Dagen efter, eller rettere Andendagen efter, thi den første maa der hviles efter Uroen — ser man den lille komme frem, stolt af de mangehaande, ofte kostbare Foræringes. Med et Uhr i Lommen, en Souvenir i Brystet og Lommerne proppede med alskens Ting er han ikke lidet ophøjet over sine Meddisciple. Megen Tid spildes baade for Fødseldagsbarnet og andre Børn. Den lille Herre maa have Selskab, som bestaar af Skolekammerater, og disse maa saa ogsaa have Frihed for Skolen. Hele Skolen kan ikke bydes, der vælges, de ikke budne misunder de budne. Dette foranlediger Uenighed. Men de budne skal invitere igen, og paa denne Maade spildes altfor meget af Skoletiden.

Penge maa Børn ikke gerne have. De bruger dem til at gaa paa Konditorier og

til Restavratører, Pengene spildes, og Sæderne vinder intet ved en Konversation, der ikke passer for deres Alder.

Gør et Barn af saadanne Grunde ingen Fremgang, begaar disse Forældre, som giver deres Børn disse Friheder og Adspredelser, den Synd med de andre, at de tilskriver Læ-

GADEPARTI FRA JAC. DREJERS TID.
(Gaabrødretorv).

rereren saadanne Børns Forsømmelse og Uvidenhed.

Mange af disse Bemærkninger er talte ud af en Nutids-Lærers inderste Hjerte, og de viser os, at Jacob Drejer ikke ved en Tilfældighed, fordi han pludselig ved en Revolte i Klubben stod uden Beskæftigelse, blev Skolemand, men at han længe havde udviklet sig dertil, og at han fra Fødselen af havde medbragt de Evner, som ingen Eksamen og intet Studium kunde have bi-bragt ham, det nemlig, at han forstod Børn, elskede dem og gik op i sit Arbejde for

dem, idet han gik ind paa deres Tankegang og talte til dem i et Sprog, de forstod, og om Ting, de trængte til; mild og god, som han var, har han, hvis Navn hidtil har været glemt som Pædagog, fordi det var knyttet saa stærkt til hans mere offentlige Virksomhed i Klubben, sikkert ogsaa været sin Tids og sit Fædrelands gode og nyttige Søn, og han har haft det tilfælles med mange af det »oplyste« Tidsrums bedste — han tænkte aldrig paa sig selv, havde skrevet Uegennyttens paa sin Fane, og derfor døde han ogsaa som en fattig, men overordentlig lykkelig Mand!

JENS BAGGESEN.

BAGGESEN.

DEN bevægelige, elskværdige og uberegnelige Baggesens Forhold til Klubben er ganske lige saa lunefuldt og foranderligt, som han selv. Snart er han Potte og Pander, man synger hans Sange og jubler hans Navn, man søger hans Selskab og vil helst gøre ham til Direktør, hvad han dog sikkert aldrig havde egnet sig til, snart er hans Navn den røde Klud, der hidser de stridende Parter mod hinanden, saa der staar

Gny af Striden, snart er han atter de unges Løsen, naar de vil vise deres Overlegenhed overfor de forrige Magthavere i Klubben. — Men altid staar han halvt udenfor det hele. Han bliver aldrig Inventar i Klubben, det er ikke ham selv, der intrigerer eller danner Parti; om ham og hans Navn skændes og slaas man; men hans Person tilhører absolut ikke Klubben, han bliver ingensinde virkelig Klubgænger eller nogen virkelig alvorlig Tilhænger af Klubvæsenet. Dertil er han for meget en farende Svend, og Osen fra Bollen og Dampen fra Piberne bliver aldrig tiltalende for den spæde, lidt jomfrunalske Digter.

I sine unge Dage, da han i Midten af 80'erne af den Pram-Rahbekske Vennekreds føres ind i Klubben, betragtes han af de ældre som en Mærkværdighed, alle maa lære at kende, og en bedre anbefaling end det Pramske Venskab kunde han vel næppe møde med i Jacob Drejers Kreds. Men der bliver altid noget fremmed og uforstaaeligt ved ham, som gør, at ingen, selv om de føler sig nok saa betagne i Øjeblikket af hans bestikkende Elskværdighed og selskabelige Talent, helt med Venskabs Varme kan slutte sig til ham; de saa i ham, hvad Pram har givet Ord: »en underlig, enthusiastisk, melankolsk, ubeskrivelig En.« Man beundrer ham og forkæler ham i denne første Periode af hans Digterbane, og man forkæler ham, fordi man uden at forstaa, hvad det er, føler, at han rummer en Del ud over det

sædvanlige, noget, der fører længere frem, end Klubmedlemmernes indskrænkede Horisont tillader dem at se. Men derved bliver han dog den fremmede Fugl, som man mere værner for dens Sjældenhed, end fordi man helt forstaar at værdsætte dens Sang, i hvis Toner der er saa meget nyt, at det klinger helt fremmed til Tider. Den lyder mere frigjort, mere flydende og klangfuldt end de andres, de maa nødvendigvis føle deres tamme Kvidren noget klangløs i Sammenligning med de Triller, der leger i det Baggesenske Sprog, de maa føle sig som de Litteraturens Graaspurve, de i Virkeligheden er.

Vel kunde han selv berømme de gamle Sangere; med Tidens Trang til at parallelisere, en Trang, der ofte falder ganske kejtet og naivt, kan han kalde Rahbek Danmarks Anakreon og berømme hans Drikkeviser som »Mesterværker«, men han mener jo ikke saa overvældende meget dermed.

Allerede tidligere under Afsnittet om den store Bolle er det ved Omtalen af Sangen: »Lad Herman v. Bremere kives«, — denne maa føjes til den Række Viser, Aug. Arlaud i sine Noter til Digtene S. 291 nævner som skænkede Drejers Klub, da den findes optagen i Klubbens allerførste Visesamlinger, — paavist, hvilken sproglig Befrielse den baggesenske Poesi betyder for Litteraturen; men ogsaa paa anden Maade føler man og maa man i Klubben have følt noget fornyende og forfriskende i de baggesenske Sange.

Den første Sang, han skænker Klubben,
er skrevet 1785 og er den velkendte:

Det gaar saa herligt over alt,
hvor man sit Øje vender,

Man sporer ganske vist heri det Rah-
bekske Forbillede, i det allerførste Vers' fire
sidste Linier:

Rejs, hvem der vil, med Montgolfier
for nye Verd'ner at bese o. s. v.,

der har sit direkte Forbillede i Rahbeks:

Ej heller rejser vi herfra
med Nordenskjöld til Afrika etc.;

men et Vers som følgende kunde hverken
Rahbek eller nogen anden af de ældre med
deres bedste Vilje have gjort ham efter:

Det gaar saa godt i Byen her;
Konserter, Klubber, Baller,
Komedier og andet mer
i dejlig Mængde falder.
Man hopper om fra Dør til Dør,
man gifter sig og Bøger gør,
man puffer, drikker, ler og dør,
naar Død og Doktor kalder.

Man kan derfor saa godt tilgive den unge
Begynder, at han forfalder til at ende sin
Vise i det gamle Trav:

Min Sang er Glædens sande Lyd;
 mit Bud er mild og munter Dyd;
 mit Ønske: hele Verdens Fryd;
 min Mening: Tossen græde!

Allerede i den næste Drikkevise: »Skaal for den Elskede« er der noget bedaarende ungdommeligt friskt og fint, som ikke har klinget med i Tonerne om den store Bolle tidligere. Desuden er der i sidste Vers et Skælmeri i Udeladelsen af det Navn, som enhver opfordres til selv at sætte ind, da han skal nævne sin Piges, som virkelig er nydeligt og elegant:

Ingen af os her sig skamme,
 hvis hans Sjæl er Dydens Ven,
 ved en ren og ædel Flamme
 og den Mø, som tændte den.
 Ud med Navnet. Ingen svige!
 Lev — — — lykkelig!
 Himlen give dig, min Pige,
 den til Mand, jeg ønsker dig!

Fuldstændig Baggesensk i Form og Tanke er allerede den næste Vise: »De skønnes Skaal«, sunget samme Aar paa Klubbens 10aarige Fødselsdag. Man lytte blot til et Par Strofer som disse:

Du, som i Hymens lyksalige Kæder
 ved en Venindes fortrolige Barm
 nyder en Forsmag paa Himmelen's Glæder,
 glemmer hver Sorg i den yndiges Arm,
 skøn glad paa din Lykke! tag Glasset og pris
 den Engel, som skabte dit Paradis!

Du, som med Haabet ved Siden fremiler
 glad mod din Elskovs dig vinkende Maal,
 trodser hver Hindring, saa længe hun smiler,
 drukner i Kys hver Besværligheds Skaal,
 lyksalige Broder! den Sang være din.
 Hver Broder en Donna sig vælge som min!

Den sidste Sang, Baggesen har skrevet
 for Klubben, er en Del Aar yngre, nemlig
 den bekendte Slutningssang:

»For at være, som man bør,
 Venner, bør man drikke,
 Bollen rent maa tømmes, før
 bliver man det ikke.«

Den er kaad, skælmsk og fin, en ægte
 Drikkesang, og alt, hvad de andre, selv
 Oehlenschläger, i sine Klubviser gør plat
 ved at sige, glider til den baggesenske Harpe
 yndefuldt og nydeligt.

Naar Oehlenschläger humper paa fire:

Velan, vi vil ej heller Saften spare.
 Kun den, som drikker nu, er klog og vis,
 thi Brødre, vid, paa Vinens Dunster fare
 vi alle levende til Paradis,

saa danser Baggesen legende og let i klin-
 gende Rytmer i Ordene:

Hver af os er Bollen huld,
 alle Bollen hulde,
 jeg er fuld, og du er fuld,
 vi er alle fulde.

Man kan heller ikke tænke sig noget mere massivt i en Drikkevise end de oehlen-schlägerske Linier:

Thi lader os samtligen skraale
om Piger og Venskab og Puns,
saa meget, som Halsen kan taale,
og lad os saa drikke til Bunds.

Der er meget mere Luft og Frihed i Baggesens Konklusion:

Øser, drikker, skænker i,
drikker alle, drikker!
Hisset er den Krog, hvori
Desertøren stikker.
Se, her er han, Bollen tom!
Tralle, ralle, ralle,
Punchen gik, Forstanden kom,
ædru er vi alle!

I det hele taaler Oehlen-schläger som Vise-digter jo aldeles ingen Sammenligning med Baggesen, der i al Fald i Drejers Klubs Tider og langt efter dem er Danmarks uovertrufne Mester som Versekunstner i denne Genre.

Saadanne Aftener, hvor Baggesens Viser blev sungne i Klubben, var han Midtpunktet for det hele, man flokkedes om ham, beundrede hans Vid og hans Aands mærkelige Smidighed, hvorledes han kunde gaa ind paa alle Emner og tale med om alt, og det var jo intet Under, at ingen af de brave Parykker stak dybere i ham og følte, hvor snart der var Bund i hans Viden, og hvor

lidt der var Bund i hans Karakter. Om Oehlenschläger end var tungere, var der dog solidere Tømmer i ham.

Som den rastløse Bi, Baggesen er, flagrer han jo ogsaa snart bort fra de ret farveløse Blomster i Klubben, ud i Adelsens rige Solskin, hvor der er mere Honning at hente. Intet Under, at der saa er Bitterhed imod ham hos dem, han forlod. Da Vennernes Misfornøjelse første Gang bryder ud i lys Lue, dengang Striden om »Holger Danske« raser i 1789 og 1790, føres Forpostfægtningerne mod Baggesen ogsaa fra Drejers Klub, og selvfølgelig er den intrigante Rahbek her som en Fisk i Vandet. I sit store Opgør med den gamle Tid, hvor Baggesen i 1807 i »Min Genganger og jeg selv« siger Rahbek Tak for sidst for saa mange Ting, er det sikkert ogsaa med Henblik paa sin Ungdoms Tid i Drejers Klub og det saa hurtig efter den fra Klubben stammende Overfald — thi som andet kan man ikke stemple det — at han udbryder:

— Man tror, at jeg begynder
 alvorlig at omvende mig
 fra den af alle mine Ungdomsynder,
 som, skønt den største, man fandt elskelig:
 den nemlig mig for let at lade hilde;
 for let at tro mig yndet hist og her
 for let at tro mig agtet her og der,
 og som en Nar min Tid og selv mit Vid
at spille,
 hvor Venskab aldrig var, og Venskab
aldrig er«.

Man forstaar saa godt disse Ord og føler fuldt ud med Baggesen. Thi han havde Ret til at føle sig krænket om ikke for Angrebene, saa i al Fald over den Maade, hvorpaa de første af dem praktiseredes ud i Verden.

Naar der var noget, der vedrørte Teatret, saa var Rahbek jo altid paa Tærne, og kunde han komme Opera-Genren til Livs, gjorde han det af et godt Hjerte. De begyndende Angreb paa den baggesenske Muse var naturligvis et velkomment Stof til Samtale i Klubben, og en Dag samledes en Del deroppe, og ved et Glas Vin lavede man nu følgende Epigrammer, hvoraf de første var skrevne paa opgivne Rim:

»Den Holger Danske fik du færdig i en Ruf,
snart Erik Ejegod skal færdig være,
den Hastighed gør dig i Sandhed Ære,
men gør dit Arbejd dig det samme? — Uf!«

»Hos Wieland *), kære Ven, du tog en Del
paa Puf,
hos andre Godtfolk du og melet har din
Kage;
ifald enhver af dem vil hente sit tilbage,
beholder du dit Hop, Sa, sa, ga, ga og Uf!«

Den Helt er ejegod; med Grund du ønske
maa,
dit Publikum maa være ligesaa.

*) Stoffet er som bekendt taget af Wielands »Oberon».

Du røver Lok og Kys og Tand,
 kort sagt, du nytter, hvad du kan,
 men dette tør jeg love dig,
 at ingen tør fordriste sig
 at røve nogen Ting fra dig.

O, Herregud, hvor maa de Muser være smaa,
 de gaar i Ledebaand og la'r sig klæde paa.

Ja, du var bleven fri for alskens Snak og
 Klaffer,
 i Fald du bleven var saa tavs som Langu-
 laffer *).

Den gamle Holger slog utallige ihjel,
 men denne har en mer medynksom Sjæl.
 Til Dødens Broder han dem blot vil over-
 give,
 og naar man sover kun, saa bli'r man dog
 i Live

Nej, Holger, din Forfatter maa
 til Badet næste Sommer gaa,
 og naar han kommer hjem igen,
 da skrive smukt en bedre een.

Disse ikke overvældende vittige Epigram-
 mer gjorde Lykke i Klubben, og Rahbek, der
 var Hovedforfatteren, idet han har skrevet
 de fem, maatte idelig gentage dem for Med-
 lemmerne, hvilket viser, hvor gerne man un-
 dede Baggesen denne Tort i Klubben. At man
 saaledes i en glad Time ved et Glas Vin gjorde

*) En stum Person i Holger Danske, Prins af Li-
 banon.

sig lystig over et svagt Arbejde, der var opført paa Scenen, og som desuden hørte til den af Rahbek saa stærkt bekæmpede Opera-genre, var der i og for sig intet ondt i, især, hvis Versene havde været noget morsommere og var blevne indenfor Klubbens fire Vægge; men en skønne Dag — den 20. April 1789 — stod de at læse som »indsendte«, men uden Forfatter-angivelse i »Aftenposten«, et Blad, der var redigeret af Balling og nød meget ringe Anseelse iblandt Datidens Publikum. Alle beskyldte Rahbek for at have spillet Redaktionen dem i Hænde; i alt Fald har han ikke gjort det personligt, men Forargelsen imod ham var saa stor, at han fandt det sikrest at værgе sig. Her stod virkelig noget af hans litterære Prestige paa Spil, og *Pram* og *Tode* var rasende over det skete, derfor sendte han i sin Kvide Baggesen følgende:

P. M.

En særdeles ubehagelig Omstændighed nøder mig til at gøre dig jo før jo hellere følgende Erklæring:

Din Holger Danske er altid forekommet mig at være under en Mands Værd, hvis første Arbejder lovede Danmark een af dets vittigste, ædleste og værdigste Digtere. Varm endnu af dette Stykkes første Læsning var jeg mellem Venner, og min Bitterhed over dette Baggesen uværdige Produkt udgød sig i adskillige Sarkasmer, som bragte os paa det Indfald at

epigrammatisere dem. Pudserligheden i nogle af disse gav Anledning til, at dette Foretagende rygtedes; jeg har nogle Gange ikke kunnet undslaa mig for (!) at citere enkelte af dem memoriter for adskillige (!) af mine Venner. Hvorledes det nu er tilgaaet, at fem af mine findes blandt de otte, som i Dag er indrykkede i »Aftenposten«, det ved jeg ikke; men at det er sket uden mit Minde og Vidende og til min højeste Misfornøjelse, forsikrer jeg dig herved paa min Ære og indstiller til dig selv, hvad Brug du vil gøre af denne min uaftvungne og aldeles frivillige Erklæring.

Rahbek.«

Saa helt »uaftvungen« og »frivillig« er Erklæringen imidlertid ikke. Vel var det ikke Baggesen, der fremtvang den; men det var den almindelige Mening i Klubben, og den fandt Rahbek det klogt at bøje sig for.

Baggesen benyttede til at begynde med ikke denne Erklæring, der i al Fald indeholder den Selvanklage fra Rahbeks Side, at han har sladret »nogle Gange« til »adskillige«. Han tilskrev Rahbek et vredt Brev, der skarpt og bidende begynder med den Erklæring, at B. straks genkendte Epigrammernes Forfatter, og at det eneste, der har faaet ham til at studse, er, at han denne Gang har fundet Rahbek »paa rette Sted«. Naar man ved, i hvor høj Grad Rahbek satte Pris paa at anses for fint litterært Papir, forstaar man hans Vrede over at an-

bringes paa rette Sted i »Aftenposten«. Der næst siger Baggesen, at han altid, og altsaa ogsaa m. H. t. Holger Danske, har anset Rahbeks Dom for uvigtig og urigtig. Derfor har heller ikke Rahbeks Epigrammer i »Aftenposten« rørt Baggesen det mindste, saa meget mere, som de har deres største Værd af Pladsen, de staar paa. Epigrammer, »hvor Tanken er der for Rimets og ikke for Tankens Skyld,« synes ham ikke at være Epigrammer. Og nu haaner han selve Epigrammerne. Endelig slutter han:

»Det gør mig for Resten ondt, at jeg ved denne Lejlighed har set mig nødt til om ikke rent at forkaste, saa dog meget at indskrænke det Begreb, jeg har haft om dit gode Hjerte. Jeg føler, at jeg ikke kunde have handlet imod dig, som du har handlet imod mig. Din Stiklen paa Erik Ejegod, et Stykke, som du aldeles ikke kender, synes at røbe mig, saavel som den Stiklen paa min Rejse til Badet og deslige, at Hovedet er ikke blot det, som Fejlen stikker i. Jeg vil med den yderste Grad af Oprigtighed sige dig herom alt, hvad jeg har at sige: Jeg har aldrig holdt dig for Mand af Smag; men jeg har holdt dig for Mand af Hjerte. Jeg har indtil Holger Danskes Opførelse troet dig veltænkende, ædel, endog i høj Grad, som Menneske og Ven — men (og dette alene smerter mig) jeg kan ikke tro det længer. Baggesen.«

Dette Brevs heftige Sprog tyder nok paa, at det ikke, som dets Forfatter selv vil paa-staa, er affattet med koldt Blod; det er da ogsaa skrevet allerede den 22 April; men det tog ganske Vejret fra Rahbek, der i sin Vaande ikke ved bedre end at sende Baggesen Brevet tilbage med Bøn om, at det maa betragtes som uskrevet. Han ledsager denne lidet mandige Anmodning med en Række helt forvirrede Forsikringer. Han paastaar i sin første Erklæring udtrykkelig at have fralagt sig Epigrammet om Baderejsen, »jeg kunde aldrig fornede mig til at stikle til en Mands Sygelighed« — og dog findes der intet i Rahbeks første Ord, der bekræfter Sandheden af disse sidste. Og til sidst siger han, at han anser »Holger Danske« for et Stykke, som ikke blot strider mod Smag og Kritik, men mod »Ærbarhed og Sæder.«

Dette blev Baggesen for meget af det gode, især da *Abrahamson* halvt paa Klubbens Vegne i en Erklæring i »Lærde Efterretninger« ganske vist beklagede, at Epigrammerne var komne offentlig frem, men næsten godkendte deres Indhold. Faa Dage efter udkom: »Jens Baggesen: Til det virkelige Publikum i Anledning af Her. Rahbeks Epigrammer i »Aftenposten«.«

Heri aftrykker han saavel Rahbeks to Breve som sit eget Svar derpaa. Han konstaterer, at Rahbek ved nu at fralægge sig Epigrammet om Badet ved sin Tavshed selv erkender at være Forfatter til det om Erik Ejegod og altsaa gør sig skyldig i det util-

ladelige at udtale sig om et uset og endnu uudkommet Arbejde. Naar Rahbek har hævdet sin Ret til lige saa vel at sige sin Mening paa Vers som i Prosa, spørger Baggesen: »Er der i det hele taget Mening i alle disse Epigrammer? »Naar Rahbek mener, at hans frivillige Erklæring om at være Forfatter til fem af »Aftenpostens« Epigrammer mere maa befæste end svække hans Agtelse, saa udbryder Baggesen: »Hvor svag maatte den Agtelse være, der kunde befæstes ved sligt? I Sandhed, jeg ser intet ædelmodigt i, at en Mand, efter at have paskvilleret en anden paa adskillige Steder, erklærer, at det imod hans Vilje blev udraabt igen enten af »Aftenposten« eller enhver anden Post.« Pjecen ender med følgende højtidelige Anathema:

»Her. Rahbek & Co. kan altsaa recensere, kritisere, prologere, parodiere, epigrammatisere herefter, saa meget de vil! Det skal ikke bekymre mig; jeg bliver ligefuldt ved at se roligt ligefrem. Ve den Kunstens Dyrker, hvis svagsynede Sjæl ikke ser andet Ideal til Fuldkommenhed end det livløse Uhyre, hans Hukommelse kan sammenlime af Lærebøgers og Recensioners tørre, skæve, af Vinden let bortviftede Teori-Spaaner! Og tre Gange Vee den, hvis lille Hjerte føler Journalers Ros og Smaapublikummers Bravo som sit Maal og sin Belønning.« —

I Klubben var man ked af det hele, man bebrejdede Rahbek hans Uforsigtighed, navnlig da man paa dette Tidspunkt nødig vilde

give Baggesen noget paa nogen Maade brugeligt Vaaben i Hænde; Rahbek forsøgte vel at forsvare sig, men hans Svar: »Til Publikum i Anledning af Her. Baggesens til det virkelige Publikum o. s. v.« er meget mat. Han hævder, at Baggesen har benyttet en privat Korrespondance til at angribe ham offentlig. Mon det egentlig er værre eller saa galt som, hvad Rahbek har gjort Baggesen? Endnu mere komisk er hans Forsvar af Angrebet paa Erik Ejegod. Man har Lov at slutte fra det sete til det usete, mener han! Han erkender at have forfattet Epigrammerne Nr. 1, 2, 3, 5 og 7; de andre (4, 6 og 8) er rimeligvis af Zetlitz og Jonas Rein).

Naar Baggesen i sin Kreds har udtalt sig om Rahbeks Arbejder, maa han have Lov at gøre Gengæld, selv om han gør det paa Rim. Han har ikke paskvilleret Baggesen; thi han har ikke med et eneste Bogstav fornærmet B.'s personlige Karakter; ogsaa Rahbek bliver teatralsk til Slut og raaber:

»Ve den Forfatter, der af private Hensyn fortier den Sandhed, han erkender for rigtig og nyttig; men tre Gange Ve den, der ved, at hin talte efter sin bedste Overbevisning (!!) og endda paadigter ham nedrige Bihensigter, lumpent privat Had og skammelig Avind.«

Hele denne Strid blev Ouverturen til Holger-fejden, der jo i lange Tider satte Sindene i Bevægelse; men saavel dens Hovedaarsag som dens Hovedperson — P. A. Heiberg — falder udenfor Klubbens Historie.

Baggesen, som jo netop ved at ophøre med at søge Klubben havde saaret en Del af de ældre Medlemmer, satte nu slet ikke sine Ben der. I 1793 skrev han under et Ophold her hjemme sin før omtalte sidste Vise til Klubben, uden dog at være Medlem, og først i Slutningen af 90'erne træffer vi ham atter som Medlem, men da er det en anden Kreds, han søger, og Gildet for ham i 1800 er jo netop — som senere under Oehlenschläger skal paavises — arrangeret af de unge som Demonstration mod hans tidligere Kreds. — Overalt, hvor dette Digternes uroligste Hoved viser sig, staar der Strid om ham; men for Klubben blev det en Slags sidste litterær Opblussen, da Baggesen-gildet fejredes, en Bekræftelse af det gamle Ord, at hvor der er Strid, er der Liv.

SLOTSBRANDEN.

HALVFEMSERNES KLUBLIV

faar et noget andet Fysiognomi end Firsernes. Trykket af økonomiske Vanskeligheder hviler i det første Treaar altfor tungt over Klubben til, at dette virkelig skal blive frugtbringende, og Flytningen fra Efterslægtens Gaard giver jo en væsentlig Side af det aandelige Liv Dødsstødet, nemlig Koncerten. Den megen Flakken rundt, til man naar at faa sin egen Gaard, er ej heller gavnlig, og naar *Jacob Drejer* atter maa gentage: »Klubben rystedes, men den stod«, har han kun for saa vidt Ret, som der nok bestod en »Drejers Klub«, et »forenet Selskab«, men det var ikke det gamle; man havde mistet nogle af Idealerne og sat Fornuften i Stedet. Lidt efter lidt, og uden at Medlemmerne mærker det, lister Klubben sig over i en helt anden Kategori af Sammenslutninger, den bliver mere blot selskabelig, mindre litterær, og

da Halvfemserne er omme, og *Steffens* i det nye Aarhundrede fra de gamles sikre Borg proklamerer de nye Ideer, saa er det ikke en Erobring af denne Borg, der foregaar, det er noget langt betydeligere, det er dens totale Ødelæggelse. Selv om den derefter i nogle Aar lever paa Traditionerne, saa er dens Indflydelse forbi, og Medlemmerne bliver almindelige, jævne Borgerfolk. Det bliver Dilletantkomediernes Tid, Halvfemserne indvarsler for Klubben, og *Oehlschläger* karakteriserer den godt i sin »Epilog over alt«, naar han siger:

Hvo spilled' det? Et Samfund, ak, heneden,
 hvis Røgtobak, hvis L'hombre og Aviser
 bortjager Pigerne og Kærligheden;
 en Klub, ak! som er gladest, naar den
spiser,
 som taler kun om Krigen og om Freden,
 om Verdens kloge Adfærd og Sottiser:
 den spilled det. Af Attraa? Ingenlunde,
 den valgte *det* at spille, som det kunde.

Oehlschläger var jo dog af de unge, der mest kritikløst og umiddelbart gav sig hen i Klublivet, men den nye Tilgang til Klubben bringer ikke nyt Blod; Klubliv passer ikke for den; det er de lange, halvfilosofiske Samtaler paa Tomandschaand rundt om paa Studenterværelserne, der træder i Stedet. En af de betydeligste, *J. P. Mynster*, siger det lige ud. Han har sluttet sig sammen med nogle jævnaldrende og: »af og til

tyede vi til Drejers Klub, men den levede den Gang for det meste af Reminiscenser om, hvor morsomt der een Gang skulde have været i den. Om det virkelig forholdt sig saa, ved jeg ikke Jeg har aldrig fundet der en god, levende Konversation. Derimod har jeg vel siddet om et Bord i en Klub, hvor alle aabenbart kedede sig; men hvor man dog kunde høre det Ud- raab: »Ja, her har vi haft mangan en behagelig Aften«. — Han fortæller tillige, at den eneste Aften, han virkelig har moret sig i Drejers Klub, var, da een af hans Bekendte, der da opholdt sig i et diplomatisk Hus, sendte en Seddel hen i Klubben med de Ord: »Kejserinde Catharina den Anden er død.« Det maa altsaa have været i Slutningen af November 1796. Efterretningen fremkaldte almindelig Mun- terhed. Seddelen blev heftet paa Væggen, men de ankommende fik kun Lov til at læse den efter Erlæggelsen af en Kendelse

I. P. MYNSTER
SOM GANSKE UNG
Orig. tilh. Hr. Inspt. J. Paulli.

som Bidrag til Omkostningerne ved den store Bolle, der da kom frem. Man morede sig nu herligt i et Par Timer og drev det saa vidt, at man drak Fandens Skaal, fordi han havde taget Kejserinden. Kredsen var vel sammensat, og alt gik godt, indtil »Klubbens Filistere« stod fra Spillebordet og omringede den muntre Kreds, hvorefter det kom til brutalt Skænderi. Men da var *Mynster* gaaet. Ellers — siger han — gav Klubben ingen Anledning til »slige Forargelser«; der var nogle Medlemmer, der kunde føre en interessant Samtale, men de kom sjældent, og den slette Belysning, den stærke Tobaksdamp og den øvrige Forsamlings Dødhed animerede ikke til levende Konversation. Satte man sig derimod ind i Læsestuen, fik man sjældent Ro for dem, der vilde begynde en ligegyldig Samtale. Endnu kunde naturligvis *Rahbek* føre sine Debatter deroppe, som naar han skændtes med den senere omtalte, slagfærdige *Bentzon* og som sidste Argument udbrød: »Du er et Best«, hvortil *Bentzon* rolig svarede: »Og du er et Bæst«. Endnu kunde man samles i fornøjelige Smaalag, og om et saadant er der bevaret et morsomt Minde, der hidtil ikke er trykt*). Det er et *Bindevers*, hvorved forstaas et Brev, der som Regel indeholder en Gaade, og som sendes til Folk paa deres Navnedage eller Tamperdagene, og hvorved de erklæredes bundne, til de

*) Ejes i Manuskript af Fru Grevinde Rose Ahlefeldt-Laurvigen, f. Drejer.

løser sig ved et Gilde. Det her foreliggende Eksemplar af Arten ser saaledes ud:

BINDEVERS,
hvorved
PEDER RASCH DREJER
bindes

*paa sin Navnedag, den Dag nemlig, da Peder
kaster den varme Sten i Vandet, ogsaa kaldet
Peders Stol (d. 22 Februar 1797 p. Chr. n.).*

Sct. Peder tvende Nøgler har,
den ene løser, og den anden binder,
den sidste gav han os, vor Fa'r,
og vi kan sige, hvor du Magen finder.

Du nok behøver den; thi se,
til Peders Stol vi binder dig, du arme,
der staar du kønt, vi andre le,
mens du forgæves spræller i din Harme.

Ja, fikst du Løsenøglen fat,
saa slap du skikkelig af samme Kvide,
og misundt blev du af hver Kat,
som snart, lig dig, ved andres Spøg maa
lide*).

Den Løsenøgle ligger gemt
paa Bunden af en mægtig Punchedolle,
og tro, det bliver ikke slemt,
om du faar Hjælp til Nøglen at erholde.

Vi alle ville hjælpe dig,
og Bollen snart det røde Hav skal ligne,
hvis Bølger maatte skille sig
for Moses Kunst, at mane og at signe.

*) Naturligvis ved Fastelavn.

Kom derfor kun med Havet frem;
trods Moses vi dets tørre Bund skal finde,
hvor Løsenøglen har sit Hjem,
hvis Kraft kun løser dig, naar vi dig
binde.

Dette til Bekræftelse under vore Hænder
og hostrykte Signeter, *datum ut supra*.

J. W. Hornemann.

J. Drejer.

Em. Rafn.

O. H. Mynster.

Dette Bindebrev er udstedt til *Jacob Drejers* ældste Søn, senere Etatsraad og Kontorchef i det kgl. danske Kancelli *Peder Rasch Drejer*. Af Underskriverne er de to — foruden Faderen — kendte Mænd. Hornemann er den højt ansete Botaniker *Jens Wilken Hornemann*, Mynster er Lægen, Prof. *Ole Hieronimus Mynster*, den for tidlig afdøde Broder til *J. P. Mynster*.

I *Werlauffs* interessante Erindringer, der giver et fortræffeligt Billede af Datidens Liv i København, men som findes trykt paa et lidet tilgængeligt Sted (*Hist. Tidskr.* 4 R. IV B.) og derfor er altfor lidt kendt, finder vi atter en Udtalelse om Klubben fra en af 90'ernes unge. Hans Erindringer om Ophold i Klubben daterer sig rigtignok først fra 1802, men hører nærmest herhen og kan derfor passende medtages nu. Han siger, at Drejers Klub endnu da havde Ry for, »at mange litterære Notabiliteter og betydende Embedsmænd her stadig indfandt sig. Man sagde,

at den dengang havde overlevet sin egentlige Glansperiode, dog saa jeg der *Tode, Rahbek, Wadum* og flere Mænd af Navn. I flere Aar efter at jeg var kommen der, var der stedse varm Aftenspisning, men da efter Krigen mange maatte indskrænke sig, fandt ogsaa varm Aftenspisning kun Sted et Par Dage om Ugen. Drikkevarer og Smørrebrød kunde dog altid erholdes, og om Aftenen var ogsaa Lokalet stedse indhyllet i en bestandig Damp af Tobak« . . . Efter en Bemærkning om, at »Harmonien« ikke optog Jøder, siger han:

»I Drejers Klub var der dog enkelte Jøder, blandt hvilke den rige Grosserer *Mariboe*, som en Gang, da han havde haft en betydelig Fordel, en Aften trakterede med den saakaldte store Bolle«. Til dennes sædvanlige Ingredienser af gammel Rom, Citron og Sukker lod *Mariboe* ved denne Lejlighed sætte forskellige Flasker Madeira og Champagne, og Punchen blev af de ældste erklæret for den kosteligste, man havde nydt. »I denne Klub var det en gammel Skik, som maaske ikke fandt Sted i Stadens øvrige Klubber*), at Kongens Fødselsdag festligholdtes ved Taler og Maaltid om Aftenen. Mange ansete Mænd har ved denne Lejlighed holdt Taler, som er trykte, f. Eks. *Rahbek, Thaarup, Ove Malling* o. fl. Efter Frederik den Sjettes Død, og da Klubben efterhaanden opgav de fleste af sine gamle

*) Dog altid, hvad Werlauff glemmer, i Kongens Klub.

Traditioner, ophørte ogsaa disse Taler, selv holdt jeg een af de sidste i Aaret 1838^{*}).

Endelig taler *Hendrik Steffens* om Klub-

livet i 90'erne, naar han i »Was ich erlebte« siger:

»In Kopenhagen hatte das gesellige Leben sich sehr eigenthümlich gestaltet. Die Männer vereinigten sich in den Clubs, und es gab eine bedeutende Anzahl derselben. Hier fanden sich Männer aus den verschie-

^{*}) Denne Tale eksisterer næppe trykt.

densten Ständen: Gelehrte, Beamte, Kaufleute; und ein jeder Club hatte einen eigenthümlichen Charakter. Man fand wohl auch Männer, die zugleich Mitglieder mehrerer Clubs waren. Diese Vereinigung war nicht allein störend für das Familienleben, sie bildete auch eine stets bewegte öffentliche Meinung, die freilich damals noch nicht so überwiegend politischer Art war wie später aber dennoch einen groszen Einflusz ausübte, selbst auf die Litteratur, und von Kopenhagen aus mehr oder weniger das ganze Land beherrschte. Unter diesen Vereinen war Drejers Club der bedeutendste. Es verband die ansehnlichsten litterarischen Notabilitäten und die bedeutendsten Beamten. Es war eine Nothwendigkeit für mich Mitglied dieses Club zu werden, doch erschien ich da äusserst selten . . . So frei man sich auch in Drejers Club zu äuszern pflegte, so war dieser doch zu sehr in allen bürgerlichen wie litterarischen Verhältnisse und Vorurtheile des Tages verflochten. Jedes scheinbar unbefangene Urtheil war dennoch an mannigfaltigen Rücksichten gebunden. Ich fühlte es wohl, wie fremd ich noch in Kopenhagen stand. Manches, was nur unbedeutend, ja trivial erschien, musste hier, wo bestimmte Meinungen sich gebildet hatten, paradox erscheinen. Ich fürchtete, das Missverständnisse von diesen Mittelpunkte aus sich schnell in alle Kreise verbreiten würden, und konnte, wie die Folge zeigen wird, mit aller Vorsicht die-

ser Unannehmlichkeit doch nicht entgegen«.

Steffens staar her som en fremmed, og den Vejledning, han har faaet, har sikkert ladet ham overvurdere Klubbernes Indflydelse i Slutningen af Aarhundredet. Han siger jo selv, at han sjældent kom der, og en Historie om, hvorledes han ikke kunde drikke Punch, som var ham vederstyggelig, men blev vred, da man under et Solds Hede vilde løfte ham, og gik sin Vej, viser ogsaa, at han som de fleste unge den Gang næppe har følt sig hjemme i Drejers Klub.

Af andre unge var Brødrene *Ørsted*, i Særdeleshed *Hans Christian*, jævnlige Gæster; men de deltog som oftest ikke i Klublivets mere støjende Glæder, men indskrænkede sig til de roligere Samtaler med Venner om Formiddagen.

Den 26 November 1795 holdt man den 20-Aars Stiftelsesfest. *Tode* holdt Talen, og denne blev ganske naturligt et Tilbageblik; men den blev — og det er karakteristisk, — ikke tillige et Skue fremad mod nye Opgaver og mod lovende Fremtid. Derom ties der. Han priser alt det gamle: Talerne, Skjaldene, Medlemmerne, og han taler mere om de afdøde (siden 10-Aars Festen 43 »Brødre«) end om de levende, han glædes ved den nylig stedfundne Genforening, »da Broder fløj i Broders Arm«, han glædes ved Efterslægtelskabets stadige Blomstring, og han taler med Sorg om en »dobbelt grusom Brand, som vi alle følte som gode Borgere«. Men

medens *Thaarups* Tale ved 10-Aarsfesten var en Program-Tale for Klubben, saa er *Tode* ganske falden til Ro i det forbigangne. Det er, som om de rigtig gamle selv følte, at de havde levet deres vigtigste Tid, og at Klubben ogsaa hørte den Tid til. Som Talen, saa Sangene. Der er et Utal af dem; allesammen af de smaa Poeter. Ikke en eneste Tanke slaar ned paa noget nyt eller peger fremad. Det meste er »Mindesange«. Man begynder at tage op af Mindernes Skat, det er dem, man nu skal leve højt paa.

Det eneste Fremtidsbillede, der manes frem, er Tanken om en egen Bygning, noget, der trængte sig paa med Nødvendighedens Krav, men ellers kan man man godt som Motto over det hele sætte Sanders Hverdagspoesi i en Vise, der slutter:

»Nu, Brødre, op, — den vise her sig glæder,
 hvor fælles Lyst er alle Brødres Maal,
 o! drikker nu til Højtidsdagens Hæder
 og stemmer alle i: Vort Selskabs Skaal«.

Det er nu netop saaledes, at »fælles Lyst« er alle Brødres eneste Maal, og paa det kan en Sammenslutning af Mennesker ikke leve et intensivt Samliv. Aarsagen dertil ligger i det aandelige Dødvande, der gaar forud for den baade politisk og litterært bevægede Tid, det nye Aarhundrede skal bringe. De rolige ydre Forhold, den store Velstand og den deraf følgende Tryghedsfølelse skaber

ikke Liv, men Stagnation, og derfor maa ogsaa Klubben lide under den almindelige Stilstand. Halvfemserne bærer i deres Skød Spiren til Drejers Klubs Undergang. Thi det er ogsaa i den Tid, at Reaktionen mod Klubberne af andre Grunde, som nu straks skal berøres, tager Fart. Men i det Øjeblik, Klubben mister sin Egenskab som Brændpunktet for det offentlige Liv, mest fordi der intet offentligt Liv er, mister den ogsaa sin Livsbetingelse og sin Eksistensberettigelse, især naar hertil kommer de mange Farer, Klublivet paa anden Maade førte med sig. Vi kommer herved ind paa at betragte Klubben som Led i det borgerlige Samfundsliv, og det viser sig da, at den Hensigt, den først havde haft, at forædle dette, aldeles ikke har været Følgen. Fra det Øjeblik af, at den kastede sit oprindelige Motto over Bord og blev — ikke et Hjem for Afholdenhed og Dyd — men et Tempel for de lystigere Muser, forfejlede den sit oprindelige Maal, og det var ikke til at undre sig over, at der var noget af det gode, der døde i den. Samtidig fødtes *Reaktionen imod Klubberne*, som snart tog Fart.

Allerede ved Borgerdydsselskabets Stiftelse, 1785, var der en Uvilje imod Klublivet, noget fordi det, som det havde udviklet sig, kostede for mange Penge, men mest fordi det, og deri havde man grundig Ret, var ødelæggende for Familielivet. Borgerdydsselskabet fastsatte da i sine Love, at ingen af Medlemmerne maatte være i mere end

en Klub; *Rahbek* ivrede i Tale og Skrift herimod, og han kunde eller vilde i den Tid ikke se det farlige ved Klublivet, som det havde taget Overhaand.

De Angreb, der fremførtes, gjaldt naturligvis ikke særlig Drejers Klub, men da den jo ogsaa trak sine Medlemmer fra Hus og Hjem, maatte den finde sig i, at nogle af Indvendingerne ogsaa ramte den. Den første, der tog alvorlig fat, var *Pram*, der allerede i 1791 var ude efter Klubberne i en lang Afhandling om Selskabelighed, hvori han bl. a. udtaler sig saa skarpt som følgende:

Han begynder med at sige, at det var fremmede fra Provinsen, der først sammentraadte i Klubber. Senere, da man morede sig der, kom andre efter. Man spillede, aad og drak, især det første; man kunde regne, at c. 2000 af Middelstandens Mandspersoner var Klubmedlemmer. Saa faldt det nogen ind, at det var ubilligt, at Kone og Børn, Søstre og Brud sad ene hjemme, medens de morede sig i Klubben. Saa tog man dem med til Koncerter o. l. og holdt imellem et Bal. Derpaa ansattes der een Selskabsdag, hvor man maatte tage Kvinder med enten til festligt Asemblée eller Konversation. »Og naar man nu havde sat dem rundt om et Bord til at spille Gnav eller Lotteri og siden spist med dem ved et Bord paa 50—100 Kuverter, saa kunde de vel lade sig nøje med næppe at se deres Mandfolk tiere end paa Ballet, i Koncerten og paa Assembléet. Og han forsætter endnu skarpere:

» Klubben er al huslig Omgangs Grav, og det at danse en Gang eller spille Gnav er vore Fruentimmer en meget ringe Erstatning for Tabet af Mændenes Omgang. Efter Middagsmaaltidet har Klubben os fra Middagens Ende til Midnat. Og hvad er Beskæftigelsen? Klubbens faa Rigsdage og Assembléer fraregnede (Koncerten og Ballet vedkommer ikke de ægte Klubbrødre, forstyrrer dem ikke heller Klubfornøjelsen) afveksler vi med Billarden, L'hombren og Toqveditlen. De Penge, vi anvender, kommer i gode Hænder! Paa et Sted, hvor man er for sine Penge, forsvinder alt det, som gør Menneskene opmærksomme paa deres Adfærd, Ytringer og Sæder. — Og saa bliver vi ogsaa raa hjemme. Følgen er, at Cicisbeaturen*) virkelig og notorisk er begyndt. Samlejet er dog vel ikke Mandens eneste Forret hos Konen; saa stor er Kulden vel ikke heller hos alle vort Klimas Mennesker, at den cicisbeiske Ven altid lader det bero ved platonisk Kærlighed? Eksempler viser det modsatte. Skulde ikke vort Klubliv og vort Klublivs Aand være Hovedaarsagen?«

Men der findes, indrømmer *Pram*, dog mange, som kun slaar en ledig Time ihjel i Klubben, og for dem er det en højst uskyldig Fornøjelse. Klubberne har gode Sider. Der stiftes en Del godt ved Overskuddene af Sømmenskydningerne; de fattige understøttes af Bøsserne, Musikken blomstrer, og

*) En Cicisbeo er en daglig Ledsager af en gift Kvinde, »cavaliere servente».

de bidrager til »at ophæve aristokratiske Fraskillesestegn«.

Men Hovedulykken ved vore Klubber er, at de skille »vore Fruentimmer ved os, ved vor Omgang; den huslige Omgang, Selskabelighed og Gæstfrihed er borte.« Mærkelig nok konkluderer *Pram* ikke i, at Klubberne bør hæves, men derimod i, at der maa laves — en ny Klub for Damer!

Pram har imidlertid Ret i, at den hjemlige Misère virkelig var stor, alene den Maade, hvorpaa Tiden tog Forholdet med den gifte Kones opvartende Kavaller som noget, der var ganske naturligt og fulgte af sig selv, uden at det i mange Tilfælde vakte saa meget som Mandens Mistanke, er betegnende. Og det er kun ud fra denne Forudsætning, at man forstaar Forhold som dem, der til Stadighed bestod helt officielt mellem gifte Koner og Mænd, de ikke var gifte med. Det var klart, at Konen maatte have Selskab, naar Manden ikke passede hende. Derfor kunde *Fru Heiberg* og *Gyllembourg* ugenert forelske sig i hinanden, uden at det med en Tanke faldt Heiberg ind, at der var noget farligt i det. Derfor kunde *Kamma Rahbek* have sine Sværmerier og med Rahbeks Vidende staa i en ikke altid lige uskyldig Vennekorrespondance, og derfor var der endelig ingen i den *Ørsted-Oehlschlägerske* Slægt, der fandt paa at tage Anstød af det *Baggesenske* Kurmageri til *Sofie*, men saadanne Forhold var demoraliserende for Ægteskabet.

Imidlertid øgedes Klubfjendernes Antal stadig; vi maa dog huske, at selve Drejers Klub paa Grund af den Tone, der herskede i den, og de Mænd, der søgte den, stadig undtoges fra Klagerne, skønt i al Fald Indvendingerne m. H. t. det hjemlige Liv ogsaa skulde synes at ramme den. Otte Aar efter, at *Pram* skrev sin Anklage mod Klubberne, var man naaet saa vidt, at man saa at sige havde erobret Fjendens Lejr, idet selve *Rahbek* maa tage Angrebet paa Klubberne op til Drøftelse i sit Tidsskrift, *Den danske Tilskuere*, som vi skal se, er hans Forsvar kun svagt. Sagen begynder med et Indlæg, mærket B, som gaar ud paa, at alle Klubbers Medlemmer skal forenes om at hæve disse Sammenkomster. *Rahbek* gaar nærmere ind paa denne Sag. Fra politisk Side, siger han, vil han ikke betragte Klubberne, da det er en almindelig kendt Sag, at intet er mindre politisk end de. »Snarere kan man paastaa, at intet kan være mere alskens Almen-Aand modstridigt end dette Sløse- og Døsevæsen, den evindelige Dobbelt, den Smaahedsaand, der i de allerfleste af vore Klubber er herskende.« Naar *Rahbek* udtaler sig saa skarpt, gælder det sikkert alle de Smaa-Klubber, som var opstaaet i den lavere Middelstand som Efterligninger af de store Klubber, og han vilde ogsaa selv have været den sidste til at nægte Drejers Klub politisk Betydning, han, der var Politikerens *Wadums* kritikløse Beundrer og selv baade i sine Taler og i sine Erindringer stadig

hævder, at Klubben og dens Mening havde en meget stor Indflydelse paa vore Statsmænds Beslutninger i Bondebevægelsens Tid. Men Sagen var nok ogsaa den, at det politiske Liv i Slutningen af 90'erne næsten ikke fandt Interesse hos Byens Borgere. *Heibergs* og *M. C. Bruuns* Skriverier vakte ikke megen Genklang i Befolkningen. Ganske vist var det Mode at kokettere med liberale Anskuelser i det højere Bourgeoisie, men hvor overfladisk hele denne Sympati for Liberalismen var, ser man bl. a. deraf, at de to Forfatteres sørgelige Skæbne ikke vakte nogen overvældende stor Bevægelse i København. Den lange Fred og den gennemgaaende Tryghedsfølelse overfor den »elskede Kronprins« havde ført Byen ind i et aandeligt Dødvande, hvortil der skulde en »Anden-April«-Dundren for at vække den. Selv i Drejers Klub beskæftiger man sig nu ikke mere med Politik, men smaa og betydningsløse litterære Fejder er Genstand for Diskussionerne, og de skulde ikke egne sig til at vække de store Lidenskaber. Derfor er den store Bolle ogsaa nu næsten den eneste aftenlige Opmuntrere; men Viserne er tarvkelige, og mange af de unge bekender ærligt, at de keder sig. Vi ser det ogsaa tydeligt af de Folks Erindringer og Levnedsbøger, der har deres Ungdom i 90'ernes Slutning, at de tier med Klublivet; først da i det 19 Aarhundredes Morgen Drejers Klub bliver Valpladsen for Sammenstødet mellem gammelt og nyt, faar den atter Liv for et Øjeblik, og

derfor har Oehlenschläger igen noget virkeligt at fortælle. Men vi maa tilbage til Rahbek: Han værger Klubberne mod Beskyldningen for at drage *Mændene* fra Hjemmet; thi Damerne har jo nu Lov til at gaa i Klub (her er atter Drejers Klub en Undtagelse, hvilket Rahbek er glad for), og 2—5 Gange saa mange Klubber staa aabne for Kvinder som de, kun Mænd har Adgang til.

Men selv om man, hvad Rahbek tvivler om, kunde enes om at lukke Klubberne, saa var det dog kun en Gren, man huggede af Træet for at give 20 andre Luft. Og Klubvæsenet havde dog den Fortjeneste, at det har hæmmet andet Dobbelt og gjort Ende paa meget Kippe-uvæsen, skønt Klubberne ikke frembyder lutter udsøgt Selskab, er de dog sikrere i saa Henseende end et hvilken-somhelst andet offentligt Sted. Han henviser med Stolthed til den Klub, hvor Mænd som *Tyge Rothe*, *Paul Egede*, *Edvard Storm* og *H. V. Riber* — for ikke at nævne mange endnu levende — gjorde sig en Glæde af at komme, hvor man altsaa vel kan sige med Bestemthed, at ædel, mandig og værdig Omgang og Vederkvægelse maa have haft deres Hjem.

Men, slutter han, hvis pludselig Klubvæsenet borttoges, hvad vilde der saa komme i Stedet? Vilde Husguderne i saa Fald faa den savnede Søgning tilbage? Er vore Klubsløsere, -doblere og -dovnerne duelige til Huslivet, til huslige Sysler og huslige Glæ-

der? Vil de ikke opsøge nye, farligere Svælg? Er der saa meget Husliv tilbage, at de udviste Klubgæster kunde søge derhen? Er vore Damer ikke for lidt Dannekvinder og Dannemøer til at være de Husgudinder, hvis Alter man glad kunde ty til? Med et Suk mener Rahbek Jo og slaar fast, at Klubvæsenet er et nødvendigt Onde, men altsaa dog — et Onde!

I næste Nummer af *Tilskueren* lader Rahbek, uden at svare derpaa, en humoristisk Mand, der undertegner sig »Claus Hospes Kleinstädter«, tage Kvinderne i Forsvar, han siger, at man skulde efter Fremstillingen tro, at de »gjorde intet andet end føjte og flane og var det sande perpetuum mobile, der red og kørte og skadehoppede paa Bal og tjaddrede paa Koncert og legede Assembléwhist og konverserte paa Komædie og lod sig se i Dyrehaven, kort sagt var den evindelige, personificerede Publicitet.« Men der tales ikke om, at de passer deres Hus, opdrager deres Børn, plejer deres Mænd, kort sagt er bleven Hustruer, Mødre, Husmødre, Veninder og Dannekvinder. Man skulde efter *Tilskuerens* Skildringer tro, at det ikke var Kongens København, »men Utopia, Severambia eller Hesseløen, man kom til,« at det ikke var københavnske Damer, Talen var om, »men hottentottiske, kosakkiske, kalekutiske eller malebariske eller fra Thy, Bogø, Island eller Grønland.« Hvad gør de da? »De spiller noget, de kalder Whist, og somme noget, de kalder Ko-

medie eller Klaver. Men det er der da intet ondt i, naar de blot gør det godt.« —

Dermed er der Tavshed om Klubberne i nogle Aar, men saa tager en ny Mand fat, og da han er sat lidt udenfor det gode Selskab, fordi han har haft Modgang i Livet, saa er det ikke løjerligt, at han just ikke lægger Fingrene imellem. Talen er om Redaktøren af »Nyeste Skilderi af København«, *Johan Werfel*. Denne Mand, der oprindelig var ansat i Teatrets Tjeneste, blev afskediget. Af Misfornøjelse angreb han Chefen, Grev Ahlefeld, paa hans Ære i Aaret 1794, idet han beskyldte ham for Uefterrettelighed ved Teaterarkivets Brand. Ahlefeld sagsøgte ham og fik ham ved Hof- og Stadsrets Dom gjort til Tremarksmand og stemplet som Løgner. Ganske vist underkendte Højesteret Dommen, saa at Tremarksstraffen bortfaldt, men han blev idømt en Bøde paa 1000 Rdlr., som han senere fik omsat til 3 Uger Vand og Brød.*)

Da han saaledes var noget af en mærket Mand, skulde han jo leve af noget, og som det ogsaa tidt gaar nu til Dags, blev han Redaktør af et mindre velset Blad. Men det havde den Fordel for mange af Nutidens Blade af samme Art, at det var ualmindelig velskrevet, og den, der virkelig vil have et Billed af Datidens borgerlige København, vil kunne have stor Glæde af at blade »nyeste Skilderi«s faa Aargange igennem. I Ok-

*) Se nærmere om denne Sag bl. a. Overskovs Teaterhistorie III 616 ff.

tober 1803 tager han fat paa det Samfunds-
onde, han ser i Klubberne. Han siger:

»Man skulde tro, at Københavnerne var de selskabeligste og samdrægtigste Folk i Verden. Her gives Klubber og Selskaber for alle mulige Stænder, fra Adelen ned til Skoflikkeren. Dersom det var muligt at sammenføje alle de Selskaber Led i Led som en lang Kæde, saa var København ikke andet end een eneste stor Klub. Der gives »Harmonier«, hvor man, som mange vil paastaa, ikke harmonerer, Enighedsselskaber, hvor man ikke altid er enige, Venneselskaber, hvor man ikke altid er de bedste Venner, musikalske Akademier, hvor der ikke gives een eneste Professor i Musikken, Rekreationer, hvor man stundom idelig ennuerer sig. Der gives endog Selskaber, der skifter Navn lige saa idelig som *Østs* Intelligensblad og spiller Fallit saa godt som den bedste Bankerotterer. At deslige Selskaber kan have deres store Nytte, det kan ingen nægte, men at de ogsaa stifter megen Skade, det kan enhver, som elsker Sandheden, heller ikke fragaa. Selskabeligheden er een af de skønneste Ting paa Jorden, som kun en Nar kan ivre imod. Men naar den drives saa vidt, at endog en Skrædder og Skomager anser det for een af Livets største Fornødenheder at være i en Klub, at tilbringe halve Dage og halve Nætter i Svir og Sværm og tror sig ulykkelige, naar deres unge Døtre ikke sværmer hver ottende Dag omkring paa Bal, saa har man først Grund til at ønske de Tider

tilbage, da man var mindre selskabelig, men ogsaa mindre letsindig og ødsel. Grunden til den bestandige Higen efter at overgaa andre i Pragt og Ødselhed maa fornemmelig søges i Klubberne. Utilfredshed med sin egen og Avindsyge over andres Forfatning udspringer ligeledes fra denne Kilde.«

Om Klubbernes Baldamer siger *Skilderiet* lidet smigrende:

»Vore Baldamer begynder nu alt mere og mere at gaa nøgne, ikke at skamme sig og næsten ikke en Gang at bedække sig med et Figenblad — dette er jo det tydeligste Bevis paa, at de vender tilbage til den sande Uskyldighedstilstand, som Adam og Eva forlod formedelst deres utidige Slikkenhed.«

Denne Beskyldning mod vore brave Oldemødre maa vi dog vel nok sætte et lille Spørgsmaaltegn ved, idet vi tør formode, at *Werfel* næppe har kunnet sige om Klubbalterne, som *Wessel* om Kroerne:

»Anmærk dog, Læser, dette, jeg immer gaar paa de honnette« —

Aaret efter, den 27. Juli 1804, er *Werfel* igen ude efter Klubberne, og han oplyser her et ganske mærkeligt Forhold:

»Fugleskydningen er som Regel en af Klubværternes Finance-Operationer. Man maa tilstaa, at de fleste Klubværternes Indkomster er saa indskrænkede, at de ikke

kan leve deraf. Ikke sjældent er det ruinede Folk, der uden mindste Forskud søger om og vælges til dette Fag. De ejer intet og ser sig derfor heller ikke i Stand til at anskaffe sig det fornødne Forraad af Provision. Følgen bliver, at de forlader deres Post i en endnu uslere Forfatning, end de tiltraadte den. Mangen en saadan Vært dannes ordentlig i Klubben til en publiqve Tigger. Skal hans Kone i Barselseng, saa tigger han, skal han have Barn i Kirke, saa tigger han, skal han have et Barn begravet, saa tigger han; kort sagt, — der gives kun faa Lejligheder, hvor han ikke præsenterer Tiggerposen. Man har ikke sjældent Eksempel paa, at saadanne Værter beder 100—150 Faddere til et Barn.«

Selv om alle disse Angreb ikke direkte gælder Drejers Klub, er den Animositet, der er oppe mod Klubberne, ogsaa skæbnesvanger for denne. Men de Traditioner, hvorpaa man lever, giver dog ogsaa Modstands-evne, og det er hyppigt at se, at Angriberne betragter Drejers Klub som sacrosanctus. Selv om en Del Medlemmer er faldne fra, saa lever der dog gennem alle Halvfemserne en fast Stamme af de helt gamle, *Thomas Thaarup* flyttede først fra Byen i selve 1800, *Wadum* døde 1804, *Tode* 1806, *Abrahamson* først 1812, og til Stammen hørte jo ogsaa *Scavenius*, *Rahbek*, *Snedorff*, *Pram*, *Jacob Drejer* selv o. fl., og i Ny og Næ kom tillige *Baggesen*.

Da man den 26. Novbr. skal fejre 25 Aars

Festen for Klubben, er det *Jacob Drejer* en Glæde at se en stor Del af disse Mænd om sig, og lige saa lidt som i 1805, da han selv holdt Talen, kan han indse, at Klubben har tabt i Indflydelse. Men det er gamle Mænds sædvanlige Mangel paa Evne til at forstaa, at Fremtiden hører Ungdommen til. Vel dvæler han med Sorg ved de mange heden-gangne, især ved Mindet om den nys hen-sovede *Wadum*, hvis Betydning for Klubben han ikke overser. Og han ender med Ordene:

»Vilde man vel mistyde mig, vilde man vel med Mishag høre mig, naar jeg her til Slutning anmoder enhver Broder at virke med hver sin Kraft til et Samfunds Fremme, til et Samfunds Vedligeholdelse, som igennem saa forskellige Tilfælde, igennem saa mange Farer immer dog har virket til Gavn og har virket nu i 30 Aar. Fredens Engel værne om Fædrelandet, Venskab, Samdrægtighed herske i vort Samfund!«

Selv om Talen klinger fortrøstningsfuld, og Drejer sikkert ikke har været sig andet bevidst, end at den hellige Grav var vel forvaret, saa mangler denne Tale dog endog i sin Konklusion noget af den Ild, der altid kendetegner det, der har Fremtiden for sig, og det kom sikkert ikke alene af, at Drejer selv nu var en gammel Mand, men ogsaa deraf, at det næsten altsammen var gamle Mænd, der dannede hans Avditorium. De unge Kræfter var for stærke til at lade sig bruge eller misbruge til Panchesold og Sang

om Bægrene, selv om »Bøssen gik med for de arme«; der laa større Maal og større Arbejde at tage op ude i Livet, langt borte fra de gamle Parykkers skumle Residens i Læderstræde!

2 APRIL 1801.

DEN OEHLENSCHLÄGERSKE KREDS I KLUBBEN

DREJERS Klub staar for den ganske unge *Oehlenschläger* som det forjættede Land. Alle de Frasagn, der hørtes om den, bar i sig noget stort og dragende, som han mindst af alle kunde være fremmed for. Og som vi ser ham i Begyndelsen her oppe, er han Manden med de store Øjne, Manden, der spiler dem vidt op for at se alt og forbavsnes over den dejlige Verden med de brogede Billeder, med de tusende Tillokkelser. I Begyndelsen træder han bly og ængstelig ind over Tærskelen til det Sted, hvor hans store, elskede Lærer, *Storm*, nød Livet og digtede. Han ved, at han her skal træffe alle de Mennesker, han har Ærefrygt for. Og med sin ungdommelige Undseelse bliver han rød i Hovedet, blot en af Tidens Koryfæer er i Nærheden. Han staar genert

ved Døren og piller forlegen ved sin Kjole, og taler en af dem til ham, skyder Blodet ham op i Kinderne, og han kan knap stamme sit Svar. Men det varer ikke længe, saa bliver han dristigere, saa kaster han sig ganske umiddelbart ind i Tummelen, han nyder i hele sin ungdommelige Livslyst alt, hvad der møder ham, og om den store Bolle synger han kraftigst og drikker tættest. Der er Fuldblodighed i hans Livsglæde, og de gamle glæder sig over den smukke, unge Mand, der saa værdigt træder i Fædrenes Fodspor. Men de ser ikke noget usædvanligt i ham. Det, at *Rahbek* drikker Dus med ham, betyder slet ikke noget som helst. »Manden med de skjulte Talenter« er for ham ikke mere end et Hverdagsmenneske, men *Rahbek* tiltales rent æstetisk af hans Ydre og hans ganske bestikkende Ungdommelighed. Og *Oehlenschläger* har ikke helt rystet Skoledrengen fra Efterslægten af Ærmet. Det smigrer ham umaadeligt, at han nu kan omgaas med og snakke med alle de Mænd, som han er vant til fra Skolebænken at se op til. Han husker endnu, hvilken Følelse af Respekt der gik igennem ham, naar *Rahbek* eller *Pram* traadte op paa Talerstolen i Skolen, eller naar den samlede Direktion, alle de Folk, han her saa i deres daglige Klæder, paa Selskabets Stiftelsesdag, den 4 Marts, i de fine Klæder og med de mange Ordner kom ind i Salen til de mange Dreng. Den Dag i Dag har enhver Dreng i Efterslægten den 4 Marts

den samme Fornemmelse af et Højtidelighedens Pust, naar alle rejser sig, og Dørene gaar op, og den værdige Direktion under Dødsstilhed tager Plads i Forsamlingen. Men *Oehlenschläger* traf flere; han mødte sin gamle Ven og Lærer, *Ole Hieronymus Mynster*, der munter og jovial, uden Spor af Nedladenhed kom ham i Møde her som Kammerat, uden at der var et Kateder imellem dem. Og efterhaanden som han opdagede, at det var almindelige Mennesker med almindelige, menneskelige Smaa-fejl, saa blev han ogsaa selv almindeligere, mere ligefrem, og han rystede Genertheden af sig og gav sig hen i Livsglæden, og saa fandt han sig hurtig hjemme i Klubben. Den tabte vel noget af Vidunderlandets Straaleglans, men den gav ham i Stedet en Hjemlighedsfølelsens Tryghed, der fik den Betydning for hans Udvikling, at han her i disse Værelser vandt Selvbevidsthed, vandt Mod til at vove sig frem med noget af det, der boede i ham, og selv om dette ikke vandt i Klarhed, saa fik han dog her Lysten til at give sin Glæde over Livet Luft i Sange, det være sig den, han med ungdommelig Mangel paa Kritik hurtig smurte ned derhjemme til den eller den Lejlighed, eller de andres, som han af sine fulde Lungers Kraft og med kritikløs Begejstring skraalede ud over Forsamlingen, hvis Forsanger han blev, saa snart et Par Glas havde bragt Livsaanderne i ham til at vaagne.

Hvem der har indproponeret *Oehlenschlä-*

ger i Klubben, og naar han blev Medlem, vides ikke med Bestemthed; men saa meget er sikkert, at han er kommen der, inden

DEN UNGE OEHLENSCHLÄGER.

han blev Medlem, og han var det end ikke, den Gang Mindefesten for *Suhm* holdtes. Det var almindeligt ved saadanne Fester, saaledes ogsaa ved Festen for *Bernstorffs* Minde, at man mod Betaling fik Sangere fra Teatret til at udføre Kantaterne, og paa den Maade kom ogsaa Skuespiller *Oeh-lenschläger* de første Gange i Klubben. Vi

kan ogsaa se, at det forholder sig saaledes, af Udtrykkene i Erindringerne. Han fortæller først om, hvorledes han som Sanger deltog i Festen for *Suhm*, og først senere siger han: »Jeg var bleven Medlem af Drejers Klub«. — Han møder der op med den stærke Pietetsfølelse overfor de ældre, og 90'ernes *Oehlschläger* er en uskrømtet Beundrer af »l'ancien régime«. Der er noget elskværdigt i hans Maade at give sig hen paa, og hans første Viser og Vers der oppe er ganske i Magthavernes Aand. Intet Under, at han bliver persona grata.

Før har han ikke haft megen Sans for Punchesmagten, Puncheduften og Punchepoesien. Vi har Historien fra hans Erindringer om, hvorledes han for at drille den gamle Klubmand *Foersom*, der roser Punchens Fortræffelighed, kaster sit rene Lommetørklæde i Punchebollen for at vise den sin Foragt. *Foersom* finder det puerilt, hvad det jo ogsaa er. Men det varer ikke længe, saa er han ganske akklimatiseret i Klubben. Han kender saa vist som nogen Punchens frigørende Virkning, og han kender desværre ikke »sin MavesMaal«; thi han fylder sig ganske artigt og bliver hyppigt om ikke drukken, saa dog salig. Det er i et saadant Øjeblik, han kan more sig paa den Maade, som han fortæller i Erindringerne*), hvor han springer op paa den hovedløse Lygtepæls »lille Kvadrat« for at »studere Astronomi«, en Idræt, hvori end

*) I. S. 176.

ikke Vægterens Indblanding synes at forstyrre ham.

Men det var hans Forhold til de ældre, vi kom fra. Hans Glæde over *Rahbeks* Lige-fremhed er ganske uskrømtet, han ved jo paa dette Tidspunkt ikke, at Æren ikke er saa overvældende. Men vi kender ogsaa hans elskværdige Beundring for *Tode*. I et af sine første Breve til *Christiane*, dateret 23 Juni 1800, skriver han: »I Løverdags Aftes glædede jeg mig virkelig i Drejers Klub. Det er nyt, som sjældent sker*). Vi helligholdt nemlig en lille Højtid for den ædle, gamle *Tode*, som er Rector magnificus i Aar. Til den Ende gjorde Digteren *Sander* og Verse-mageren *Oehlenschläger* (3 Aar senere havde han nok byttet Titlerne om!) hver en Vise til ham. Min følger med. *Tode* havde faaet Nys om, at vi vilde synge til hans Pris, og da vi skulde til at se, var han borte. Men Assessor *Horn* i Hof- og Stadsretten, som er Direktør i Selskabet, hentede ham hjemme fra igen med nogle andre. Da han kom igen, modtog vi Desertøren med almindelig Haandklap, sang hans Vise og drak hans Skaal under trefold Fryderaab«.

Som bekendt kvitterede *Tode* ved som Rektor, efter at *Oehlenschläger* i Oktober samme Aar var bleven Student, at give ham hans 10 Rdlr. for Borgerbrevet tilbage med de smigrende Ord: »Clericus clericum non decimat«.

*) Paa dette Tidspunkt er han altsaa paavirket af den J. P. Mynsterske siden omtalte Reaktion.

Anledningen til Festligheden har sikkert været den, at det Dagen derpaa, den 24 Juni, var *Todes* 64aarige Fødselsdag.

»Digteren« Sanders Vers ved denne Lejlighed: »Bibendi ars methodica eller Drikkekunstens Methodik, paa Rim forfattet og Hs. Magnificence nuværende Universitetets Rektor og Professor *Tode* ydmygst tilegnet af Degnen Bræger«^{*)} — er et ynkeligt Rimeri som det meste af, hvad der flød fra denne diminutive Digters Pen. Dens banale Vendinger kan ses ved blot at gennemlæse Slutningsverset:

Op, op, Børnlille; synger da
den lunefulde Gode!

Og hædrer glade med Hurra
Magnificencen *Tode*.

Op, Brødre, fylder bredfuldt Maal.
det er vor gamle *Todes* Skaal!

Oehlenschlägers »Hæderssang til Skjalden *Tode*« er holdt i Datidens psevdo-nordiske Stil:

»Vildt skingre vor Røst over bredden Bord,
raaber højt, I Frænder, tilsammen!
Hele det gamle, trofaste Nord
skal sjunge Her. Clemens til Gammen«.

Det mangler ikke paa Mjød, Dannevirke
og bugede Skjolde, og *Tode* skildres meget
imod hans Natur som den Fredens Sanger,

^{*)} Dette Navn er laant fra Storms «komiske» Digt.

som ved sit Skjaldskab faar Kæmperne til at aflade med deres Bersærker gang. Han prises som Kvindens Sanger:

Og naar du da priste de Øjne blaa
og Silkelokkerne gule,
det hvælvede Bryst og de Hænder smaa —
da blussed' det mandlige Thule.

Dette Vers er vel nok Visens bedste, men dets deri til *Tode* indeholdte Kompliment er lige saa forbavsende som, at Digteren i et senere Vers titulerer ham: »Her. Clemens, du skæggede Kæmpe!« Thi man skal da lede længe efter et mere glatbarberet Ansigt end *Todes*; i det hele var det jo den Gang slet ikke Skik at bære Skæg, hvorfor Glossen »skæggede« sandsynligvis ikke skal tages bogstaveligt, men hellere i Betydningen: kraftfulde. I saa Tilfælde passer den særdeles godt; thi der var lige til *Todes* aller sidste Aar noget mandigt og kraftfuldt saavel over hans Skikkelse som hans Gemyt, der har sikret ham *Oehlenschlägers* og for Resten ogsaa de fleste andre yngres Sympati, der yderligere øgedes ved den hensynsløse Maade, hvorpaa *Tode* altid fulgte sit ærlige Hjertes Mening og aldrig lod sig indrullere under noget Partis Fane, lige saa lidt som han nogensinde tænkte over, om hans Optræden kunde have lykkelige eller skæbnesvangre Følger for ham selv.

Hvorledes *Oehlenschlägers* Venskab udviklede sig overfor en anden af de gamle

Digtere, *Christen Henriksen Pram*, der i meget lignede *Tode*, fortæller han selv i *Erindringerne* S. 177 ff., hvortil kan henvises.

Men det, der mest viser os, hvor dyb en Rod *Oehlenschlägers* Liv i Klubben havde i hans Beundring for og Kærlighed til det gamle, den, han havde indsuget i sin Skoletid, er dog nok hans Visedigtning for Klubben. Det er ganske Fædrenes Spor, han her udtræder, og hans Klubbegejstring er helt umiddelbar. Selv om han, paavirket af de yngre paa den Tid, hvor hans Visedigtning tager Fart, nok hører til Oppositionen i Klubben og halvt af Trods, halvt af ungdommelig Lyst til at gøre sig gældende, fremtvinger Festen for *Baggesen*, er han dog en fuldtro Tilhænger af Klubben og Klublivet, og om man i det Øjeblik var kommen med virkelige Angreb paa den og det udefra, saa havde *Oehlenschläger* været den første paa Skansen til Forsvaret. Lad os se paa hans lidet kendte anden Sang i Klubben »for den store Bolle«. Humoren er den samme som *Rahbeks*, naar han skriver:

Som Æolus sin barske Vind
saa Graver Qvist*)
i Hule graver Bollen ind,**)
det er nu vist.

*) var Graver ved Holmens Kirke og paa den Tid Direktør, ikke, som Liebenberg mener, »Inspector« i Klubben.

***) Bollen gemtes i et stort Bord og stod selv deri i en Kasse.

Men deri gør de Herrer galt:
 ved den Arrest
 maa alting blive sepulcraalt,
 thi det er bedst
 at prise den mægtige Bolle.

Og kender vi ikke den Baggensenske Muse
 i det næste Vers:

Naar Blæsten mangler paa vor Jord,
 er Luften tyk,
 og mangler Bollen paa vort Bord,
 er Tonen styg.
 Een sidder med Avis i Krog
 ved Røgtobak,
 een keder sig ved Kort, ved Bog,
 jeg siger Tak
 og priser den mægtige Bolle.

Og han ender med Fædrenes Pris:

O, Brødre! hører mine Ord,
 lad Bollen staa
 ej længer i det lukte Bord,
 men ovenpaa;
 da vaagner Klubbens Liv igen,
 ved Glassets Klang,
 som *Rahbek* før og *Baggesen*
 saa skønt besang
 ved Klubbens almægtige Bolle!

Skønt han kort Tid efter gør *Baggesen*
 til de unges Helt og anvender hans Navn
 som en rød Klud mod de ældre, slaar han

i denne begejstrede Vise Rahbek og Baggesen ganske sammen, og han ejer virkelig ikke heller noget dyberegaaende Skelne mellem de to; han kan ikke se Forskellen, og han lærer det ikke i hele sit Liv.

Naar vi nu foreløbig forbigaar den mellemliggende Baggesenske Episode og gaar videre i Betragtningen af den oehlenschlägerske Klubpoesi, opdages det hurtigt, at den ikke ejer særlig mange Strænge, og at Bollen og Drikken er den Sangbund, hvorover han stadig spænder sin spinkle Lyre. Den 26 November 1800 er hans Begejstring ganske punche-omtaaget, og Ordene bliver tit platte. Han begynder med følgende ikke overdrevent smagfulde Optakt:

»O, Bacchus! rul til Jorden paa din Tønde
og tril den op paa dette kære Bord;
thi drikke vi nu agter at begynde
som sande Æt af Mænd fra gamle Nord.«

Oehlenschlägers Kendskab til »Mænd fra gamle Nord« strækker sig sikkert paa dette Tidspunkt ikke langt tilbage. Det nordiske, han priser, er *H. C. Sneedorff* og de Suhmske Idyller med deres næstendels Græsk-mythologiske Apparat. Han begynder ogsaa med at jage »Pallas« bort og hidkalde »Evan«. Og med den dybeste Foragt for den anslaaede Tone befinder han sig i fjerde Vers pludselig hos Adam og Eva i Paradis, hvilken Sceneforandring han kun kan forklare ved

den Tilstaaelse, han i 3dje Vers gør om, at han ikke er »Philosoph«, hvilket sikkert maa forstaas som Videnskabsmand, naar han siger:

»Al min »Sophi« gaar ud fra Druesaften,
dens Virkning spores skal i mine Ben.«

Har hans Ben lært at slingre af Saften fra Drejers Bolle, saa er det sikkert, at Tanken derom, da han skrev Visen, ganske har faaet alt til at snurre rundt for ham. Fra Evas Æble i Paradis farer han i et af Visens bedste Vers til Frugtprangerne i Datidens København med Ordene:

»Gid Æbler da saa dyre havde været,
som de er nu i Kongens København,
da havde hun dem vistnok ej fortæret,
da følede vi nu ej Glædens Savn.«

Og fra et Par Overgangsvers, hvori det drøftes, hvad der var sket, hvis Eva ikke havde spist Æblet, glider han med følgende Ord over i Datidens og især Klubbens aktuelle Klagemaal:

»Da var vor Jord af pure Chokolade,
om Vintren sneede Sukker og Bonbon,
da lige gik selv Vimmelskiftets Gade,
og alle kom i Himlen sans façons.«;

thi et af de næste Vers lyder:

Man lagde Bro med Perler, hvilken Glæde!
 og dansede derpaa med Silkeben,
 du græder vel, fortabte Læderstræde,
 fordi du ej engang har Kampesten*.)

Resultatet paa Visen bliver, at Bollen kan give det fortabte Paradis tilbage.

Det morsomste ved denne Vise er, at den er bygget paa og skrevet over den Ide, at hvis Æblerne havde været saa dyre, som de nu er i København, saa havde Eva ikke spist dem, og saa havde vi ejet det Paradis, vi nu først ved Punchens Hjælp kan erhverve os, men Digteren er endnu saa uselvstændig, at han begynder med ganske uvedkommende Buk til Tidens Smag. Selvfølgelig skal vi have Bacchus og Pallas med til Bords, selv om vi skal ende i et højst kristeligt Paradis, og siden Johannes Ewalds Digtning ogsaa blandt de gode Klubmedlemmer har gjort det gamle Norden moderne, saa faar vi et lille Vers om de brave Nordboer, inden der tages fat paa Visens egentlige Ide. Men selv denne er saa ægte Rahbeksksk som vel tænkeligt. Den elskværdige Novice i Digtekunsten vil saa inderligt gerne gaa paa Akkord med alt det, der sidder i Parykkerne paa de Folk, han synger for, at det er helt rørende.

Med denne Betragtning in mente forstaar vi ogsaa Oehlschlägers anden, langt bedre Sang den samme Aften, en Art Kantate for

*) Efter Branden var Læderstræde endnu hverken reguleret eller brolagt.

Soli og Kor, som bør aftrykkes in extenso
for ret at gouteres:

(Baggesen!)

For 25 Vintre siden
udregnte man, at Fryd var liden
paa denne jammerdalske Jord.
Thi monne man sig selv addere
for Glæden at multiplicere;
man lagde sammen Folk i Nord,
til Facit fik man — dette Bord.

CHOR:

Deri man gjorde vel i Nord,
thi her er godt ved dette Bord.

(Rahbek!)

Glad smilte Odin fra det høje
med sit højvise, venstre Øje,
det andet har han sat i Pant
for at faa noget godt at drikke:
Øl altid søbe gad han ikke.
Thi Odins Smag var ikke Tant,
hvis ellers Edda taler sandt.

CHOR.

Nej, Smag for Drik er ikke Tant,
det er nu baade vist og sandt.

(*thi Odin lod Vinflasken gemme
hver Gang han fik fyldt sin Pokal*)

Een, som i grumme gamle Bøger
om kuriøse Sager søger,
har mellem andet fundet der:
Den Drik, som Odin fik at smage,
var det, som nu i kristne Dage
i Daaben Rhinskvin kaldet er,
og som i Glasset spiller her.

CHOR.

Ja, Brødre! Det vi drikke her,
i Daaben Rhinskvin kaldet er.

Usynlig Odin med sin Frue
og Aserne i Drejers Stue
af Bifrost red nu sagte ned;
da følte alle sig bestraalet
af nordisk Fryd og klædt i Staalet,
med Horn i Haand, og Himlen ved
i hvilken Valhals Herlighed.

CHOR.

Med Horn i Haand, og Himlen ved
i hvilken Valhals Herlighed.

Da tyktes Thaarup sig at være
Gud Brage, og til Valhals Ære
hel smukt hans stærke Harpe klang.
Dens Toner vakte flere Skjalder,
da opstod Klubbens gyldne Alder,
da lød til Glassets muntre Klang
fra bedste Skjalder bedste Sang.

CHOR.

Da lød til Glassets muntre Klang
fra bedste Skjalder bedste Sang.

Stærkt tordned' Sneedorffs Røst med Brusen
lig Njords i Stormens vilde Susen;
han blander Alvor ind i Skerts.
Han sang til Klubbens sande Ære,
og derfor skal han elsket være
af dette Bord paa langs og tvers
for sine gode, stærke Vers.*)

*) Dette Udtryk om Sneedorffs Vers skyldes Jhs. Ewald.

CHOR.

Ja, dette Bord paa langs og tværs
skal kvæde tit hans stærke Vers.

Rask var din Flugt med Dissonanser
lig Sværdets Klang paa haarde Panser
o Pram! Din Kvad var nordisk fri.
Du tav! — og Nordens Huldgudinde
lod Krigens Dissonanser svinde
ved Baggesenske Melodi
i blid erotisk Harmoni.

CHOR.

Og stolt var Krigens Melodi,
og skøn er Elskovs Harmoni.

»Hm!« tænkte Rahbek. »I kan stige
til Thors og Fantasiers Rige;
saa handler I paa Eders Vis.
Jeg bliver heller i det lave,
hvor jeg kan Flasken hos mig have.«
Derpaa han sang til Druens Pris
om Evans fundne Paradis.

CHOR.

Og godt han sang til Druens Pris
om Evans fundne Paradis

Da brused Storm i billig Harme
og taledede med ædel Varme
for stolte Briters stolte Puns.
Da blev du til guddommelige
og Øverste blandt Bollers Rige
blev fyldt og tømnet ud til Bunds,
frydsvangre, skyomslørte Puns.

Chor.

Vel gjorde man, frydsvangre Puns!
i det man drak dig ud til Bunds.

»Ja«, tænkte Tode, »jeg er ikke
den Mand, som hader gode Drikke;
men spise til, — det vil jeg nok!«
Derpaa han sang om Torsk og Kalve,
saa af vor By omtrent den halve
sig langt fra samled' i en Skok
og truede med Staal og Stok^{*)})

CHOR.

Og Tode lo ad Narreflok,
som trued kun med Staal og Stok.

Ja, dengang var der ret en Glæde,
da Gaarden stod i Østerstræde;
nu — Huset staar et andet Sted.
Men derfor skal man ikke tænke,
at Glæden er en Hund i Lænke,
som bindes til et enkelt Sted;
hvor Bacchus er, er Glæden med.

CHOR.

Hvor Bacchus er, er Glæden med;
den bindes ej til Tid og Sted.

Thi lad os ikke Modet tabe;
vi skabtes ikke for at gabe,

*) Adskillige af Todes Madviser vakte ved deres
Sammenligninger Vrede og Forargelse.

men for at nyde Livet fro.
 I Liv maa være Liv, ej stille,
 hvis man skal Liv fra Døden skille;
 det er min orthodoxe Tro;
 i Graven kun jeg ønsker Ro.

CHOR.

Ja, det bør være alles Tro
 i Livet Liv, og Ro i Ro.

Thi Brødre, lad os le og støje,
 det hører til sig at fornøje.
 Jeg lider ej, hvor der er tyst.
 Musik skal kildre vore Sanser.
 Vel, syng i Sky, og hæv dit Panser,
 som blank beklæder Vinens Bryst,
 og klink, og del, og nyd din Lyst.

CHOR.

Ja, del og nyd og føl din Lyst
 og stød mod Vinens Panserbryst.

Vor Klub skal staa som Dovrefjældet,
 og Nektar ligne Kildevældet
 og evig springe i Krystal.
 Med Solens Glans vor Fryd opstige,
 dens Straaler muntre Nordens Rige!
 Dens Ild os højt opsvinge skal
 i ægte nordisk Perial.

CHOR.

Ja, Jubelfesten hædres skal
 med ægte nordisk Perial.

Det er ligefrem rørende, saa *Oehlschläger* her viser sin Begejstring for det gamle, men det interessanteste derved er dog, at Begejstringen er saa umiddelbart naiv, at ingen kan tvivle om, at den er ægte.

Imidlertid var det jo ikke underligt, at *Oehlschläger* nærmest i den daglige Omgang maatte slutte sig til sine mere jævnaldrende; men her befandt han sig ikke altid lige saa vel som mellem de ældre, thi han følte i for høj Grad sin altfor skortende Viden, sin Mangel paa almen Dannelse. Og dog var der noget tiltrækkende ogsaa i den Smerte, han derved led, i den Ydmygelse det maatte være for ham aldrig at kunne tage rigtig Del i en Samtale.

Blandt dem, som i særlig Grad tiltrak sig *Oehlschlägers* Sympati, var Brødrene *Mynster*. Den ældre, *Ole Hieronymus*, havde jo været hans Lærer i Skolen, og derfor stod han for *Adam* som et Slags Bindeled mellem de unge og de gamle. Det var morsomt at høre paa hans tørre Ironi, ja, det var ikke sjældent, at han i sin rolige og uforstyrrelige Façon endog drev Spot med det allerhelligste i Klubben, baade med *Rahbek* og *Thaarup*.

Vanskeligere var det at følge med den yngre, *Jacob Peter*, kaldet *Job*. Han var *Oehlschläger* for lærd, han kunde citere saa meget, som *Oehlschläger* slet ikke vidste, hvor stod. Og han følte sig i saadanne Samtaler saa lillebitte. Han havde under disse Diskussioner noget af den samme Mis-

hagsfølelse, som da han første Gang hørte *Steffens* i Klubben; han syntes, at *Mynster* maatte have Uret, naar han tordnede mod

OLE HIERONYMUS MYNSTER.

Lafontaine, og han blev helt bedrøvet over stadig at føle sin Magtesløshed, sin fuldstændige Mangel paa Modargumenter, saa at han fik Taarerne i Øjnene. Og saa havde *Mynster* desuden allieret sig med den biddende, ubarmhjærtige *Bentzon*.

Denne — *Adrian Benoni Bentzon* — var Nordmand og ejede en mærkelig Skarphed baade i Tanke og i den Maade, han gav den Udtryk. Han var meget smuk, men en Benskade gjorde ham halt, og denne Skæbne gjorde ham atter bitter. Men han havde en stærk Selvfølelse og besad en stor Kundskabsmasse, der gjorde ham overlegen i Samtale, og dette benyttede han sig kraftig af, naar han traf sin Undermand. Han hadede *Rahbek* og gjorde alt for at genere og drille ham og hans Parti i Klubben. *Rahbek* kaldte ham det arroganteste af alle Mennesker, og det var ham og adskillige andre uforstaaeligt, at *Mynster* kunde slutte sig til ham; thi *Mynster* var ham i ydre Optræden diametralt modsat. Aarsagen til dette Forhold laa netop i Modsætningen; thi *Mynster* trængte til kraftig Paavirkning, han trængte til en Modvægt imod det vage og bløde i hans egen Natur. Og han lærte noget af det hensynsløse i Udtrykket, saa at det bliver os forstaaeligt, at han, den ellers saa blide Natur, kunde lokke Taarerne frem hos den let paavirkelige *Oehlschläger*. For *Bentzon* fik *Adam* aldrig nogen virkelig Sympati, han var ham for voldsom, han gjorde ham »opmærksom paa det dygtige objektive«, men det var ham ikke nok, han trængte til noget »for Hjertet«, og der bankede han paa lukkede Døre hos *Bentzon*; thi Hjerte ejede han ikke meget af. *Bentzons* senere Skæbne var ret sørgelig. Han gik som Embedsmand til Vestindien, blev

Regeringsraad og endte nok med Kasse-mangel.

Men to Ting lærte *Oehenschläger* i denne Kreds: Foragt for Tidens flove Sentimentalitet og Ængstelse for at røbe sin egen Uvidenhed i Samtaler. Herved vaagnede ogsaa hans Lyst til at lære, og Omgangen med Brødrene *Ørsted* var det jo, der gav denne Lyst bestemtere Udslag. Det var ogsaa disse andre unge i Klubben, der lærte ham at tage den gamle Tids Afguder ned fra den Piedestal, hvor han i sin rent naive Beundring havde stillet dem, og han opdagede da hurtigt, at de var lovlig støvede og ormædte. Samtidig med at han bevarer sin Pietet for en Del af de ældre Personer, som *Pram* og *Tode*, vaagner Trangen til Opposition i ham, og det er ham en ligefrem Vellyst at føle sig fri for al den trykkende Beundring og sin Magt til at staa lidt paa egne Ben, og det fik han meget mere Lov til, naar han fulgte Mynsternes »Trosbeken-delse«. Han kom til at føle, at der var mere Indhold i de Formiddage, han tilbragte i sine jævnaldrendes Selskab end i de Aftener, hvor han sang for i alle de gamle Viser om den store Bolle. Han begyndte at kede sig lumsk saadanne Aftener, og han følte en barnlig, men let forstaaelig Kriblen efter at faa Lov og Lejlighed til at irritere disse »Filistere« lidt. Og Lejligheden kom, da *Baggesen* vilde forlade Landet »for stedse« i 1800.

Blandt de ældre var *Baggesen* jo siden Holgerfejden langt fra yndet. Men de

ynge saa paa ham med Sympati, han havde dog Friskhed, Bevægelighed og Vid og var ikke den evindelige Gentagelse af det gamle. Nu blev man i de unges Raad enig om at hædre ham, dels fordi man syntes om hans Digtning, men dels og mest, fordi man derved saa dejligt kunde drille de ældre. *Oehlschläger* og *H. C. Ørsted* satte Indbydelsen i Gang. Ingen af dem kendte noget videre til *Baggesen*. Det lidt, *Oehlschläger* havde haft med ham at gøre ved Teatret, var slet ikke særligt venskabeligt, i al Fald ikke fra *Oehlschlägers* Side: Den Forklaring, han giver af Aarsagerne i sine »Erindringer«^{*)}, er søgt og konstrueret bagefter til det samme; det synes utroligt, at *Oehlschläger* selv med *Ørsted* skulde have undfanget Ideen, nej, den udgik fra de unges Raad i Klubben, og *Oehlschläger* lod sig gerne benytte, fordi han havde Trang til at spille en Rolle og til efter Omvendelsen overfor de ældre at dokumentere sit Mod til at kaste dem Handsken og frem for alt sin Evne til at udrette noget selv. Han vilde ikke gaa der og være alles Dreng »med de skjulte Talenter«. Festen for *Baggesen* bliver ikke saa meget til for dennes Persons Skyld som for »Sagens« — Ungdommens Trang til at slaa bag ud imod de gamle, hvis Tøjler begynder at genere.

I Klubben vækker ogsaa Indbydelsen stort Staahej. De gamle vil slet ikke være med. Det fortjener *Baggesen* ikke. Man kan

*) I. S. 154 ff.

hædre *Tode* og *Pram* og andre af Samfundets Støtter; men *Baggesen* — nej, Tak. Hermed kom Sagen ind i en ny Fase, den, man havde ønsket. Nu blev Gildet, hvad man haabede, en Demonstration, en Meddelelse til de gamle om, at man saa godt kunde uden dem. — Der var sikkert ikke mange til Gildet for *Baggesen*, det blev udpræget ungdommeligt. Ganske vist var *Jacob Drejer* til Stede, men ellers var der næppe een eneste af de vigtigste Klubmedlemmer. Vi kan se det paa Sangene. Der var kun een, og det var *Oehlschlägers*. Ved enhver anden Fest i Klubben vrimlede der af alenlange Sange (sometider hele 20 paa en Aften), og nu tav alle de gamle Sangere og overlod det hele til Ungdommen. Det var en Sejr for denne og allermest for *Oehlschläger*. Man føler ogsaa Demonstrationens Højtryk i Sangens Ord og Vendinger. Da den vel næppe er mere velkendt, end at den kan taale at genopfriskes, og da den hører til det lidet af Klubbens Historie, der hidtil har været med til at holde *Drejers* Navn fra Forglemmelsen, saa meddeles den her i sin Helhed:

Den, som med Snillets hvasse Pile
nedfældte Dumhed, Fordom, Svig,
den, som fik Øjet til at smile,
naar det med Taarer hæved sig;
den, som gød Smag og ædel Varme
og Følelser i alles Bryst, —
han trykkes bør i Broderarme,
før han forlader Danmarks Kyst.

Og derfor, sjældne Barde, lyder
 vor Røst til dig om bredden Bord;
 Og derfor, ædle Barde, gyder
 hvert Hjerte sig i velment Kor.
 Vor Røst er svag; den ikke stiger
 som din til Pindi høje Fjeld,
 det vemodsfulde Hjerte siger
 dig kun et inderligt Farvel!

Tak for hver Sang fra svundne Dage,
 naar Festen her bød fulde Maal!
 tit skal vi dem i Fryd gentage
 og drikke deres Digtets Skaal!
 Og hver Gang vore Stemmer hæve
 sig højt for dig paa denne Strand,
 gid anende dit Hjerte bæve
 ved Mindet om dit Fædreland.

Thi skønt du nu vil fra os drage,
 vi venter dig dog vist igen.
 Her svandt jo dine første Dage,
 din sorgfri, muntre Ungdom hen.
 Husk: Ingensteds er Roser røde,
 og ingensteds er Torne smaa,
 og ingensteds er Dun saa bløde
 som de, vor Barndom hvilte paa.

Men lyder du den Højes Stemme,
 og er det Skæbnens strænge Bud,
 at fremmed Land dit Støv skal gemme,
 da smil til Danmark ned fra Gud.
 En Taare skal hvert Øje væde,
 og hver skal hviske mod din Grav:
 Gud glæde dig for hver en Glæde,
 din sjældne Sang de Danske gav.

Det er ikke nogen god Sang, naar den skal ses som en Sang for *Baggesen*. Den indeholder ikke et eneste rammende Ord til hans Karakteristik. I det hele er Udtrykkene banale og svømmende. Men den er et Agitationsnummer, de første Linjer om »Førdom, Dumhed, Svig« er sikkert sungne med Eftertryk og særlig Adresse til de borteblevne. Og saa gaar *Baggesen* rørt hen og omfavner *Oehlenschläger* og testamenterer ham »sin danske Lyre«. Det havde han sikkert ikke gjort under normale Forhold ovenpaa den Sang. Det er for *Baggesen* i dette Øjeblik et Tilfælde, at han kommer til at omfavne den rette, kommende Størhed; han aner det ikke selv; havde *Mynster* skrevet Sangen, havde han sikkert i det Øjeblik faaet »Lyren«. *Baggesen* er rørt og glad over de unges Hyldest. Det er en almindelig Demonstration imod Fjenden, vi maa se i denne noget teatraliske Omfavnelsscene, — intet andet! De to kendte ikke hinanden, da den fandt Sted, og havde de kendt hinanden, var det ikke sket. Thi de kom aldrig til at forstaa hinanden, hverken nu eller siden, selv om de troede det selv. De hørte hver sin Tid til, det var ikke en fælles Forstaaelse af, hvad der var usundt i det gamle, det var kun en fælles Misfornejelse med det, — udsprungen af højst forskellige Aarsager. Mødet mellem *Baggesen* og *Oehlenschläger* i Drejers Klub har næppe den store litterærhistoriske Betydning, senere Tider har villet tillægge det; dertil var

de Aarsager, der fremkaldte det, Litteraturhistorien altfor uvedkommende, og dertil var endelig det Sted, hvor de mødtes, allerede nu for lidet betydende; thi Drejers Klub betød litterært set i Aaret 1800 intet som helst for det nye, og for det gamle var det kun en hyggelig Begravelsesplads med mange og skyggefulde Minder, i hvis Ly Stagnationen rart kunde brede sig. Hverken *Baggesen* eller *Oehlenschläger*, hverken *Mynster* eller *Ørsted* stod her paa hjemlig Grund.

Oehlenschläger buser i et senere, hidsigt Øjeblik ud med lidt af Sandheden, naar han i Ordene:

»Du skænkte mig din Lyre,
da Sukker, Rom og Syre
os gjorde Hjertet blødt«

røber, at heller ikke den store Bolle var helt uskyldig i, hvad der skete. Men at *Oehlenschläger* første Gang lærte *Steffens* at kende gennem een af de yngre af hans Klubvenner, *Ole Mynster*, var ogsaa et Tilfælde, men et Tilfælde, der havde Ret. Thi det var jo netop Omgangen med den Kreds i Klubben, der havde gjort *Oehlenschläger* moden for *Steffens*, givet ham Mulighederne for saa nogenlunde at forstaa eller i alt Fald genialt at ane Sammenhængen.

Det er ikke her Stedet at gøre Rede for Forholdet mellem *Steffens* og *Oehlenschläger*; det er gjort saa tit og sidst saa genialt

af Dr. *Vilh. Andersen*, at ethvert Ord derom fremtidig turde være overflødig; kun hvad der vedrører Klubben, altsaa det rent ydre, skal her berøres. Der er ingen Tvivl om, at *Steffens* som ukendt med de daværende Forhold har troet, at Drejers Klub havde langt større Betydning, end Tilfældet var. Derfor gik han der op. Og han stødte paa en Mur af Mangel paa Forstaaelse hos alle de gamle — af de unge var kun *Oehlschläger* til Stede — en Mur, der virkede saa fuldstændig med dennes Egenskab, at den gjorde alt tavst. Den eneste, der talte, var den eneste, der kunde forstaa lidt, og han sagde netop, at han ikke forstod. Han følte akkurat den samme Ulystfornemmelse, som da *Mynster* ivrede mod *Lafontaine*, og den samme kildrende Lystfølelse bag Ulysten, fordi han mærkede, at det nye, han hørte, bar frem. Han blev vred paa de gamles Vegne. Han hang jo endnu ved sin Skolepietet. Han glemte ikke, at det var den elskede *Storms* Idealer og Tro, der her angrebes. Og han forstod ikke andet den Aften, end at der var nogen, der vilde gøre det gamle i ham Fortræd. Han manglede jo ogsaa alle sine unge Fæller der oppe om sig. Og først, da det hele er forbi, da *Steffens* er borte, føler han selv, at der er noget dragende ved ham. Han har følt sig skræmmet, søsyg ved at se ud over det ukendte, bølgende Hav af Tanker, der aabnede sine Veje for ham; først, da han har vænnet sig lidt til det, klamrer han sig ikke

længere til det faste, gammelkendte Land, men føler det lokkende og dragende i dette Havs nye Toner, og han vender det gamle Ryggen og giver sig Havmanden i Vold.

Men fra det Øjeblik af, at dette er sket, er ogsaa Broen til Land brudt, han søger nu kun en Lejlighed til at slippe bort, helt bort fra de gamle Parykker der nede i den osende Tobaksdamp, og han finder den snart. Men han vil gaa med Rabalder. Vel var Tonen mellem ham og Klubmedlemmerne nu vranten og kølig; men han vilde ikke liste sig derfra. Saa skete det en Aften, at han og *Hans Christian Ørsted* sad sammen ved et festligt Lag der nede, og alt gik i den gamle Trommerom. Der blev sunget en af disse uendelig lange Viser, som han selv i gamle Dage saa glad havde skraalet med til. For at drille ham sagde hans Genbo: (Abrahamson?) »Det var en dejlig Melodi«. — »Ja, meget smuk!« — »Det var ogsaa en meget smuk Vise.« — »Aa, ja!« — »Ja, det var rigtignok ingen af disse nymodens Digte, der nu bliver gjorte, og som jeg finder at være det pære Skidt, men hvad forstaaer jeg mig derpaa!« — Nu skyder Blodet *Oehlschläger* op i Kinderne, her støder han paa den samme Mur, som *Steffens* havde ladet staa, da han var i Klubben; men *Adam* render Panden lige imod den og svarer: »Der kan intet Menneske forlange, at De skal forstaa Dem paa Poesi; alt, hvad man kan forlange, er, at en gammel Mand ikke bærer sig ad som en Dreng!«

Der blev en Staahej. *Oehlenschläger* havde kaldt en af Klubbens Støtter en Dreng! Det var meget værre end alt det, *Steffens* havde sagt. Haarene rejste sig under Parykkerne, alle raabte i Munden paa hverandre, og dog var alle enige om, at det var en uhørt

H. C. ØRSTED SOM UNG.

Skandale. Havde *Adam* ikke taget det fornuftige Parti at sige: »Jeg melder mig ud af Selskabet«, og *Ørsted* loyalt gjort det samme, er det ikke sikkert, hvor lempeligt han var kommen ned i Læderstræde den Nat. Men da *Oehlenschläger* den Aften lukkede Klubbens Dør efter sig, tog han dens sidste Rest af litterær Anseelse med sig. Fra det Øjeblik af var den — som de andre københavns-

ske Klubber — kun en L'hombre- og Danse-Klub, og den blev aldrig andet.

Men Minderne fra Ungdommen bandt dog *Oehlschläger* til den med Baand, han aldrig helt fik til at briste. Da han selv var ude over Dansealderen, men nok kunde finde Hvile ved et L'hombrebord, kom han der igen som saa mange andre Samfundsstøtter, og ved 50 Aars Jubilæet blandede han sin Røst med de andres, der vilde prise Klubbens Fortid, og i den Kantate, han i den Anledning skrev, var der noget af den gamle Klubtone, han selv i sin stormende Tid havde foragtet. Han sang:

I Axelstad der stander en Gaard,
som lidt kun sin Plads har forandret,
medens et helt Halvthundredaar
er hen i sin Evighed vandret.

Halvhundredtallet — et Fem og et Nul —
let sagt, og end lettere skrevet;
men, Venner, i Femtallets bundløse Hul
hvad er der ej nedsænket blevet?

En Seks-og-tredivtedel og en halv
fra Frodes Tid her i Norden,
fra den Tid, Mørket for Lyset skjaly,
og Guddommen vandred' paa Jorden.

Syng, Bragi, Navne ved Harpens Klang,
som mægtigt i Tidsrummet funkled'
og Oldtidens Stjerne selv mangan Gang
med stærkere Straale fordunkled'.

Syng jublende Borgeren Washington,
 elskværdig og stærk dog som Cato,
 nævn Hannibals Broder Napoleon,
 syng Kant, der ej viger for Plato.

En orbis pictus i Haandformat
 det halve Sekul maa være;
 snart hæved sig atter, snart sank en Stat,
 og tit fulgte Skammen paa Ære.

Ej Nero sad paa barbarisk Vis
 med Øxen, Fornuftens Foragter,
 men Friheden bandt sig sit eget Ris,
 og Folket blev selv sin Slagter.

Se Ebros Helte med Oldtids Mod
 for hellig Selvstændighed kæmpe;
 men Taagen sig lægger om Bjærgets Fod
 for Fremgangen atter at dæmpe.

I Vinterens Mørke Moskow se,
 hvor Flammen alt Skyerne møder;
 mens Frankerigs Kæmper som Lig paa Sne
 omkranser de slukkede Gløder.

Germania følte da lidet sig fro
 med Børn af forskellige Mødre;
 men kraftig ved Leipzig og Waterloo
 slog Goethes og Schillers Brødre!

Imens sad vi her i det rolige Nord,
 vort Samfund monde florere,
 Evropa sig drejed' omkring vort Bord,
 Kvadrater vi saa cirkulere.

I Fredens og Velstandens venlige Skød
 højrøstede førte vi Ordet;
 vi viste hinanden, hvor Donau flød,
 og væltede Dunken paa Bordet.

Vel kom der imellem et Dommedagsslag,
 mens vi med Politica spøjte.
 Jeg mindes endnu i April den Dag,
 da Tordenskjolds Aand os besøgte.

Og skønt vi leged' til Tid og til Sted
 med Skaktavl, Terning og L'hombre,
 vi dukked' dog ikke Hovedet ned
 i Regn af de brittiske Bomber.

Vi misted' vor Flaade, vor Slot og vor By,
 men Frederiks Sønner er raske;
 nu stander vor Axelstad skøn paa ny,
 som Phønix staar op af sin Aske.

Saa hil dig, gamle Halvhundredeaar!
 Et vigtigt Kapitel i Tiden.
 Ved Siden af Ares Athene staar
 og haabefuld skuer til Striden.

Oplysningen mægtig i dig fremskred,
 vel bragte du trykkende Dunster,
 men Taagen ærbødig faldt atter ned
 for Videnskaber og Kunster.

Selv Kundskab Dunsten og Dampen tvang
 os Mennesker Byrden at lette;
 og Skibet nu selv imod Bølgernes Gang
 henslæber den lænkede Jætte.

Mens *Jenner* besejred' en Helvedes Ve
og standsed ved Graven en Vrimmel,
lod *Herschel* Øjet i Natten se
og aabned' Førstanden en Himmel.

Vort Samfund hædrede Videnskab,
her stemte de Sangere Harpen;
vi mindes med Taarer de ædles Tab
fra Issefjord, Slien og Sarpen.

Vi mindes vor *Trojel*, vor *Thaarup* og *Storm*,
vor *Zettitz* og Stifteren *Tode*,
som, naget af Lamheds bedøvende Orm,
saa venligt iblandt os dog boede.

Og drikker nu alle ved Harpens Klang
en Skaal for de henrundne Dage,
naar Jublen fornyer sig næste Gang,
er faa kun iblandt os tilbage.

Dog, Tiden gør selv hverken ondt eller godt,
saa sjunger da Helten til Ære!
Vor Skytsaand i Tiden er *Fredrik*, vor Drot,
dens Vover ham jublende bære!

Sammenligner man denne Vise med dem,
Oehlenschläger skrev i sine yngste Dage ved
den samme store Bolle, saa har de det til
fælles, at Sangeren ikke har glemt sin Pie-
tet, den, der er et af de skønneste af hans
Karaktertræk; men der er noget af den sam-
me letvakte Begejstring, der bringer ham til
at se noget, hvor der intet er; thi Sangens
Indhold kunde maaske netop sanke gloende

Kul paa Klubbens Hoved, fordi Verset, der sammenligner Klubmedlemmernes Raad med Collegium politicum, sikkert er det sandeste i Visen; thi en stor Del af det, der nævnes af store Begivenheder i det forløbne Halvhundredaar, gik jo netop vore hjemlige Politici saa forunderligt sporløst forbi, at det bliver en af Hovedbebrejdelserne mod Drejers Klub, at den egentlig fra 1789, da Begivenhederne ude i Verden tog Fart, stod ganske stille og derfor mistede det aandelige Herredømme over Folket, den havde erobret i 80'erne. Den var og blev siden da kun en L'hombreklub; men det indsaa L'hombreherren *Oehenschläger* ikke.

JACOB DREJERS SIDSTE DAGE

» JERES Bedstefader var *Student, Litteratus, Institutbestyrer og Klubvært,*« sagde Peder Rasch Drejer altid til sine Børn, naar han omtalte sin Fader for dem, hvilket ikke skete ofte; thi han var i Besiddelse af hele en gammeldags Kontormands Indesluttethed og Mangel paa Meddelsomhed. Af Familietraditioner eksisterer der derfor ikke meget at bygge sig et Billede af det Drejerske Hjem af, og Dødsboskiftet efter ham og senere efter hans Hustru lader ikke formode, at han har naaet til nogen Velstand. Ganske sikkert har hans Hustru arvet en mindre, kontant Sum, og da den gamle Farverenke i Odense døde, er sikkert en Del solide Mahognimøbler komne i Jacob Drejers Eje ligesom et gammelt Taffeluhr og noget Sølvtoj; nogle af disse Ting eksisterer endnu i Familiens Besiddelse; men det er højst sandsynligt, at Jacob Drejer og hans Hustru i 1809 ved Datterens Bryllup har givet Børnene det meste af, hvad der kunde undværes; thi Boernes Inventarieliste synes nærmest at tyde paa Fattigdom; men det var der sikkert ikke Tale om, det kunde ikke være tænkeligt, naar man ved, at det var gode

og kærlige Børn, de havde, og at Peder Rasch Drejer sad i en god Embedsstilling som Kontorchef, og Datteren var velhavende gift. At Skolen ogsaa gik godt og trivedes med sine 24 Elever lige til det sidste, har man et Vidnesbyrd om i *Jens Kragh Høsts* Erindringer, hvori det hedder, at *Høsts* to Sønner gik i Drejers Skole: »den ærværdige Olding viste en uovergaaelig Omhu i Opfyldelsen af det Kald, han havde valgt efter at have opgivet Beværtningen af den af ham stiftede og efter ham benævnte Drejers Klub. Da han døde, satte jeg mine Sønner i Basedows Institut.«

Vi ser altsaa, at *Jacob Drejer* til det sidste har røgtet sin Skolegerning og gjort det med Dygtighed og Omhu. I 1809 mistede han dog een af Skolens betydeligste Støtter, idet hans da 37aarige Datter *Grethe*, der med ham delte det daglige Arbejde ved Skolen, medens Moderen passede Huset, ved denne Tid indgik Ægteskab med en af Faderens Venner fra Klubben, en ældre, velhavende Enkemand med flere Børn, Skibskaptajn og Købmand *Ole Cosmus Beck*, der boede i Nyborg. Denne Beck havde længe gaaet paa Frierben i Huset og havde blandt andet fra sine mange Rejser paa Ostindien bragt en Del sjældnere Sager som Gave til det Drejerske Hus.

Ægteskabet betragtedes som en stor Lykke af Familien, og *Jacob Drejer* lod sig baade fejre i den glædelige Anledning af Venner i Drejers Klub og i nogle af de smaa private Selskaber, der var dannede i Klubbens Billede, saaledes ejes der endnu paa Ny Ham-

melmose: »Et Par Ord i Selskabet hos Weber paa Nørrebro ved en Fest i Anledning af et Familieheld, vederfareet Her Jacob Drejer, fremsagt den 19 Juli 1809 af H. L. Michelsen.«

Heri hedder det om Drejer:

»Den værdige Olding, der grundede et Selskab, hvor saa mange af os, mine Brødre, hentede Opmuntring efter Dagens Byrde og Hede, Styrkning til at bære Livets Besværligheder, hentede mentale og fysiske Glæder, et Selskab, hvoraf dette kan betragtes som et spædt Fosterbarn; den værdige Olding, der saa ofte ogsaa her delede og forhøjede vore Glæder, ham skuer vi i Dag i vor Kreds i en festlig Anledning.

Ikke rosenstrøet var hans lange Bane. Mange og hvasse Torne omgav den. Men den var *gavnrig*. Mangen Fader og Moder velsigner i denne Stund hans Idræt. Mangen Yngling og Mand erkender forlængst med Taknemmelighed hans Del i det, de nu er og vil vorde. Men den var *hæderlig*. Uden Bram vandt han udelt og uskrømtet Agtelse, just fordi han ej efterjagede den. Han fortjente den ved at virke i Løndom! Denne Hæder var i mange Aar hans eneste Løn, hans eneste Opmuntring; thi af Staten havde han hidtil — vi vide det — ingen af Delene. Den er det endnu! Hvo, der forstaar at skille Kerne fra Skal, Virkelighed fra Skin, hver, der sætter Pris paa Retsind og ædel Daad, yder ham den af oprigtigt Hjerte. Ogsaa denne Kreds, i hvilken han er at anse som Fader, denne Kreds, i hvilken

han i mange Aar har haft sit andet Hjem, sin Styrkning til det svære Arbejde, yder ham den med inderligst Velvilje.

Og vi deler nu hans Faderglæder. Vi mindes her med redelig Broderhu den nylige Forøgelse i disse, mindes hans elskte og eneste Datters, hans trofaste Medhjælperindes, Medluderindes og Medstriderindes Forbindelse med en værdig Ægtefælle. Dette er Dagens Orden, dette er Hensigten med denne vor Samling. Lader os gaa den i Møde! Lad det glade Aasyn smile Manden, Faderen, Oldingen Drejers Fryd i Møde! Lad vore Broderbægre samstemme til Jubel! Og modtag De, hæderværdige Olding! gennem en yngre Selskabsbroders, men en Dem længe højagtende Vens Mund den Forsikring, en af Deres ældre Venner og Brødre opfordrede ham til at tolke, det Ønske, han saa inderlig gerne i alles, i sit eget Navn udtaler. Det nylige og hvert Held i Deres Liv fryder os! Nyd det med Tilfredshed! Lad det forlænge Deres Dage, forsøde Deres Møjsommeligheder. Længe, ja længe vare dette Samfund! Længe tog De herhid efter Dagens Besværligheder! Kærlighed, Venskab og Agtelse strø mange Roser paa Deres hæderlige Bane. Kærlighed, Venskab og Agtelse omvinde Deres hvide Isse med friske Kærminder!«

Ogsaa Pastor *Holm*, der den 7. Juli forrettede Vielsen, kommer ind paa Jacob Drejers og hans Hustrus Personer og deres fælles Hjem. Han siger til Datteren: »Ædle Brud, værdige Datter af retskafne Forældre!

Du har ofte erfaret, at der er Velsignelse i den frommes Bolig, og du erkender et nyt Vidnesbyrd herom paa denne Dag. Den gode Datter vorder og den gode Hustru. De Dyrer, De selv har set, her selv har øvet, følge Dem i Deres ny Forbindelse, De vil som her bidrage til, at Velsignelsen bor i Huset. Ædle Brudgom! Som Mand af Erfaring har De ofte haft Lejlighed til at sande hint herlige trøstefulde Ord*); mange Prøver har De hidtil modtaget paa den Algodes Naade, og i Dag modtager De nye; thi den, der faar en god Hustru, annammer en Prøve paa Herrens Velbehag; trofast Ven vil De være for Deres gamle Vens Datter; Venskabet, prøvet gennem mange Aar imellem Dem og ham, vil bekræftes ved denne skønne Forbindelse. «

Da dette Bryllup fandt Sted, havde *Jacob Drejer* allerede nydt Bedstefader-glæderne i 6 Aar, idet *Peder Raschs Drejers* Søn, *Hans Jacob*, der døde som Præst, allerede saa Dagens Lys 1803. Som den store Børneven, han var, har dette Barnebarn sikkert været ham til stor Glæde. Medens *Grethe Drejer* kun fik en Datter, *Frederikke*, i sit Ægteskab med *Bech*, og denne Datter døde ugift, lever der endnu fire Døtre af Hans Jacob Drejer, og disse er de nærmeste Descendenter efter gamle Jacob Drejer. Det er Fru Grevinde *Ahlefeldt-Laurvigen*, Ny Hammelse, Fru *Amalie Holm* i Fredericia, Fru Højskoleforstander *Axelsen* og

*) Salomons Ord: Den retfærdiges Hus vorder velsignet.

Fru Stadslæge *Tryde*. Den mandlige Gren af Jacob Drejers Slægt er uddød.

I Adresseavisen den 1 Juli 1813 staar følgende Avertissement:

† † †

Den første d. M. døde Institutbestyrer *Jacob Drejer* efter 8 Dages Sygeleje i en Alder af 70 Aar. Hans efterladte Enke og tilstedeværende Søn, hvem dette Dødsfald berøvede en kærlig Mand, Fader og Ven, opfylder en sørgelig Pligt, idet de herved underretter Paarørende og Venner om dette deres Tab.

F. A. Drejer,
f. Ebsen.

P. R. Drejer.

Ligesaa beskedent som dette Avertissement er — det nævner ikke den dødes Forhold til en bevæget Periode af vort Aandslivs Historie — lige saa stille og ubemærket gik *Jacob Drejer* til sine Fædre. Skønt det Samlingssted, der en Tid bar hans Navn, ogsaa skulde bære dette til sene Slægter, lukkede Samtiden sine Øjne derfor, og dette er atter et Argument for, at *Drejers Klub*, skønt endnu eksisterende, var *en saga blott*.

Men *Jacob Drejer* fortjener at mindes, fordi han var en af sit Fædrelands bedste Sønner, ikke af dem, der virkede Stordaad, eller kastede Glans over Danmarks Navn gennem Tiderne, men som en af de mange, der ved trofast og dygtigt og fremfor alt uegennyttigt Arbejde var med til at bære Sten til det Hus, hvorover alle vi Danske er glade for, at Dannebrog vajer!

KLUBBENS ENDELIGT

DET var hverken Digterne, der døde i Danmark, eller Trangen til at slutte sig sammen, der svækkedes; det var Klubben, der havde forfejlet sit Maal og stod stille, da Tiden gik frem. Det gaar med Klubbens gamle som med Præsten i »Intrigerne«; de vil ikke fløjte med Tiden, og saa er Dødsdommen fældet. Og til denne indre Aarsag kommer de mange ydre. De store Ulykker i Danmark i Begyndelsen af Aarhundredet avler Fattigdom, og Folk faar ligefrem ikke Raad til det kostbare Klubliv, Dertil kommer Kvindernes Modstand mod Klubberne; de vil ikke være af dem, som »Manden kun handler med hjemme«, hvor de sidder nok saa artigt i deres Bur og føder Børn og laver Mad. Men ogsaa Mandens Opfattelse af Kvinden ændres paa de Tider. Det er godt nok at fortælle, at *Evalds* Digting om Arensø højner Kvindeidealet; men dette giver sig saa faa praktiske Udslag; *Ewalds* Trofasthed mod hende kunde der jo ogsaa sættes adskillige Spørgsmaalstegn ved. Vist er det, at man siden hans Tid *sang* en Del om Kvinden; men Forholdet i

Hjemmet forblev uforandret; først *Oehlen-schlägers* Digtning skaber det rette Forhold, hans »Axel og Valborg« giver den danske Nation dets Kvindeideal. Der er ingen, der fortæller om Samarbejde og Samfølelse mellem Ewald og Arense som mellem Axel og Valborg. Det er ogsaa værd at lægge Mærke til, at alle de betydeligere Kvinder begynder at gøre sig gældende og skabe Hjem rundt om i Byen i Begyndelsen af det nittende Aarhundrede. Rahbek gifter sig jo først med Kamma i August 1798, først da fødes dette »ideale« Hjem, der trak de betydeligere Aander fra Klubberne. Og i Bakkehusets Kølvand følger de mange andre, det være sig nu det ørstedske med Sofie, det oehlen-schlägerske med Christiane, det gyllembourgske med Thomassine Christine eller det ved sin Velstand udenfor de andre staaende brunske med Friedericke som Midtpunkt. Kvinderne fører Krigen klogt nok, de lukker ikke deres Mand ude fra Klubberne, de danner litterære Klubber i Hjemmene, og idet de spreder Kræfterne, lykkes det dem at dræbe Klub-Uhyret, der ellers kunde være blevet skæbnesvangert for vort Samfund. Man sammenligne blot det Drejerske Hjem med et af det ny Aarhundredes. Der er ingen Tyv om, at Madam Drejer var en betydelig og dygtig Kvinde, flittig og opofrende i sit Arbejde, men hun manglede den aandelige Overlegenhed, der gør, at man fra litterære Klubber glider over til litterære Hjem.

Hvad nu selve Drejers Klub angaar, har den i 1814, just som Jacob Drejer har lukket sine Øjne, desuden et Uheld, som faar skæbnesvangre Følger for dens Fremtid. Dens Kasserer bedrager den for saa mange Penge, at det er umuligt under den herskende økonomiske Misère at bevare Ejendommen i Læderstræde, og da samtidig Fabricius' Klub paa Købmagergade sygner hen, slaar man de to sammen til »den nye Forening«, og dens Loves første Paragraf viser os, i hvor høj Grad Klubben nu har skiftet Karakter. Den lyder:

»Selskabets Formaal er fælles Fornøjelse og Underholdning ved Samtale, Billard og andre Commercespil. Sammenværelser, Koncerter, Baller og teatraliske Forestillinger er udenfor Selskabets egentlige Bestemmelse og finder ikke Sted uden i Følge Selskabets Beslutning for enkelte Tilfælde efter foregaaende Votering.«

Hvor er man ikke sunken dybt siden de første Love i Drejers Klub, der taler om Læseinstitut og Bogsamling, om at udbrede Kundskab og skaffe Bekendtskab med den nyeste Litteratur; der fastsættes Koncert, og man søger at fremme Sædelighed og Nøjsomhed!

Og dog lever de forenede Klubber videre paa fordums Glans og Hæder.

I en af »den nye Forenings« ældste Viser hedder det:

Det maa man vor Hovedstad lade,
 en skøn Hoben Klubber den har,
 dog vor her paa Købmagergade
 af ingen sig overse la'r.

Lad andre de støjende Glæder
 og Skuespil, Dans og Musik,
 |: i Lærdom, i Alder og Hæder
 et Fortrin for alle vi fik. :|

Men det er ikke Aandens Høvdinge, der mødes her, ganske vist pranger Medlemslisten med en Del fine Navne, men de kommer der ikke, undtagen netop een — *Rahbek*. Her staar han fast med en rørende Trofasthed, og det er derfor ikke underligt, at man, da »den nye Forening« benyttende sig af Drejers Klubs Stiftelsesaar, fejrer en Art Jubilæum som halvhundredaarig Klub, anvender denne Overlevering fra de gode, gamle Klubtider som en Art Fanemærke ved denne Lejlighed. Han holder Mindetalen til den hedengangnes Pris, og han maner for en Aften den gode, gamle Aand frem igen. Han er paa Færde alle Vegne, han skriver Mindeartikler og Erindringer, han er atter Midtpunktet for en Tid, og følgelig er han i sit Es. Og de andre Klubmedlemmer føler sig med rette deres »Jubel-Olding« forbundne. De bliver atter litterære for en Aften, og Rahbek hylde*s* i følgende Ord:

Og nu en Skaal for en gammel Ven,
 vor Jubeltolk og vor muntre Digter.
 Du højt skal mindes i Dag igen;
 thi vor Forening du aldrig svigter.

For dig at hylde
 hver Bægret fylde,
 en Jubelolding, vi dobbelt skyldte
 vor Sang og Tak!

En yngre Slægt vi saa flette nys
 omkring din Tinding en Jubelkrone,*)
 da Lysets Sønner med Fakkellys
 lovsjunge dig i Højtidstone.

Ved Bakkehuset
 staar dybt i Gruset
 og rolig, skønt af Storm omsuset
 din Jubel-Eg.

Modtag da nu af vort gamle Lag,
 den selv er lig en Egestamme,
 en Krans af friske Løv i Dag
 indfattet i en Jubelramme.

Til de Kærminder,
 du hjemme finder
 vort Hjertes Tak dig denne binder!
 Vor Rahbeks Skaal!

Ved sin Alder er *Rahbek* nu sacro-sanc-
 tus; men han er en Overlevering fra en
 ældre Tid, som kun har sin Værdi som
 saadan, og det er en betegnende Omstæn-
 dighed, at han bliver Midtpunktet for Fest-
 en; thi alle de Viser, der synges den Af-
 ten, ser tilbage. Der er ikke een Stemme,
 der er ung og frisk og varsler om Opgaver
 for Fremtiden, simpelthen fordi der ingen
 Opgaver er.

*) Studenterforeningen havde netop gjort Rahbek
 til Æresmedlem og bragt ham Fakkeltog.

Det er ganske naturligt, at »den ny For-
 ening« mere og mere glider ned i Borger-
 lighedens Lag, saa at den til sidst i 1842
 slaar sine sørgelige Rester sammen med
 sin første Podes, *Kongens Klubs*. Det var
 jo netop de borgerligste og jævreste Ele-
 menter, der i sin Tid ikke havde nok i den
 aandelige Føde i Drejers Klub, og som tyede
 hen til *Schrecks* velrenommerede Traktør-
 sted paa Østergade, hvor de mere materi-
 elle Livsnydelser kunde dyrkes. Da Resterne
 af det forrige Aarhundredes fineste litterære
 Klub i Dødskampen forenedes med den jæv-
 neste Borgerlighed, havde jo netop den nye
 Form for Associationer, *Studenterforenin-
 gen*, vundet Kræfter til at tage det aande-
 lige Arbejde op, og dette var saa udpræget
 politisk, at det nødvendigt maatte paatrykke
 Københavnerlivet et fra 1780'erne forskel-
 ligt Stempel. Man kunde ikke længere nøjes
 med Puncheboller, Læsestuer og Koncerter.
 De gamle Klubber stængede sig fornemt
 inde og arbejdede paa et raffineret Aands-
 liv inden fire Vægge, der ikke maatte have
 Øren; det nye slog Døren op paa vid Gab,
 arbejdede i og med Folket. Deri bestod
 Væsensforskellen.

Men for os, der er paa den anden Side
 af og ude over begge disse to, Skikkelser af
 den altid levende Trang i Folket til at vir-
 ke sammen mod et fælles Maal, staar Min-
 det om Drejers Klubs store Dage i en fjern
 og falmet Aflans. Disse Blade er blevne til
 for at opriske disse Minder om vore vel-

KØBENHAVNS RADIO
255,1 m (1176)

DANMARK

KALUNDBORG RADIO
1261 m (238)

Samtlige Aftenuds. fra Kl. 19 udsendes ogsaa over Danmarks Kortbølges. 49,5 m

Kommunelærer Erik Danielsen, som medvirker i Drengesendelsen Kl. 14,00.

DAGENS NOTER

Alverdens Drenge Dag:

I denne årlig tilbagevendende „Alverdens Drenge Dag“ er for i Aar berammet til Søndag den 11. Marts og Radioen markerer derfor Dagen ved en Udsendelse Kl. 14. Blandt de Medvirkende er Kommunelærer Erik Danielsen, som læser et Udsnit af Pearl S. Bucks „Den unge Oprører“.

I denne Bog giver Pearl S. Buck et Tidbillede af vore Dages Kina. De to Dreng, Kosen, den unge Oprører, og hans Ven Fah-li, flygter fra et Kloster og slutter sig til Oprørshæren. Den unge Oprører vil tjene sit Land, men forlader Oprørshæren. Thi i Krig og gennem Krig kan han ikke tjene sit Land. Han finder sin Plads som Lægelerling paa et kristent Hospital, hvis hvide Læger kærtligt har hjulpet hans Ven. Paa Hospitalet spørger man ikke om Race og Navn. Der tjener man hverandre og derigennem sit Land. Det Arbejde og Liv gaar Kosen ind til.

Menneskerettigheder:

Den Tanke i en særlig højtidelig Lovgivningsakt at fastsætte bestemte Grænser for Statens Myndighed over for Borgerne og derved utrykkelig fastslaa visse Frihedsrettigheder, Borgerrettigheder som Staten ikke vilkaarlig skal kunne berøve den Enkelte og som derfor er tillagt en særlig forfatningsmæssig Beskyttelse, har i Statslivet faaet sit mest kendte Udtryk i den franske Nationalforsamlings berømte Erklæring om „Menneske- og Borgerrettighederne“ af 26. August 1789. Sit Udspring havde den i det 17. og 18. Aarhundredes filosofiske og politiske Strømninger. Om disse rights and liberties' oprindelige filosofiske og politiske Begrundelse og om deres senere Optagelse i de forskellige Landes Forfatninger vil Dr. jur. C. Westrups Foredrag Dag Kl. 19,30 handle.

Korkoncerten i Nyborg:

I Dag er der Fest i Nyborg. Arbejdernes Sangkor fejrer sin Jubilæumsfest ved en omfattende Korkoncert i Nyborg Borger- og Haandværkerforenings Festsal, hvorfra den Kl. 20 transmitteres i Radio. Arbejder-Sang-

8,00 **Gymnastik for Kvinder.**

8,15 **Morgengymnastik.**

9,00 **Foredrag:**

Skoleradioen, dens Maal og Midler.
Rektor **Henrik Madsen.**

10,00 **Gudstjenesten**

i Garnisons Kirke. Provst Johs. Nordentoft. Salme Nr. 335 (S. S. 260). 298 (S. S. 689). 278 (S. S. 687). 105 (S. S. 714).

11,40 **Radioavis.**

12,00 **Koncert**

i Teatersalen for Elever fra Kommunaleskolerne.

Radio-Symfoniorkestret.

Dirigent: *Launy Grøndahl.*

Dansen gennem Tiderne.

Melchior Franck: Intrada. Joh. Rosenmüller: Pavane. Allemande. J. Bapt. Lully: Menuet af „Den adels-gale Borger“. G. Fr. Händel: Af „Wassermusik“. Bourrée. Hornpipe.

***: Danske Dansemelodier fra Holbergtiden. Kontredans. Engelskdans. Rigaudon. C. D. von Dittersdorf: Kehraus. Ludw. van Beethoven: Kontredanse. Fr. Schubert: Vals. H. C. Lumbye: Pepita Galop. Johs. Lanner: Pesther Vals. Champagnegalop.

13,00 **Sprog for Viderekomne.**

13,00 **Engelsk:** George Elliot.

Mr. George Fox.

13,20 **Tysk:** Das deutsche Volk im Weltkrieg, III.

Dr. Victor Waschnitius.

13,40 **Fransk:** Actualités.

Mlle France Gleizal.

14,00 **Udsendelse for Dreng.**

Alverdens Drenge Dag.

„Den unge Oprører“ — en af Alverdens Dreng.

Sang og Musik fra fire Verden-hjørner.

Kommunelærer **Erik Danielsen.**

Drengekor. Dirigent: *Henning Elbrink.*

Ved Flyglet: *Viktor Fischer.*

15,00 **Udsendelse for Børnene.**

Oplæsning.

John Thomsen: Kakaduen.

Skuespiller **Knud Heglund.**

Musikunderholdning.

Fr. Gossec: Gavotte. E. Hildach: Der Lenz. A. Ringsted: Til Børnebal.

Mazurka.

Elli Jankovic (Tubafon).

Ved Flyglet: *Viktor Fischer.*

15,25 **Folkekoncert.**

Radio-Symfoniorkestret. Dirigent:

Emil Reesen. Koncertsange og -

Johan Svendsen:

Venetiansk Serenade.

Hilmar Biehe.

Violen.

Foraarsjubel. Ved P. Hansen.

Johanne Karstens.

Pariserkarneval.

17,00 **Gudstjenesten**

i Holmens Kirke ved Sognepræst C. Engsig-Karup, Horsens. Salme Nr. 292 (S. S. 645). 324 (S. S. 267). 332 (S. S. 792). 253 (S. S. 165).

18,20 **Foredrag:**

Engelsk Teater.

Forfatteren **Christen Jul.**

19,00 **Radioavis.**

19,30 **Foredrag:**

Menneske- og Borgerrettigheder, historisk belyst.

Stiftsskriver, Dr. jur.

G. W. Westrup, Roskilde.

20,00 **Arbejdernes Sangkors**

Jubilæumskoncert.

Transmission fra Nyborg Borger- og Haandværkerforenings Festsal:

H. Verner: Clarise og Rosen. (***)

Simon Breu: Søndagsfred. (Alfred von Muth). Guldbrandsen: Vaarsang. (J. Chr. Christensen). Kreutzer:

Hyrdens Søndagssang. (***)

A. Schäffer: Et Barselgilde. (***)

Arbejdernes Sangkor.

G. A. Lembcke: Absalon bygged' Borg ved Havn. (Fr. Barfoed). Emil Reesen: Et Foraarspust gaar over Sne.

(Johs. Jørgensen). C. H. Debois: I Svendborg fik jeg Hyre (L. C. Nielsen).

Andreas Møller: Hos min Moder. (Rudolf Bruhn). C. M. von Weber: Jægerkor af Op. „Jægerbruden“.

Nyborg Børnekor.

J. Bechgaard: Hvile. (Chr. Winther).

A. Conradi: Det spredes mer og mer.

(***)

Emil Hartmann: Vuggesang. (***)

Nyborg Børnekor, Arbejdernes Sangkor og Solister.

Dirigent: Sanglærer **C. Larsen.**

21,00 **Den danske Roman.**

B. S. Ingemann: Landsbybørnene,

III.

Forfatteren, kgl. Skuespiller

Eliht Reumert.

21,40 **Dansk Triokoncert.**

Emil Robert-Hansen: Trio for Fløjte, Violin og Violoncel, Opus 13. (I. Gang). Allegro energico. Allegretto

Kgl. Hofpianistinde Johanne Stockmarr spiller i svensk Radio i Aften Kl. 19,30.

UDLANDET I DAG

Opera og Operette:

Madame Angots Datter (Bryssel I 21,00).

Operette af Lecocq.

Carmen. (Bryssel II 21,00).

Opera af Bizet.

Skuespil og Hørespil:

Som man behager. (Nationalpr. 18,30)

Lystspil af Shakespeare med samtidig Musik

Karneval (Stockholm 20,00).

Hørespil af Compton Mackenzie. I Ho-

vedrollen: Inga Tidblad.

Torquato Tasso (Wien 20,10).

Skuespil af Goethe.

Musik:

Hans Weisbach dirigerer Bruckners c-mo-

Symfoni (Leipzig 18,15).

Johanne Stockmarr spiller Beethoven

(Stockholm 19,30).

Violinvirtuosen Georg Kulenkampff.

(Königswusterh. 20,10)

Kulenkampff spiller Beethovens Violin-

koncert D-Dur som Solist i en Orkester-

koncert, hvis Program bestaar af ita-

lienski Musik

Fra Østrigs Skove (Berlin 21,30).

Munter Wiener-Uds. med Schrammel-Or-

kester og talrige Solister, bl. a. Pau-

Hörbiger.

Sir Henry Wood dirigerer. (West Reg

22,05).

Klavervirtuosen Egon Petri. (London

Reg. 22,05).

Sport:

Fodboldlandskampen Holland—Belgie.

(Bryssel I 15,30).

Fodboldlandskampen Frankrig—Schweiz

(Radio Paris 16,00).

BELGIEN

BRYSEL I 483,9 m (620) 15 kw

15.30 Fodbold-Kampen Holland—Bel

En Aften i Drejers Club

Carl Gandrup fortæller om sit Hørspiel, der udsendes fra Studiet paa Fredag Kl. 21,15

Fra anden Akt af Carl Gandrups Skuespil „Spotterens Hus“. Billedet viser Scenen i Drejers Klub, hvor P. A. Heiberg (Reumert) deklamerer „Min Søn, om du vil i Verden frem, saa buk!“ Yderst til højre ses Gabrielsen som Professor Rahbek.

brødt det sværte. Ligeledes er Natop i de Dags forsegte Høfler at sende en „Følge“ til paa Heiberg ved at lade en højstaaende ædelig Officer spørge ham og underhaanden tilbyde ham en „Dusør“, hvad efter Heibergs strengt republikanske Tænkemaade og Karakter kun kunde opfattes som et uselt Bestikkelsesforsøg paa at svinebinde hans Aand, hans Pen og hans Tunge.

Han gør i en drøj-komisk Scene Løjer med Kammerjunkeren og lyser ham hjem under Kameraternes Jubel og Latter; Rahbek, Zetlitz og Abrahamson fryder sig ved Vennens Triumf over Hofsnogen, men Thomas Thaarup — den patentloyale Hofkryber og Potentatbesynger — skummer af Raseri og pibes ud!

Der synges mange af Tidens gamle, prægtige Viser til de engang saa kendte og folkeelskede Melodier, alle hentede fra

Forfatteren Carl Gandrup

den rigtige gamle Klubvisebog fra 1792.

Men den herligste af dem alle er dog Abrahamsons Vise „Min Søn, om du vil i Verden frem, saa buk!“ Den synger Heiberg, og med den slutter Spillet.

Om du vil i Verden frem, saa buk! gentager Carl Gandrup, og rejser med et trodsigt Ryk sit karakteristiske Hoved. Med en blid Barnestemme følger han til: — Nu glæder jeg mig til at se, hvad den prominente Hørspiel-Kritiker Hr. Harald Bergstedt mener om mit lille Stykke *Dagen før* det bliver udsendt.

CARL GANDRUPS Skuespil „Spotterens Hus“ blev, som man vil huske, en meget stor Succes paa Det kgl. Theater, ikke mindst takket være Poul Reumert, der her havde en af sine bedste Karakterroller som Spotteren, Samfundsrevseren Peter Andreas Heiberg.

Radioen har fra Tid til anden bragt de enkelte Akter af Skuespillet, hver især formet som et selvstændigt Hørspiel. Paa Fredag faar man at høre den Akt, der udspilles i „Drejers Club“. Det er dog ikke Reumert, der spiller sin gamle Rolle (han er som bekendt i Paris), men Eyvind Johan-Svendson.

Vi har bedt Gandrup fortælle lidt om sit Hørspiel, som han for Resten kalder en „dramatisk Situation“.

— „En Aften i Drejers Club“ foregaar d. 20. Sept. 1790, siger Hr. Gandrup. Jacob Drejer, den i Litteratur-

historien saa navnkundige Klubvært, skiftede jo fra Tid til anden Lokaler. Klubben har haft Tilhold snart hist, snart her, bl. a. i den gamle Gaard paa Østergade, hvor nu Ole Haslund har til Huse, forhen „Kongens Klub“; men paa den Tid, jeg her behandler, laa den vistnok i Efterslægtsselskabets gamle Gaard, som nu er det *Illum'ske* Varehus paa Østergade.

Den historiske Baggrund for Hørspillet er P. A. Heibergs berømte „Indtogsvise“, der indbragte ham hans første politiske Straffedom, en Mulkt i Politiretten paa 150 Rigsdaler, der var en haard Bøde for den fattige Litteratus og Translateur!

Det er den Sang, der blev afsunget d. 25. Sept. paa Skydebanen, og som begynder: „Hver Mand i Byen om *Indtoget* taler“, og hvori længere fremme

forekommer de „udfordrende“ Ord: „Ordener hænger man paa Idioter! Stjerner og Baand man kun Adelen gi'er“!

Saaen noget gik det jo ikke an at skrive og synges i de Tider, selv om det kun skete i en privat selskabelig Forening samlet om et filantropisk Formaal.

Og d. 26. Oktober 1790 faar stakkels Heiberg sin Stævning til at møde i Politiretten og staa til Regnskab for sin Formastelighed!

Selve *Indtoget* var det ridende og kørende Festspil, der trak gennem Staden, da Kronprinsregenten (den senere Kong Frederik VI) hjemførte sin nyforlovede mecklenburgske Gemalinde, Prinsesse Marie Sophie Frederikke.

Min „Aften i Drejers Club“ viser den Aften, hvor Klubbens Medlemmer er samlede om Punchedollen, de politiske Viser og de lange Kridtpiber for at cele-

signede Fædre med Nathue, Pisk og Paryk, der, trods al Koketteren med det fremmede, dog var Typer paa Jævnhedens Dansk. Ved Drejers dampende Bolle kunde man ikke altid se vidt ud i Verden for Taagerne af Tobak. Vi var jo den Gang ikke kommet ud over at sole vore Sengklæder paa Gaden, og vi tog af Hensyn til Naboer og Genboer helst Dynen ud, naar Betrækket var rent. Men i det solide smaa virkede vore Fædre for meget sundt og godt, og det skulde glæde disse Linjers Forfatter, om han ved dem havde bidraget en Smule til dog at paapege de Fortjenester af vort Aandslivs Udvikling, som Medlemmerne af den virkelige, gode gamle Drejers Klub havde, hvad enten den nu satte sig Frugter i Selskabet for Efterslægten eller i det udviklende Samliv, hvoraf en stor og væsentlig Del af de Forudsætninger fødtes, der gjorde vort Fædreland modtageligt for de store Bevægelser, der aandeligt og politisk lagde Grunden til vor egen Tid, og hvori i al Fald de Mænd modnedes og egnedes til Arbejdet, som fik den Lykke at bære Danmarks Udvikling frem igennem det nysvundne Aarhundrede.

